

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra veřejné správy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Veřejný zájem, lobbying, korupce a klientelismus

Předkládající: Bc. Josef Rajnoch

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Tomáš Louda, CSc.

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Josef RAJNOCH**
Osobní číslo: **R19N0045P**
Studijní program: **N0421A220001 Veřejná správa**
Studijní obor: **Veřejná správa**
Téma práce: **Veřejný zájem, lobbying, korupce a klientelismus**
Zadávací katedra: **Katedra veřejné správy**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Veřejný zájem
3. Zájmové skupiny
4. Lobbying
5. Korupce a klientelismus
6. Praktická část
7. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

viz zvláštní seznam

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Tomáš Louda, CSc.**
Katedra veřejné správy

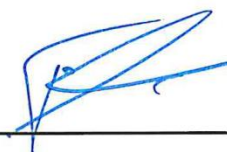
Datum zadání diplomové práce: **29. března 2020**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2021**

JUDr. Petra HRUBÁ SMRŽOVÁ, Ph.D. (v.z.)

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

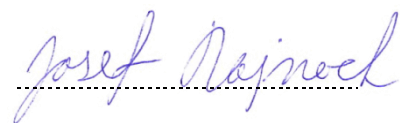

JUDr. Tomáš Louda, CSc.
vedoucí katedry

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „Veřejný zájem, lobbying, korupce a klientelismus“ zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen, 2021

Josef Rajnoch

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval vedoucímu mé diplomové práce panu JUDr. Tomášovi Loudovi, CSc. za spolupráci a poskytnutí cenných rad při zpracovávání této práce. Dále bych také rád poděkoval mým nejbližším, kteří mi byli vždy oporou.

Obsah

Úvod	1
1 Veřejný zájem	2
1.1 Historie veřejného zájmu	2
1.2 Vymezení pojmu veřejný zájem	3
1.3 Veřejný sektor a veřejná politika ve veřejném zájmu.....	5
1.3.1 Veřejný sektor.....	6
1.3.2 Veřejná politika	6
1.4 Prostorová a časová dimenze veřejného zájmu.....	7
1.4.1 Prostorová dimenze veřejného zájmu.....	7
1.4.2 Časová dimenze veřejného zájmu	8
1.5 Neurčitost pojmu veřejný zájem	9
1.6 Příklady definic veřejného zájmu	9
1.7 Příklady oblastí veřejného zájmu.....	11
1.8 Územní stránka veřejného zájmu.....	11
1.9 Veřejný zájem - shrnutí.....	12
2 Zájmové skupiny	13
2.1 Definice zájmových skupin.....	13
2.2 Vznik zájmových skupin.....	14
2.3 Oblasti působení zájmových skupin	15
2.4 Zájmové skupiny a jejich role ve společnosti	16
2.5 Zájmové skupiny a politické strany	17
2.6 Neziskové organizace	19
2.7 Zájmové skupiny v nečlenských zemích	21
2.7.1 USA	21
2.7.2 Kanada	23
3 Lobbying	23
3.1 Definice pojmu lobbying	24
3.2 Definování pojmu lobbista.....	25
3.3 Definování pojmu lobbovaný.....	25
3.4 Historie lobbyngu.....	26
3.5 Lobbying a jeho regulace v ČR.....	27
3.6 Lobbování v EU	28
4 Korupce a klientelismus	31

4.1	Korupce.....	32
4.1.1	Definice korupce.....	32
4.1.2	Druhy korupce	33
4.1.3	Příčiny vzniku korupce	38
4.1.4	Stádia korupce	41
4.1.5	Nástroje pro boj s korupcí	42
4.2	Klientelismus	44
4.2.1	Definice klientelismu.....	44
4.2.2	Politický klientelismus	46
4.2.3	Klientelismus a demokracie.....	48
4.2.4	Instituty spojované s klientelismem	49
5	Praktická část	51
5.1	Genderové rozlišení respondentů.....	51
5.2	Věkové rozlišení respondentů.....	52
5.3	Setkání s problematikou veřejného zájmu	55
5.4	Obecná představa veřejného zájmu.....	56
5.5	V jakém prostředí se respondenti s veřejným zájmem setkávají	57
5.6	V jakém prostředí je podle respondentů veřejný zájem nejvíce uplatňován.....	59
5.7	V jakém prostředí by podle respondentů měl být veřejný zájem nejvíce uplatňován ..	61
5.8	Zákonná úprava veřejného zájmu	63
5.9	Problematika totožnosti veřejného zájmu a společenského zájmu	65
5.10	Vztah mezi veřejným zájmem a soukromým zájmem	65
5.11	Souhrn dotazníkového šetření	66
	Závěr	68
	Resumé.....	69
	Seznam použitých zdrojů	70
	Seznam grafů.....	72
	Přílohy.....	73

Úvod

Tématem mé diplomové práce je veřejný zájem, lobbying, korupce a klientelismus. Samotná práce je rozdělena na dvě části, a to na část teoretickou a část praktickou. Jakýmsi základním kamenem pro tuto práci jsou především odborné publikace, ale také právní předpisy a některé internetové zdroje, které se svým obsahem týkají již výše zmíněného veřejného zájmu, lobbyingu, korupce a klientelismu. Dalším značným přínosem pro tuto práci je ochota respondentů zodpovědět mé otázky, které jsem jim pokládal prostřednictvím dotazníku. Právě tyto dotazníky a ochota respondentů na ně odpovídat jsou důležitým podkladem ke zpracování praktické části této práce, ve které se věnuji vnímání a představě veřejného zájmu v praxi.

První kapitola teoretické části práce je věnována problematice veřejného zájmu, jeho historii, pokusům o jeho vymezení, veřejnému sektoru a veřejné politice ve spojení s veřejným zájmem, pojetí prostorové a časové dimenze veřejného zájmu, neurčitosti tohoto pojmu, oblastem spojovaných s tímto pojmem a jeho územní stránce. Na tuto kapitolu vzápětí navazuje kapitola věnující se zájmovým skupinám. V rámci této kapitoly se zaměřuji na možné definice zájmových skupin, jejich vznik, oblasti, ve kterých zájmové skupiny působí, role zájmových skupin ve společnosti, jejich vztah s politickými stranami, neziskové organizace a zájmové skupiny v nečlenských zemích, tedy v Kanadě a v USA.

Třetí kapitola této práce je věnována problematice Lobbyingu. V rámci této kapitoly jsem se zaměřil na definici tohoto pojmu, definování pojmů lobbista a lobovaný, historii lobbyingu, regulaci lobbyingu v České republice a na problematiku lobování v EU. Po této kapitole pak následuje kapitola věnující se problematice korupce a klientelismu. První část této kapitoly je věnována problematice korupce. Je tedy zaměřena na definování korupce, druhy korupce, příčiny vzniku korupce, stádia korupce a nástrojům pro boj s korupcí. Druhá část této kapitoly je věnována problematice klientelismu. Zde jsem se věnoval definování klientelismu, politickému klientelismu, klientelismu v souvislosti s demokracií a institutům spojovaných s klientelismem.

Druhá, podstatná část této diplomové práce, je zaměřena na vnímání veřejného zájmu v praxi. Prostřednictvím dotazníkového šetření měly subjekty možnost zodpovídat řadu otázek, které byly zaměřené na jejich individuální představu veřejného zájmu a jeho projevy ve společnosti. Po získání dostatečného množství odpovědí jsem v praktické části provedl zhodnocení a shrnutí jednotlivých odpovědí a dále jsem také k jednotlivým otázkám vypracoval grafické zobrazení znázorňující rozmanitost odpovědí tázaných subjektů.

1 Veřejný zájem

Instituce veřejného zájmu je ze své podstaty obtížně definovatelná. Tato obtížnost definování vychází především z rozmanité interpretace a do jisté míry také z abstraktnosti tohoto pojmu. V právním řádu České republiky jednoznačné definování pojmu „veřejný zájem“ v podstatě neexistuje, ale navzdory tomu je poměrně ve velkém množství v zákonech zmiňován. Prostřednictvím zákonů totiž dochází k formulaci norem, které vyjadřují veřejný zájem na tom, aby bylo nějakým určitým způsobem jednáno či naopak, aby se osoby určitého jednání vyvarovaly.¹ Existuje však řada pokusů o definování tohoto pojmu, nicméně definice jednotlivých autorů se dosti rozcházejí z důvodu různorodosti jejich zájmů. Dle mého názoru je tedy potřeba tento pojem definovat co možná nejdůkladněji a v návaznosti na důkladné zpracování definice je též nutné se zaměřit na zájmové skupiny, kterých se veřejný zájem týká a které tento pojem hojně využívají.

1.1 Historie veřejného zájmu

Již v dobách minulých se pojem veřejný zájem objevil v různých podobách. Jeho výskyt se v podstatě váže na výskyt prvních lidských společenství. Všeobecně je tento pojem poměrně úzce spojen s existencí veřejného práva. Míra důležitosti veřejného zájmu je velmi závislá na typu uspořádání dané společnosti.²

První zmínky o veřejném zájmu lze nalézt již v římském právu, a to v souvislosti se zájmovou teorií a s ochranou veřejného panství. Na rozdíl od absolutistických uspořádání společností nebyly ve vrcholném římském právu veřejné zájmy a zájmy obecné spojovány s osobou panovníka.³

Ve středoevropském prostoru pojem „veřejný zájem“ začal být prakticky využíván až v návaznosti na vytvoření základů právního státu. Ve vývoji českého práva lze za významný přelom označit nejspíše říjnový ústavní zákon z roku 1867, kterým byla vymezena základní občanská práva. Tento zákon též definoval individualitu každého občana, která měla být chráněna před zásahy státu. Nejdůležitějším základním kamenem pro ochranu individuálních práv jednotlivých občanů bylo zřízení správního soudnictví. Nicméně, stále šlo o absolutistický stát a to také vypovídá o tom, jak byl veřejný zájem v té době chápán.

¹ BEJČEK, Josef, ed. *Veřejný zájem v obchodním právu: sborník příspěvků z VI. mezinárodní vědecké konference pořádané katedrou obchodního práva*. [Brno]: Masarykova univerzita, 2008. ISBN isbn978-80-210-4574-3. – str. 20

² KALNÝ, Miroslav. *Soukromý zájem ve veřejném prostoru*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. ISBN isbn978-80-261-0707-1. – str. 42

³ KALNÝ, Miroslav. *Soukromý zájem ve veřejném prostoru*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. ISBN isbn978-80-261-0707-1. – str. 42

V té době byl veřejný zájem spojován především se zájmy státu a nároky státu vůči jednotlivci.⁴

Za první republiky došlo k určitému posunu v legislativě. V této době se pojem „veřejný zájem“ začal čím dál tím více používat mimo režim vyvlastňování. Tímto se pojem „veřejný zájem“ posunul blíže k tomu, jak tento pojem chápeme dnes.

Další posun nastal v souvislosti s druhou světovou válkou a hrůzami nacistického režimu. V této době vyšlo najevo, že kritérium právního státu bez demokratických hodnot a nezadatelných lidských práv, nemá smysl. V návaznosti na toto poznání došlo v demokratických a právních státech k definitivnímu oddělení veřejného zájmu od zájmu státního. Avšak v české legislativě nastal opačný proces, došlo k tomu, že koncept ztotožňování veřejného a státního zájmu byl zachován, což bylo typickým rysem totalitního režimu.

Na počátku roku 1948, po politických událostech, byl pojem „veřejný zájem“ v české legislativě poměrně dosti rozšířen. Toto je pravděpodobným důvodem, proč mají zákonodárci a současní právní teoretici potíže s neztotožňováním veřejného zájmu se státním zájmem.⁵

Z historického hlediska má kategorie veřejného zájmu také územní aspekt. Je zřejmé, že na regionální úrovni je veřejný zájem více ovlivněn místními zvyky a tradicemi, které jsou v daných oblastech udržovány. Nejčastějšími takto ovlivněnými oblastmi jsou právě kulturní a sociální tradice či péče o památky. V této souvislosti lze říct, že veřejný zájem má poměrně jasný a ohraničený obsah. Co se týče úrovní obcí, je zde možné říct, že veřejný zájem má i své nositele. Z historického hlediska lze za tyto nositele označit místní spolky, nebo sdružení občanů, které právě z historie disponují určitými zkušenostmi, které v celku mohou ovlivňovat obsah veřejného zájmu.⁶

1.2 Vymezení pojmu veřejný zájem

Jak již bylo výše zmíněno, veřejný zájem je obtížně definovatelný pojem, nicméně se značnou mírou zjednodušení lze veřejný zájem označit jako skupinový zájem, tedy zájem, který přesahuje zájem jednotlivce. To, že jednoznačná definice tohoto pojmu není obsažena

⁴ KALNÝ, Miroslav. *Soukromý zájem ve veřejném prostoru*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. ISBN isbn978-80-261-0707-1. – str. 42

⁵ KALNÝ, Miroslav. *Soukromý zájem ve veřejném prostoru*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. ISBN isbn978-80-261-0707-1. – str. 42 – 43

⁶ KALNÝ, Miroslav. *Soukromý zájem ve veřejném prostoru*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. ISBN isbn978-80-261-0707-1. – str. 43

v žádné právní normě, řadí tento pojem mezi takzvané neurčité pojmy. Obecně lze tvrdit, že veřejný zájem je chápán jako jakýsi protiklad soukromých zájmů. Od těch se liší především tím, že okruh osob, kterým tento zájem svědčí, je vždy neurčitý a může tedy jít o zájmy celospolečenské, lokální, či skupinové.⁷

Definování veřejného zájmu se v minulosti věnovalo a v současnosti stále věnuje neustále mnoho různých autorů. Jednou z nejčastěji uváděných definic je definice veřejného zájmu od amerického filozofa a novináře Waltera Lippmana. Ten veřejný zájem definoval následovně: „*Dospělí lidé, chce se věřit, sdílejí shodné veřejné zájmy. Veřejný zájem se však u nich směřuje a někdy je v rozporu s jejich soukromými a speciálními zájmy. Je-li tomu tak, lze říci, že veřejný zájem je zřejmě tím, co by si lidé vybrali, kdyby viděli jasně, racionálně a jednali nezaujatě a benevolentně.*“⁸

V pojmu veřejný zájem hraje také svoji roli určité napětí v nepojmových rysech významu pojmu „zájem“ a pojmu „veřejný“. V demokratické společnosti lze za veřejný zájem označovat to, co si přeje většina. Toto označení či pojetí pojmu veřejný zájem však z určitého úhlu pohledu může vyvolávat i dojem určitého omezení práva menšin. Nicméně instituce, které nabízejí institucionální mechanismy pro artikulaci, koordinaci či realizaci dílčích zájmů společnosti, jež lze označovat za veřejný zájem, jsou obce, instituce občanské společnosti a stát.

Nicméně je nutné podotknout, že institucionálním zprostředkováním veřejných zájmů vzniká i významná komplikace. Tato komplikace spočívá v tom, že úřady a úředníci mají kromě zájmů, které jim vyplývají z jejich pracovní náplně, také své vlastní zájmy. Ty se pak poměrně často promítají do politického procesu identifikace a uspokojování těch oblastí, které jsou propojeny s veřejným zájmem.⁹

Je tedy možné tvrdit, že vymezení toho, co je či co má být veřejným zájmem, lze označit za živý sociální a politický proces, který v demokratické společnosti lze pojmut jako konformní proces s jistými pravidly. Jedná se například o pravidla, která určují, jak vést

⁷ IURIDICTUM. *Veřejný zájem* [Online] 2017, [cit. 2021-01-07]. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Veřejný_zájem

⁸ POTŮČEK, Martin. *Veřejná politika*. Upr., dopl. a aktualiz. vyd. v českém jazyce. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2005. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-50-2. – str. 12

⁹ POTŮČEK, Martin. *Veřejná politika*. Upr., dopl. a aktualiz. vyd. v českém jazyce. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2005. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-50-2. – str. 12

diskusi o tom co je a co není veřejný zájem, jak se na vymezení veřejného zájmu shodnout či jak veřejný zájem v praxi uplatňovat a chránit.¹⁰

„Veřejné zájmy nalézají podle našeho názoru uplatnění v určitém typu politické orientace (pokud jsou lidé dostatečně informováni, i v jejich orientacích), která podporuje rozvoj společnosti a řešení jeho problémů. V tomto smyslu jde o zájmy jednotlivců, kteří jsou jeho součástí – a tedy o individuální genezi veřejných zájmů. Nicméně tyto zájmy mohou působit i proti jednotlivcům nebo skupinám s protikladnými zájmy. Veřejné zájmy se tak často stávají předmětem vyjednávání, a někdy i konfliktu. V tomto okamžiku vstupuje na půdu veřejné politiky, která se zabývá procesy identifikace, formulace, prezentace, uznávání a uspokojování veřejných zájmů.“¹¹

Může také nastat situace, kdy jsou veřejné zájmy generovány působením autonomních nároků na fungování a rozvoj státních útvarů. Tyto nároky vyplývají z neustále rostoucí dělby práce a diferenciací jejich činností. V takovýchto případech hovoříme o společenské genezi veřejných zájmů. Je také nutné podotknout, že existují i konflikty mezi různými veřejnými zájmy, a to mezi veřejnými zájmy vázanými na různá společenství, sociální skupiny nebo na soupeřící orientace či vize světa a postavení člověka v něm. Tyto konflikty jsou v podstatě prvkem, který tvoří rozdílnost hodnotového zakotvení různých veřejných politik, jež se promítají také do teoretických modelů veřejných politik.¹²

1.3 Veřejný sektor a veřejná politika ve veřejném zájmu

Aby bylo možné úspěšně definovat veřejný zájem, je nutné si uvědomit, že problematika tohoto pojmu je propojena s dalšími předpoklady. Za tyto předpoklady lze označit veřejný sektor a veřejnou politiku. Veřejný zájem je těmito dvěma pojmy do jisté míry podmíněn a lze tedy tvrdit, že tyto dva pojmy vyvolávají existenci veřejného zájmu.

¹⁰ POTŮČEK, Martin. *Veřejná politika*. Upr., dopl. a aktualiz. vyd. v českém jazyce. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2005. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-50-2. – str. 12

¹¹ POTŮČEK, Martin. *Veřejná politika*. Upr., dopl. a aktualiz. vyd. v českém jazyce. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2005. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-50-2. – str. 12 – 13

¹² POTŮČEK, Martin. *Veřejná politika*. Upr., dopl. a aktualiz. vyd. v českém jazyce. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2005. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-50-2. – str. 13

1.3.1 Veřejný sektor

„Veřejný sektor je ta část národního hospodářství, která je financována z veřejných rozpočtů, je spravována a řízena veřejnou správou, rozhoduje se v ní veřejnou volbou a podléhá veřejné kontrole.“¹³

V oblasti veřejného sektoru dochází k realizování veřejných služeb. Tyto služby, formou veřejných a smíšených statků, mají za cíl uspokojovat společenské a individuální potřeby, které nejsou nebo nemohou být uspokojovány tržním či ziskovým sektorem z makroekonomických a mikroekonomických důvodů. Ve zkratce lze říct, že naplňování a uspokojování těchto potřeb prostřednictvím určitých služeb není předmětem privátního zájmu, nýbrž jsou předmětem veřejného zájmu.¹⁴

K problematice veřejného sektoru je také vhodné zmínit, že veřejný sektor sám o sobě nemůže existovat bez sektoru soukromého, tedy sektoru, jehož součástí jsou sektory ziskové, neziskové či domácnostní. Soukromý sektor vyvolává potřebu sektoru veřejného, v němž jsou realizovány jak veřejné, tak smíšené statky ve veřejném zájmu.

1.3.2 Veřejná politika

„Veřejnou politiku lze vymezit jako disciplínu, analyzující procesy formování a uplatňování veřejného zájmu institucemi veřejného sektoru (veřejná správa). Je součástí politiky jako kategorie, protože jejím objektem není celá společnost, ale jen to, co se týká veřejného sektoru a veřejného zájmu. Veřejná politika je založena a legitimizována existencí veřejných zájmů, tedy nejen vznikem a rozšířením, ale také uznáním veřejného zájmu v dané době jako společensky aktuálním a významným.“¹⁵

Samotným pojmem „politika“ je označována vědní disciplína, která je složena z určitých a přesně vymezených dílčích okruhů. Tyto okruhy mohou být jak v celku, tak samostatně zkoumány a posuzovány. Jedná se například o hospodářskou politiku, energetickou politiku, sociální politiku a v neposlední řadě také o veřejnou politiku. Samotná veřejná politika má další řadu dílčích okruhů, které mohou být také předmětem jak celkového, tak samostatného zkoumání, hodnocení, posuzování či preferování, a to vše v rámci kontextu veřejného zájmu. Příkladem dílčích okruhů veřejné politiky je například: politika lidských

¹³ MALÝ, Ivan. *Problémy definování a prosazování veřejného zájmu*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Sborník prací Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-2236-1. – str. 29

¹⁴ MALÝ, Ivan. *Problémy definování a prosazování veřejného zájmu*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Sborník prací Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-2236-1. – str. 29

¹⁵ MALÝ, Ivan. *Problémy definování a prosazování veřejného zájmu*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Sborník prací Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-2236-1. – str. 31

práv a svobod, populační politika, politika životního prostředí, dopravní a telekomunikační politika, politika uplatnění veřejného zájmu v hospodářském životě a bezpečnostní politika.¹⁶

1.4 Prostorová a časová dimenze veřejného zájmu

Jedná se o formu členění veřejného zájmu, která je založena na hodnocení veřejného zájmu v rámci volebních programů.

1.4.1 Prostorová dimenze veřejného zájmu

Pojetí prostorové dimenze veřejného zájmu lze charakterizovat jako vztah propojení s volebním programem či volebním stupněm, do kterého občan volí své zástupce. Veřejný zájem lze rozdělit podle uplatňovaného zájmu, a to na veřejný zájem celého společenství, veřejný zájem regionu a veřejný zájem obce.

Pod pojmem veřejný zájem celého společenství je možné si představit okruhy společenství poměrně velkého rozsahu. Jedná se například o společenství státu, Evropské unie či společenství Severoatlantické aliance (dále jen NATO).¹⁷ Lze tedy s jistotou tvrdit, že veřejný zájem celého společenství má charakter národní a nadnárodní množiny subjektů.

V případě veřejného zájmu regionu se jedná o oblast společenství určenou na základě krajů či obdobného pojetí území, které nese označení NUTS II. V České republice existuje 8 územních jednotek na úrovni NUTS II. Jedná se o tyto oblasti:

1. Praha – územní hlavní město Prahy
2. Střední Čechy – středočeský kraj
3. Jihozápad – Plzeňský a Jihočeský kraj
4. Severozápad – Karlovarský a Ústecký kraj
5. Severovýchod – Liberecký, Královehradecký a Pardubický kraj
6. Jihovýchod – Vysočina a Jihomoravský kraj
7. Střední Morava – Olomoucký a Zlínský kraj
8. Moravskoslezsko – Moravskoslezský kraj¹⁸

¹⁶ MALÝ, Ivan. *Problémy definování a prosazování veřejného zájmu*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Sborník prací Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-2236-1. – str. 31

¹⁷ MALÝ, Ivan. *Problémy definování a prosazování veřejného zájmu*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Sborník prací Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-2236-1. – str. 33

¹⁸ DOTACEEU.CZ. *NUTS II* [Online] 2020, [cit. 2021-01-09]. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/ostatni/dulezite/slovník-pojmu/n/nuts-ii>

Co se veřejného zájmu obce týče, tak tuto oblast lze označit za základní rovinu problematiky prostorové dimenze veřejného zájmu. Je tomu tak, jelikož obce jsou základní jednotkou pro územní samosprávu.

K problematice prostorové dimenze veřejného zájmu je, dle mého názoru také vhodné zmínit fakt, že veřejný zájem preferovaný na úrovni státu nemusí být vždy totožný s preferencí veřejného zájmu na úrovni obce, dokonce ani preferovaný veřejný zájem magistrátního města nemusí být vždy totožný s veřejným zájmem jeho obvodů (městských částí).¹⁹

1.4.2 Časová dimenze veřejného zájmu

Časovou dimenzi veřejného zájmu můžeme v zásadě rozdělit na dvě základní roviny. V první řadě se jedná o rovinu veřejného zájmu v okamžiku voleb. V druhé řadě se jedná o rovinu veřejného zájmu v období mezi volbami.

V první rovině, tedy v rovině veřejného zájmu v okamžiku voleb, se jedná o veřejný zájem, který je vymezený a preferovaný občanem v okamžiku voleb do některého ze zastupitelských orgánů. Jedná se tedy o období, kdy si občan pro uplatnění veřejného zájmu vybírá z nabídky určitých modifikací, týkajících se jednotlivých částí odvětvových politik z programů politických stran. Tyto politiky občanovi nabízí cíle, které lze označit za cíle krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé. U krátkodobých cílů se jedná například o úpravu některých daní, zajištění oddlužení určitých subjektů (například nemocnic), podporu aktivit dětí a mládeže, podpora dotačních titulů například k výstavbě bytů atd. V oblasti střednědobých cílů se pak jedná například o vymezení či úpravu hranic mezi jednotlivými obcemi nebo městskými částmi. Dále se také může jednat o cíle směřující k výstavbě čistíren odpadních vod, úpravě místních parků či výstavbě domovů pro seniory. V případě dlouhodobých cílů se jedná například o zásadní změny v imigrační politice, výstavby nových městských částí, změny v sociálním pojištění či zásadní změny v bytové politice.²⁰

V rovině druhé, tedy v rovině, jež je zaměřena na veřejný zájem v období mezi volbami, se jedná o veřejný zájem, kdy může například dojít ke změně koaličního partnera u politické strany a následné změně zájmů této strany, což se může také dotknout samotného občana a prvků programu politické strany, kterou občan zahrnoval do veřejného zájmu. Jiným příkladem může být třeba identifikace chyby ve stanovení původního záměru zastupitelstva

¹⁹ MALÝ, Ivan. *Problémy definování a prosazování veřejného zájmu*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Sborník prací Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-2236-1. – str. 33 – 34

²⁰ MALÝ, Ivan. *Problémy definování a prosazování veřejného zájmu*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Sborník prací Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-2236-1. – str. 34

či vlády, který byl preferován jako veřejný zájem podporovaný voličem. Důsledkem této identifikace chyby může být v nejhorším případě to, že dříve preferovaný veřejný zájem se natolik změní, že jej již nebude možné jako veřejný zájem posuzovat. Vzhledem k povaze této roviny veřejného zájmu se v podstatě jedná o etapu, ve které již občan nemá možnost zásadně zasahovat do procesu uplatňování veřejného zájmu a je tudíž odkázán na rozhodování zvolených členů příslušného zastupitelského orgánu či příslušného zastupitelstva.²¹

1.5 Neurčitost pojmu veřejný zájem

Zásadním zdrojem problematiky neurčitosti veřejného zájmu, coby samostatného pojmu, je to, že tento pojem se stal součástí běžného života. To znamená, že se tento pojem stal praktickým nástrojem každodenního politického, či propagandistického působení. Z toho vyplývá, že veřejný zájem je součástí diskusí mezi různě orientovanými skupinami, jako jsou například, právníci, ekonomové, sociologové či politologové. To, že právě tolik různě zaměřených skupin diskutuje nebo se zabývá pojmem veřejného zájmu, je důvodem, proč je tento pojem řazen mezi neurčité pojmy. Právě to, že se tímto pojmem zabývá takové rozmanité množství skupin, znamená, že každá z těchto skupin veřejný zájem vysvětluje jinak orientovaným způsobem. To pak vede právě k jeho neurčitosti.

„Rozšířeným stereotypem každodenního poznání je názor, že veřejný zájem je okupován zájmy soukromými, že veřejný zájem de facto neexistuje.“²² Myšlenka zastávající reálnou existenci pouze soukromých zájmů je i v odborných řadách poměrně častá, a to především u ekonomů.

1.6 Příklady definic veřejného zájmu

Jak již bylo výše zmíněno, jednotlivé skupiny právníků, ekonomů, sociologů či politologů, které se zabývají pojmem veřejný zájem, používají různorodé metody k uchopení a definování této problematiky. Vzhledem k povaze jednotlivých skupin je také možné tvrdit, že do jejich pokusů o definování pojmu veřejného zájmu se dostává řada aspektů, které jsou typickými pro zaměření dané skupiny. Různé definice veřejného zájmu pak na lidskou společnost v podstatě útočí ze všech možných zdrojů. Jedná se například o tisk, rádiový rozhlas či televizi. Prostřednictvím těchto i dalších médií dochází

²¹ MALÝ, Ivan. *Problémy definování a prosazování veřejného zájmu*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Sborník prací Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-2236-1. – str. 34

²² MALÝ, Ivan. *Problémy definování a prosazování veřejného zájmu*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Sborník prací Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-2236-1. – str. 87

k úspěšnému prosazování zájmů například politických stran, ale také jiných zájmových skupin.²³

Vzhledem k různorodé povaze definic veřejného zájmu je, dle mého názoru, vhodné několik těchto definic představit.

První definice: „*Veřejný zájem je takovým druhem zájmu, který má nadindividuální charakter. Jeho nositelem je sociální subjekt (např. veřejná instituce). Sociální subjekt zaměřuje prostřednictvím veřejného zájmu svoji činnost. V ní jsou základními motivačními faktory společensky uznané cíle a potřeby, přičemž jednotlivá individua participují na dané činnosti právě proto, že sdílejí společné integrující hodnoty. Veřejný zájem je činitelem skupinové integrity sociálního subjektu, který je společným zájmem zainteresována řešení určitých společných problémů, jež mají atribut „veřejné věci“.*

Veřejný zájem má normativní obsah, proto je pro podrobnou strukturální a analytickou klasifikaci „veřejného zájmu“ určující, jaká jsou kritéria k určení společenských cílů a jaký je obsah a rozsah pojmu „veřejnost“. Vedle kvalitativní analýzy lze veřejný zájem podrobit i kvantitativní analýze. Z tohoto hlediska lze veřejný zájem měřit např. sklonem a intenzitou.“²⁴

Druhá definice: „*Veřejný zájem znamená určitý cíl či záměr, který by měl být ku prospěchu celé společnosti (resp. její většiny) a přinášet pozitivní výsledky. Naplňování veřejného zájmu by mělo být výrazem integrity a nesobeckosti ve společnosti. Jde tedy o společné směřování k cílům, jež přinášejí určitý (relativní) užitek každému jednotlivci.*“²⁵

Třetí definice: „*Veřejný zájem = obecný zájem „všech“, aby nic nebylo konáno na úkor druhých, ba spíše, aby to pro všechny bylo nějakým způsobem užitečné.*“²⁶

Výše uvedené tři definice jsou pouze demonstrativní výčet, jehož úkolem je pouze poukázat na fakt, že množství a rozmanitost definic veřejného zájmu je poměrně velké množství. Dalším cílem tohoto výčtu definic je poukázat na neexistenci konkrétní představy toho, co by pojem veřejný zájem měl vyjadřovat. Drtivá většina definic tento pojem specifikuje dosti obecně.

²³ MALÝ, Ivan. *Problémy definování a prosazování veřejného zájmu*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Sborník prací Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-2236-1. – str. 37

²⁴ MALÝ, Ivan. *Problémy definování a prosazování veřejného zájmu*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Sborník prací Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-2236-1. – str. 76 – 77

²⁵ MALÝ, Ivan. *Problémy definování a prosazování veřejného zájmu*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Sborník prací Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-2236-1. – str. 105

²⁶ MALÝ, Ivan. *Problémy definování a prosazování veřejného zájmu*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Sborník prací Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-2236-1. – str. 105

1.7 Příklady oblastí veřejného zájmu

V návaznosti na výše uvedené téma definic veřejného zájmu je, dle mého názoru, též vhodné zmínit oblasti, kterých se dle obecně rozšířené představy veřejného zájmu tento pojem dotýká, či které zahrnuje.

Jako předměty veřejného zájmu jsou v obecné rovině uváděny například tyto oblasti:

- Péče o pozemní komunikace a veřejná prostranství,
- Životní prostředí a jeho ochrana ve všech oblastech,
- Ochrana zdraví, minimalizace nezaměstnanosti,
- Ochrana kulturních památek a přírody,
- Zajištění bezpečnosti státu, zajištění bezpečnosti občanů,
- Podpora výzkumu a vývoje v oblasti léčiv,
- Výstavba škol, zdravotních zařízení, sociálních objektů, sportovních zařízení, kulturních zařízení, elektráren, parkovišť, přehrad, inženýrských sítí, atd.,
- Zásobování obyvatelstva, kvalitní obchodní síť, prodej nezávadných výrobků, atd.²⁷

1.8 Územní stránka veřejného zájmu

Problematika veřejného zájmu se mimo jiné poměrně hodně dotýká i určitých území, a to prostřednictvím skupinových zájmů, které s užíváním stejné společného území souvisí. Tyto zájmy jsou napojeny na dělbu práce. Ve své podstatě se jedná o proces, při němž dělba práce vyvolává specializaci činností, kooperaci a koncentraci. V celku pak dochází k rostoucí závislosti každého jednotlivce na společně využívaných území. Do množiny těchto území pak v podstatě spadají veškeré druhy území od přírodních až po sociální a technická zařízení.²⁸

Veřejné zájmy, které jsou podmíněné územím, v podstatě vyplývají z určité nezbytnosti dělit se o řadu prvků území s jinými uživateli. V ideálních případech dochází k zajišťování zájmů a potřeb člověka v místě jeho bydliště, avšak v malých sídlech toto uspokojování potřeba a zájmů není v podstatě možné. To ve výsledku vede k tomu, že obyvatelé těchto malých sídel jsou závislí na jiných, větších sídlech. Jedná se především o sídla, která jsou zaměřena na poskytování služeb, jako je například škola, lékař, knihovna či obchodní služby. Z toho vyplývá, že velké množství prvků veřejného zájmu je zabezpečováno na principu

²⁷ MALÝ, Ivan. *Problémy definování a prosazování veřejného zájmu*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Sborník prací Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-2236-1. – str. 106 – 107

²⁸ KALNÝ, Miroslav. *Soukromý zájem ve veřejném prostoru*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. ISBN isbn978-80-261-0707-1. – str. 55

spádovosti. To znamená, že zajišťování potřeb by mělo být co nejbližší bydlišti, tedy s co nejmenšími časovými a finančními ztrátami. Regulace poskytování těchto služeb je svěřena institucím a orgánům veřejné správy, je ovšem nutné podotknout, že v praxi toto sdílené užívání přináší i určité konflikty.²⁹

Právě z důvodu rozmanitosti veřejných zájmů, které souvisí s užíváním stejného území, mohou nastat situace, kdy se zájmy jednotlivých územních společenství dostanou do rozporu. V těchto případech je pak nutné uplatnit princip priority hierarchicky vyšších veřejných zájmů. Díky existenci tohoto principu je pak možné realizovat významné projekty, jako jsou například stavby dálnic, přehrad, letišť apod. Nicméně i přes existenci tohoto principu je nutné podotknout, že hierarchicky výše postavený veřejný zájem nemá vždy přednost před veřejným zájmem nižší úrovně. Je tedy na každé demokratické společnosti, aby si stanovila systém výkonné moci, jehož úkolem je dostatečné zohlednění hierarchicky nižších veřejných zájmů při uplatňování veřejných zájmů vyšších.³⁰

„Tuto úlohu plní územní samosprávy, a to na obecní a krajské úrovni. Fungování samosprávy by nemělo být nepříjemnou komplikací při prosazování centrálních zájmů, ale naopak způsobem maximálního zohledňování regionálních a místních zájmů při uplatňování potřeb celé společnosti. Diskuse o jednotlivých zájmech musí být v těchto případech hlavním nástrojem, jehož výsledkem by mělo být dosažení určitého konsensu mezi zainteresovanými stranami. Historické zkušenosti ukazují, že je prosazování „vyšších“ veřejných zájmů ve vztahu k možnému vydírání ze strany nositelů „nižších“ veřejných zájmů zajištěno případnou zákonnou možností regulace a především institutem vyvlastnění.“³¹

1.9 Veřejný zájem - shrnutí

Jak již bylo v předchozích kapitolách zmíněno, veřejný zájem je poměrně obtížně definovatelný pojem. Obecně lze tento pojem definovat jako zájem, který sdílí určitá skupina a lze jej charakterizovat jako veřejný zájem dlouhodobý, střednědobý a krátkodobý. Celkově časovému trvání veřejného zájmu není věnována tak velká pozornost, jak by možná měla být. V každém případě platí, že některé veřejné zájmy jsou uspokojovány poměrně rychle, a naopak některé veřejné zájmy ke svému uspokojení potřebují více času, tudíž potřebují delší časový horizont.

²⁹ KALNÝ, Miroslav. *Soukromý zájem ve veřejném prostoru*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. ISBN isbn978-80-261-0707-1. – str. 55

³⁰ KALNÝ, Miroslav. *Soukromý zájem ve veřejném prostoru*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. ISBN isbn978-80-261-0707-1. – str. 56

³¹ KALNÝ, Miroslav. *Soukromý zájem ve veřejném prostoru*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. ISBN isbn978-80-261-0707-1. – str. 56

Ohledně okruhu osob, ke kterým se pojem veřejného zájmu váže je, dle mého názoru, vhodné vyzvednout fakt, že za veřejný zájem nelze považovat zájem menšiny. Aby se zájem menšiny stal veřejným zájmem, musela by nastat situace, kdy většinová skupina uzná zájmy menšiny.

Dále je také vhodné zmínit, že jedním z hlavních problémů veřejného zájmu je jeho nedefinovatelnost a neurčitost, neexistuje tedy žádná zákonná úprava, která by přesně definovala a stanovila, co to veřejný zájem je. Důsledkem této neexistence zákonné definice je pak to, že jednotlivé definice veřejného zájmu se liší podle úsudků a odborného zaměření jednotlivých odborníků, kteří na problematiku veřejného zájmu nahlízejí pokaždé z jiného úhlu pohledu.

2 Zájmové skupiny

Pod pojmem „zájmové skupiny“ je možné si představit určitou skupinu lidí, kteří zastávají společný postoj či myšlenku. Podstata vzniku těchto skupin je dána tím, že jednotlivec zastává nějaký svůj soukromý zájem. Aby jednotlivci mohli zvětšit šance na prosazení svých soukromých zájmů, dochází ke sdružování jednotlivců se stejnými soukromými zájmy do skupin, které pak získávají větší sílu při prosazování daného zájmu. Tedy už se nejedná o zájem jednotlivce, ale o zájem skupiny. Dá se do jisté míry tvrdit, že soukromý zájem se dostane do jakési podoby veřejného zájmu.³²

2.1 Definice zájmových skupin

Základem pro založení zájmových skupin je fakt, že každý subjekt má svou vlastní strukturu zájmů, přičemž některé z jeho zájmů jsou zastávány i jinými subjekty, které se sdružují v menších či větších skupinách. Právě tento fakt, který říká, že některé zájmy jednoho subjektu jsou totožné se zájmy subjektu jiného, vytváří předpoklad pro sdružování lidí se stejnými zájmy do zájmových skupin.

Definicí zájmových skupin se v průběhu let zabývalo poměrně velké množství různých autorů, avšak pro řadu z nich je jakýmsi základním kamenem definice zájmových skupin od Maxe Webera. Ten pod pojmem „zájem“ rozuměl *„čistě účelovou orientaci jednání jednotlivců podle stejnorodých očekávání“* a pod pojmem „zájmová organizace“ rozuměl *„omezený nebo uzavřený sociální vztah regulovaný navenek tehdy, když je dodržování jeho garantováno vlastním chováním určitých lidí zaměřeným na jeho provádění: vedoucího*

³² MALÝ, Ivan. *Problémy definování a prosazování veřejného zájmu*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Sborník prací Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN isbn80-210-2236-1. – str. 59 – 60

a/nebo správního (administrativního) štábu, který má případně za normálních okolností pravomoc svaz (organizaci) zastupovat“³³

Definice zájmových skupin je poměrně velké množství, nicméně se domnívám, že za zmínku stojí definice od Davida B. Trumana, který rozlišuje tři hlavní typy zájmových skupin. Rozdíl v těchto typech spatřuje především v momentálním jednání dané skupiny. Skupiny dělí na: skupinu, zájmovou skupinu a politickou zájmovou skupinu. Podle Trumana ne každá formální skupina je zájmovou skupinou. Podle něho k charakteristice zájmové skupiny nedostačuje fakt společného zájmu. Dle jeho názoru „*zájmová skupina je libovolná skupina lidí, která na základě jednoho nebo více sdílených postojů vznáší nároky na to, aby jiné skupiny společnosti prosadily, zachovávaly nebo rozvíjely takové formy chování, které tyto sdílené postoje implikují*“³⁴

Jednoduše řečeno, tato definice znamená, že dokud se daná skupina soustředí na zájmy pouze sebe samotné, tak se jedná pouze o skupinu. V okamžiku, kdy tato daná skupina začne mít určité požadavky na chování jiné skupiny se stejným zájmovým zaměřením (např. jedna skupina bude druhé skupině určovat, jak má být organizovaný závod či turnaj), stane se z ní zájmová skupina.

V problematice politických zájmových skupin se dle Trumana jedná o takovou skupinu, která své požadavky orientuje směrem ke státním institucím. Avšak rozdělovat zájmy na politické a nepolitické je velmi problematické, protože každá politická zájmová skupina se může stát pouhou zájmovou skupinou a naopak zájmová skupina se může stát politickou zájmovou skupinou. Toto rozdělení, coby definiční kritérium, se jeví jako velmi flexibilní. Z tohoto důvodu se jedná spíše o typologické rozdělení zájmových skupin, nicméně v odborné literatuře často dochází k záměně typologie s definicí.³⁵

2.2 Vznik zájmových skupin

Ve zjednodušeném pojetí této problematiky lze říct, že zájmové skupiny vznikají v situacích, kdy se objeví nová neuspokojená potřeba, nebo v situacích, kdy se jednotlivci domnívají, že jsou ohroženi nějakou určitou změnou. Příkladem takovéto situace může být

³³ LABOUTKOVÁ, Šárka. *Prosazování zájmů v EU: národní a specifické zájmy jako legitimní prostředek ovlivňující tvorbu a rozhodovací procesy hospodářské politiky v Evropské unii*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2009. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN isbn978-80-86729-53-4. – str. 11

³⁴ LABOUTKOVÁ, Šárka. *Prosazování zájmů v EU: národní a specifické zájmy jako legitimní prostředek ovlivňující tvorbu a rozhodovací procesy hospodářské politiky v Evropské unii*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2009. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN isbn978-80-86729-53-4. – str. 11

³⁵ LABOUTKOVÁ, Šárka. *Prosazování zájmů v EU: národní a specifické zájmy jako legitimní prostředek ovlivňující tvorbu a rozhodovací procesy hospodářské politiky v Evropské unii*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2009. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN isbn978-80-86729-53-4. – str. 11

situace, kdy vláda z určitých důvodů začne regulovat určitá odvětví podnikání a dopadem této regulace jsou různá zpřísnění či omezení. Subjekty, kterých se tyto regulace týkají (firmy) mohou pak nabýt dojmu, že je na základě různých zpřísnění a omezení ohrožena jejich existence. U těchto subjektů se pak může projevit tendence k vytvoření společenství zaměřené právě na ochranu své vlastní existence. Nicméně ne vždy platí, že zájmové skupiny vznikají automaticky jako reakce na vznik nové potřeby, pocit ohrožení či jinou změnu.

Obecně lze říci, že již existující zájmové skupiny jsou ve vzájemné rovnováze do doby, než se objeví nějaká stimulace (porucha či problém), která dá podnět k tvorbě nové zájmové skupiny. Tento přístup lze nazvat odkazem na takzvanou „neviditelnou ruku trhu“ ve smyslu, v jakém ji definoval Adam Smith.³⁶

2.3 Oblasti působení zájmových skupin

Jestliže jedinec nemá ve společnosti výjimečné postavení, výjimečné schopnosti nebo výjimečné množství kapitálu, jeho možnosti na prosazení svých zájmů jsou poměrně dosti omezené. Alespoň tehdy, pokud jedná sám za sebe a své zájmy nesdílí s dalšími jedinci. Avšak i opačný případ jedince, tedy takového jedince, který disponuje dostatečným množstvím kapitálu, mimořádným postavením či výjimečnými schopnostmi, se v praxi také neobejde bez určité podpory svého okolí. To znamená, že jedinec s výhodnějším postavením k prosazování svých soukromých zájmů se také potřebuje začlenit do nějaké zájmové skupiny. Zájmovou skupinu tedy chápeme jako organizované uskupení, které je složeno z jednotlivců, kteří sdílejí stejné cíle a snaží se ovlivnit veřejnou politiku.³⁷

Do vymezení hlavních oblastí zájmů, na jejichž základě se jedinci snaží o vytváření zájmových skupin, spadá především zájem ekonomický. Dle mého názoru je vhodné tento zájem označit za nejdůležitější oblast, na jejímž základě jednotlivci tvoří zájmové skupiny. Ekonomická oblast zakládá své prvenství na zřejmých snahách o získávání materiálních a finančních zdrojů či prostředků.

Další oblastí, na jejímž základě vznikají zájmové skupiny, je oblast sociálně kulturních zájmů. Do této oblasti spadá především sociální zabezpečení, zdravotnictví, dostupnost školství, dodržování práv a svobod člověka, zdravé životní prostředí apod.

³⁶ MALÝ, Ivan. *Problémy definování a prosazování veřejného zájmu*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Sborník prací Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN isbn80-210-2236-1. – str. 63

³⁷ MALÝ, Ivan. *Problémy definování a prosazování veřejného zájmu*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Sborník prací Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN isbn80-210-2236-1. – str. 60

Jako třetí nejdůležitější oblast lze označit vlastní politiku a požadavky, které se týkají těchto okruhů: volby, rozdělení kompetencí mezi jednotlivými institucemi, veřejné kontroly, způsoby obsazování různých postů v politických či ekonomických oblastech atd.

Veškeré výše uvedené oblasti zdaleka nezahrnují celou množinu oblastí, na jejichž základě dochází k tvorbě zájmových skupin a kterými se tyto skupiny zabývají. Nicméně je vhodné podotknout, že jednotlivé zájmy málokdy existují v izolované formě dílčích požadavků, naopak jsou mezi sebou navzájem různě propojené a vytvářejí určitý celek, který lze označit jako ideologii či filosofii skupiny.³⁸

2.4 Zájmové skupiny a jejich role ve společnosti

Jedním z úkolů zájmových skupin je reprezentace občanů před různými orgány státní moci, institucemi veřejné správy a vládou. Ve své podstatě jsou zájmové skupiny v jakékoli své podobě formou vyjádření určité vůle. Každá zájmová skupina už ze své podstaty existence usiluje o nějaké strategicky výhodné postavení tam, kde se rozhoduje o veřejných záležitostech. Jedná se tedy o pozice v parlamentu, centrální či lokální vládě atd. Množina skupin, které o tyto pozice usilují, je velmi různorodá, jedná se především o skupiny vzniklé v těchto oblastech: církev, ekologie, podnikatelská sféra, profesní organizace, senioři a podobně.³⁹

Na výše uvedené také navazuje další funkce zájmových skupin, a to funkce politické participace. Prostřednictvím této funkce zájmové skupiny zprostředkovávají poskytování schopností a zdrojů stejně smýšlejících jedinců a usměřují tak svoji energii v zájmu společné politické akce či společného cíle. Lze tedy tvrdit, že jedinci se do větších skupin nespojují proto, aby prosadily veřejný zájem, ale aby právě naopak prosadili své vlastní soukromé zájmy. Ve skupině se totiž šance na dosažení jejich zájmů zvětšuje a také jejich vyhlídky na úspěch jsou pak nadějnější.⁴⁰ Je však nutné podotknout, že jen početnost skupiny nestačí na to, aby skupina maximalizovala své šance na prosazení zájmů. Je nutné, aby skupina měla dobrou organizaci a finanční zdroje. Čím více finančních zdrojů bude skupina mít a čím lépe bude skupina organizována, tím je větší pravděpodobnost na prosazení jejich zájmů.

³⁸ KALNÝ, Miroslav. *Soukromý zájem ve veřejném prostoru*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. ISBN isbn978-80-261-0707-1. – str. 33

³⁹ MALÝ, Ivan. *Problémy definování a prosazování veřejného zájmu*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Sborník prací Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN isbn80-210-2236-1. – str. 62

⁴⁰ MALÝ, Ivan. *Problémy definování a prosazování veřejného zájmu*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Sborník prací Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN isbn80-210-2236-1. – str. 62

Jednou z mnoha rolí zájmových skupin ve společnosti je také role informační (do určité míry lze také hovořit o vzdělávacím vlivu). Je ve vlastním zájmu zájmových skupin, aby poskytovali informace o svých cílech a činnostech. Díky poskytování informací mohou tyto skupiny naplňovat určité potřeby, jako je například získávání nových členů či získávání finančních prostředků. Z toho důvodu musí tyto skupiny uvádět argumenty, které mohou mít vysokou informační hodnotu pro širší veřejnost.

Dále je dle mého názoru vhodné zmínit také fakt, že některé aktivity zájmových skupin je možno zařadit do sféry veřejné kontroly. Forma této kontroly se pak dá rozdělit na formu laickou a formu odbornou. Ohledně samotné kontroly se jedná například o to, že zájmové skupiny sledují průběh plnění vládních programů a slibů ve spojitosti s cíli a zájmy skupin. V praxi je možné pozorovat především situace, kdy zájmové skupiny sledují činnosti vládní administrativy, které považují za protizákonné nebo nevhodné pro jejich vlastní cíle.⁴¹

2.5 Zájmové skupiny a politické strany

Problematika politických stran a zájmových skupin je do jisté míry značně provázaná. Z tohoto důvodu je velmi problematické rozlišování obou typů organizací, jelikož politické strany se mohou postupně transformovat z formálních zájmových skupin, které se zase mohou utvářet na základě sociálních hnutí. Jak politické strany, tak zájmové skupiny jsou součástí systému zájmového zprostředkovávání, intermediárních procesů. Tyto procesy lze rozdělovat na tři etapy: artikulace zájmů, manifestace zájmů a agregace zájmů.⁴²

Je zřejmé, že působení zájmových skupin se většinou prolíná napříč politickými stranami. Na základě tohoto faktu se řada autorů pokouší zájmové skupiny definovat na základě rozdílů mezi zájmovými skupinami a politickými stranami. Jedná se například o to, že zájmové skupiny nesestavují kandidátky pro parlamentní volby na rozdíl od politických stran. Dále se zájmové skupiny nepohybují v konkurenčním prostředí a neúčastní se volební soutěže o moc, zatímco politické strany naopak vyhledávají lidovou podporu ve volbách v rámci otevřeného politického trhu. Nicméně řada zájmových skupin podporuje nebo naopak je proti kandidátům, kteří jsou v rámci politických stran nabízeni. Zásadním rozdílem mezi zájmovými skupinami a politickými stranami je tedy to, že zájmové skupiny nemají tendence

⁴¹ MALÝ, Ivan. *Problémy definování a prosazování veřejného zájmu*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Sborník prací Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN isbn80-210-2236-1. – str. 62 – 63

⁴² MÜLLER, Karel B., Šárka LABOUTKOVÁ a Petr VYMĚTAL. *Lobbing v moderních demokraciích*. Praha: Grada, 2010. ISBN isbn978-80-247-3165-0. – str. 142

usilovat o uchopení politické moci, nýbrž je pouze zajímavá to, co se bezprostředně týká jejich členů.⁴³

Dalším rozdílem mezi politickými stranami a zájmovými skupinami je to, že každá z těchto organizací užívá jiné způsoby ovlivňování politiky a veřejných záležitostí. Zájmové skupiny, ve srovnání s politickými stranami, zpravidla hájí poměrně úzce vymezené zájmy. Dále mohou otevírat témata, která nejsou politickými stranami záměrně či nezáměrně otevírána. Některá témata se dokonce nemohou stát prioritou politické strany z důvodu specifické a úzce zaměřené problematiky, tudíž se jimi mohou zabývat pouze zájmové skupiny. V případě, že zájmové skupiny chtějí působit na úrovni celostátní politiky, musely by své dílčí zájmy transformovat na zájmy obecné, agregované a především by se musely účastnit voleb. To by však vedlo k transformaci zájmové skupiny v politickou stranu, která prochází mechanismem agregování zájmů do zájmu obecného a aktivně se účastní volebního procesu. Avšak většina zájmových skupin nemá za cíl vládnout a nechce se stát součástí vlády, chce mít pouze možnost ji ovlivňovat. Existují však takové skupiny, které lze charakterizovat tak, že stojí někde mezi, tedy že nechtějí být přímo politickou stranou, ale ani čistě zájmovou skupinou. Především v autoritativních režimech často dochází k vládní kontrole silných zájmových skupin.⁴⁴

Politické subjekty, které nelze jednoznačně označit za politickou stranu či zájmovou skupinu, lze označit jako zájmové strany. Jedná se o zájmové skupiny, které nominují kandidáty do voleb a přebírají určité formy aktivit politických stran.⁴⁵

I přes to, že zájmové skupiny a politické strany jsou rozdílné subjekty, jsou jejich činy a jednání poměrně dosti provázané. Když přichází období voleb, tak se mnoho zájmových skupin začne identifikovat se stranickou politikou a některé zájmové skupiny se dokonce na určitý čas stanou součástí určité politické strany. Ty organizace, které jsou nějakým způsobem vázány na určitou politickou stranu, lze označovat jako organizace přidružené k politickým stranám. Nicméně, pokud se nějaká zájmová skupina (organizace) přidružuje k určité politické straně, je nezbytné, aby se tato organizace sama za takovou považovala a aby tento status měla zakotvený ve svých stanovách. Současně by se informace o vztahu

⁴³ MÜLLER, Karel B., Šárka LABOUTKOVÁ a Petr VYMĚTAL. *Lobbing v moderních demokraciích*. Praha: Grada, 2010. ISBN isbn978-80-247-3165-0. – str. 142 – 143

⁴⁴ MÜLLER, Karel B., Šárka LABOUTKOVÁ a Petr VYMĚTAL. *Lobbing v moderních demokraciích*. Praha: Grada, 2010. ISBN isbn978-80-247-3165-0. – str. 143

⁴⁵ MÜLLER, Karel B., Šárka LABOUTKOVÁ a Petr VYMĚTAL. *Lobbing v moderních demokraciích*. Praha: Grada, 2010. ISBN isbn978-80-247-3165-0. – str. 144

přidružení organizace a politické strany měla objevit i ve stanovách či jiných stranických dokumentech politické strany.⁴⁶

Výše uvedený výčet rozdílů mezi politickými stranami, zájmovými skupinami a možnostmi provázání mezi nimi je pouze poměrně malá část rozdílů a vztahů. Při podrobnějším zkoumání této problematiky je jasné, že různých vztahů a rozdílů mezi těmito dvěma druhy subjektů, je mnohem více.

V každém případě je možné tvrdit, že zájmové skupiny nemohou v plném rozsahu nahradit politické strany, jelikož existuje poměrně rozsáhlý okruh zájmů, které jsou v kompetenci státu. Tyto zájmy nelze bez zásadních změn v uspořádání celého systému přenést na jiný subjekt, než je stát. Mezi tyto zájmy patří například zahraniční zájmy, obrana či veřejná správa. V demokratickém systému zájmové skupiny nemohou nahradit ani reprezentaci politických stran. V paradigmatu odpovědného výkonu demokratické moci lze zájmové skupiny označit pouze jako další články demokratické politiky.⁴⁷

2.6 Neziskové organizace

Vznik neziskových organizací je vázán na potřebu dosažení společných cílů, tedy veřejných zájmů. Hlavním cílem těchto organizací není vytváření zisku, což je zřejmé i z jejich názvu. Podstata neziskových organizací spočívá v tom, že prostředky, které se těmito organizacím podaří získat, jsou pouze prostředkem k naplnění jejich cílů, které jsou veřejným zájmem.⁴⁸

Obecně lze rozlišovat dva druhy neziskových organizací. Prvním druhem jsou neziskové organizace nestátní, druhým druhem jsou příspěvkové organizace státu a jiných veřejnoprávních korporací, jako jsou například kraje či města. Tyto organizace stát nechává vznikat za účelem uspokojování veřejného zájmu a většinou k tomuto účelu přijímá také zákonnou úpravu. Je také vhodné zmínit, že dřívější rozříštěnou právní úpravu sjednotila rekodifikace soukromého práva, díky které od 1. 1. 2014 byly speciální normy nahrazeny novým občanským zákoníkem a zákonem o obchodních korporacích.⁴⁹

⁴⁶ MÜLLER, Karel B., Šárka LABOUTKOVÁ a Petr VYMĚTAL. *Lobbing v moderních demokraciích*. Praha: Grada, 2010. ISBN isbn978-80-247-3165-0. – str. 144 – 145

⁴⁷ MÜLLER, Karel B., Šárka LABOUTKOVÁ a Petr VYMĚTAL. *Lobbing v moderních demokraciích*. Praha: Grada, 2010. ISBN isbn978-80-247-3165-0. – str. 145 – 146

⁴⁸ KALNÝ, Miroslav. *Soukromý zájem ve veřejném prostoru*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. ISBN isbn978-80-261-0707-1. – str. 35

⁴⁹ KALNÝ, Miroslav. *Soukromý zájem ve veřejném prostoru*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. ISBN isbn978-80-261-0707-1. – str. 35

V rámci této kapitoly je dle mého názoru vhodné zmínit také další uskupení. Jedná se například o nadace, nadační fond, obecně prospěšnou společnost a spolky.

Nadace je účelové sdružení majetku, které je zřízené za účelem dosahování určitého prospěšného cíle. Tímto cílem je především rozuměn rozvoj duchovních hodnot, ochrana lidských práv či jiných humanitních hodnot, ochrana přírodního prostředí, ochrana památek a tradic, rozvoj vědy, vzdělávání, tělovýchovy a sportu. Nadační příspěvky jsou poskytovány z výnosu nadačního jmění a z dalšího majetku nadace. Způsob vzniku těchto organizací je prostřednictvím veřejnoprávního nebo soukromoprávního aktu (tedy nadační listinou). Jedná se o písemnou smlouvu mezi zřizovateli nebo se jedná o zakládací listinu, v některých případech může být nadace založena i prostřednictvím závěti.

Co se týče nabytí právní subjektivity a způsobilosti k právním úkonům, tak nadace toto nabývá registrací ve veřejném rejstříku. Samotné nadace mají různorodé podnikatelské aktivity, jejichž prostřednictvím získávají potřebné prostředky pro svoji činnost. Mezi nejčastější aktivity patří například pronájem nemovitostí, pořádání loterií či pořádání různých vzdělávacích, společenských a jiných akcí.⁵⁰

Další uskupení, které je vhodné zmínit, je nadační fond. Nadačním fondem rozumíme účelové sdružení majetku, které je zřízené za účelem dosahování obecně prospěšného cíle. Ve srovnání s nadací se nadační fond liší v tom, že nezřizuje nadační jmění a k dosažení svých cílů smí využívat pouze svůj veškerý majetek. K nadačním fondům se váže jedno podstatné omezení a to takové, ve kterém má nadační fond stanoveny specifické případy, kdy a ve které konkrétní věci nesmí podnikat. Nicméně může organizovat například různé akce s tombolami, veřejné sbírky atd.⁵¹

Dalším subjektem, o kterém je vhodné se zmínit, je obecně prospěšná společnost. Cílem tohoto subjektu je poskytování obecně prospěšných služeb, které jsou uvedeny v zakládací listině, všem a za stejných podmínek. Zisky, které se tomuto subjektu podaří získat, mohou být přerozděleny mezi jednotlivé zakladatele nebo mezi zaměstnance. Tyto zisky jsou také dále používány k financování dalších aktivit tohoto subjektu. Vlastními finančními zdroji je jmění společnosti, které je tvořeno hodnotou vkladů zakladatelů, fondy společnosti, dotacemi a hodnotami přijatých darů a dědictví. Dále tento typ subjektů může realizovat i doplňkové činnosti, jejichž prostřednictvím je dosahováno účinnějšího využívání vlastního majetku

⁵⁰ KALNÝ, Miroslav. *Soukromý zájem ve veřejném prostoru*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. ISBN isbn978-80-261-0707-1. – str. 36

⁵¹ KALNÝ, Miroslav. *Soukromý zájem ve veřejném prostoru*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. ISBN isbn978-80-261-0707-1. – str. 36

subjektu a zároveň nedochází k ohrožení kvality, rozsahu, a dostupnosti obecně prospěšných služeb. Nicméně od 1. 1. 2014 obecně prospěšné společnosti již nemohou jako samostatný právní subjekt vznikat.⁵²

Posledním z výše uvedených subjektů jsou spolky. Jedná se o sdružení fyzických a právnických osob, které vzniká za účelem realizace určitého společného zájmu. Mezi typické znaky tohoto druhu subjektu patří takzvaná členská základna. Dalším specifickým prvkem, který se váže k tomuto druhu subjektů, je to, že podnikatelské aktivity nesmí být hlavním cílem sdružení, nicméně podnikatelské aktivity mohou být prostředkem k dosažení určitých cílů. Jestliže nastane situace, kdy aktivita sdružení naplňuje podmínky stanovené živnostenským zákonem, je zapotřebí, aby sdružení pro svoji činnost získalo také živnostenské oprávnění.

Dle občanského zákoníku je sdružení podle zákona o sdružování občanů ihned s účinností zákona považováno za spolky. Dále mají občanská sdružení povinnost v přechodné lhůtě, která je stanovena zákonem, uvést stanovy organizace do souladu s podmínkami, kterou jsou pro spolky stanovené zákonem. Organizační jednotky sdružení, které jsou způsobilé jednat vlastním jménem, jsou považovány za pobočné spolky. Jestliže hlavní spolek do tří let nepodá návrh na zápis pobočného spolku, tak právní osobnost pobočného spolku po uplynutí lhůty tří let zaniká.⁵³

2.7 Zájmové skupiny v nečlenských zemích

V rámci této podkapitoly bude práce zaměřena na problematiku zájmových skupin, a to v rámci nečlenských zemí, tedy v USA a Kanadě.

2.7.1 USA

Pro srovnání s Evropským pojetím zájmových skupin a lobbingu je vhodné se zaměřit například na Severní Ameriku, ve které je pojetí zájmových skupin a lobbingu poměrně dosti odlišné. V severní Americe je běžné, aby byl lobbing úspěšný. Je nutné se přizpůsobovat politickému systému, ve kterém má lobbing působit. Nicméně v dřívějších dobách byl v USA lobbing do jisté míry spojován s korupcí, což vedlo k postupným snahám lobbing upravovat prostřednictvím zákonů. Nejprve se jednalo o zákonné úpravy regionální, později pak i o úpravy na úrovni federální. Postupem času a různých zákonných úprav se objevil zákonný

⁵² KALNÝ, Miroslav. *Soukromý zájem ve veřejném prostoru*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. ISBN isbn978-80-261-0707-1. – str. 36

⁵³ KALNÝ, Miroslav. *Soukromý zájem ve veřejném prostoru*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. ISBN isbn978-80-261-0707-1. – str. 36 - 37

prvek, na jehož základě byli lobbisté nuceni se registrovat. Jednou z nejdůležitějších zákonných úprav, která se věnuje lobbingu, je novela zákona *Honest Leadership and Open Government Act of 2007*, která lobbing začala upravovat mnohem přesněji a přísněji, než předchozí právní úprava.⁵⁴

Povinnost registrace lobbistů u Secretary of the Senate a Clerk of the House of Representatives je vázána lhůtou čtyřiceti pěti dnů po prvním lobbyistickém kontaktu nebo po přijetí zakázky takový kontakt učinit. Registrace jsou podávány prostřednictvím organizací, které zaměstnávají vlastní lobbisty, ale také registrace podávají sami lobbyisté nebo lobbistické firmy, které jsou najímány subjekty, v jejichž prospěch pak lobují. Organizace, které zaměstnávají vlastní lobbisty, mají finanční hranici pro registraci tvořenou výdaji ve výši dvacet dva tisíc pět set dolarů za období šesti měsíců. Pro lobbistické firmy a individuální lobbisty je hranice tvořena příjmy přesahující pět tisíc pět set dolarů na jednoho klienta za období šesti měsíců. Registrace je nutné vyplňovat ke každému klientovi zvlášť a musí zahrnovat veškeré lobbyistické kontakty ve prospěch tohoto klienta.⁵⁵

Další povinností, která byla lobbistům uložena, je to, že jednou za čtvrt roku musí vyplňovat zprávu o své činnosti. Tuto zprávu musí podat ve lhůtě dvaceti dnů od uplynutí čtvrtletí. Tato zpráva nahrazuje registraci u již jednou registrovaných klientů. U nových klientů je však nutnost postupovat opět od začátku, tedy od registrace. Dále je ale také povinnost vyplňovat půlroční zprávu, ta obsahuje stejné informace jako registrace, ale k tomu ještě čísla návrhů zákonů a/nebo odkazy na výkonná nařízení, označení úřadů, které byly kontaktovány, seznam lobbistů, kteří pracují ve prospěch klienta a odhad příjmů z lobbingu, v případě lobbistické firmy nebo výdajů v případě firmy zaměstnávající vlastní lobbisty. Veškeré tyto informace jsou veřejně dostupné a jsou archivovány po dobu šesti let. Lobbyistům je také zákonem ukládáno, že na vyžádání při lobbyistickém kontaktu jsou povinni prozradit jméno klienta, v jehož zájmu lobují.⁵⁶

Co se týče problematiky odměn v případech, kdy je lobbista úspěšný, tak federální zákon se moc jasně nevyjadřuje, avšak státní zákony se této problematice naopak věnují

⁵⁴ LABOŮTKOVÁ, Šárka. *Prosazování zájmů v EU: národní a specifické zájmy jako legitimní prostředek ovlivňující tvorbu a rozhodovací procesy hospodářské politiky v Evropské unii*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2009. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN isbn978-80-86729-53-4. – str. 79 – 80

⁵⁵ LABOŮTKOVÁ, Šárka. *Prosazování zájmů v EU: národní a specifické zájmy jako legitimní prostředek ovlivňující tvorbu a rozhodovací procesy hospodářské politiky v Evropské unii*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2009. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN isbn978-80-86729-53-4. – str. 80 – 81

⁵⁶ LABOŮTKOVÁ, Šárka. *Prosazování zájmů v EU: národní a specifické zájmy jako legitimní prostředek ovlivňující tvorbu a rozhodovací procesy hospodářské politiky v Evropské unii*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2009. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN isbn978-80-86729-53-4. – str. 81

poměrně podrobně. V konkrétních případech jsou často odměny zakázány. Soudy již opakovaně rozhodly v neprospěch těch, kteří se takovýchto odměn domáhali.⁵⁷

K problematice lobbingu v USA je dle mého názoru také vhodné poukázat na způsob regulace lobbingu v jednotlivých státech. Existuje totiž 49 různých systémů, které se zabývají regulací lobbingu. Převážná většina těchto systémů je výrazně přísnější než federální zákon. Státní systémy poměrně často požadují registraci ještě předtím, než proběhnou jakékoliv lobbistické aktivity nebo do pěti dnů od zahájení těchto aktivit, požadují také mnohem více detailních informací.⁵⁸

2.7.2 Kanada

„Kanada má legislativní úpravu regulace lobby na federální úrovni, začala se jí zabývat v roce 1989. Nedávná novela stávajících zákonů „The Lobbying Act“ začala platit v červenci 2008. Lobbyistický kodex chování byl představen na konci 90. let minulého století, jehož podpisem se lobbisté zaručují veřejnosti, že lobbování probíhá eticky a podle nejvyšších standardů. Provincie Ontario (1998), Nova Scoti (2001), Quebec (2002), British Columbia (2001), Newfoundland (2005), a nedávno Alberta (2008) se k úsilí na federální úrovni připojily a přijaly podobnou regulaci. Principy lobbování a jeho regulace v Kanadě jsou podobné přijatým principům v USA.“⁵⁹

3 Lobbing

Pojem „lobbing“ lze zařadit obdobně jako pojmy, o nichž pojednávají předchozí kapitoly této práce, tedy jako pojem, který je ve společnosti většinou vnímán spíše negativně a je jako ostatní pojmy považován za obtížně definovatelný. Obecně je možné tvrdit, že veřejnost vnímá lobbing v podstatě jako něco nemorálního a nelegálního. Takovéto vnímání lobbingu může být zapříčiněno řadou nepřesných definic tohoto pojmu, které lobbing označují spíše jako korupční jednání. Z tohoto důvodu je dle mého názoru nutné lobbing správně definovat, aby byl chápán jako legální činnost, jejímž účelem je prosazování veřejných zájmů.

⁵⁷ LABOUTKOVÁ, Šárka. *Prosazování zájmů v EU: národní a specifické zájmy jako legitimní prostředek ovlivňující tvorbu a rozhodovací procesy hospodářské politiky v Evropské unii*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2009. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN isbn978-80-86729-53-4. – str. 81

⁵⁸ LABOUTKOVÁ, Šárka. *Prosazování zájmů v EU: národní a specifické zájmy jako legitimní prostředek ovlivňující tvorbu a rozhodovací procesy hospodářské politiky v Evropské unii*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2009. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN isbn978-80-86729-53-4. – str. 82

⁵⁹ LABOUTKOVÁ, Šárka. *Prosazování zájmů v EU: národní a specifické zájmy jako legitimní prostředek ovlivňující tvorbu a rozhodovací procesy hospodářské politiky v Evropské unii*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2009. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN isbn978-80-86729-53-4. – str. 82

3.1 Definice pojmu lobbying

Jak již bylo výše naznačeno, jednoznačná definice lobbyingu neexistuje a v široké společnosti je lobbying vnímán spíše v souvislosti s nelegitimními a neetickými praktikami. Avšak podstata lobbyingu není v prosazování určitého názoru jakoukoli cestou, tedy i cestou nelegální či neetickou. Podstata lobby spočívá v tom, že konzultantské firmy nelobbují, nepřesvědčují někoho, kdo je naprosto přesvědčen o opaku. Naopak tyto firmy jdou za těmi, kteří již sdílí stejný či obdobný názor, ale stále o něm nejsou stoprocentně přesvědčeni, a tedy váhají, zda tento názor nějakým způsobem zastávat či prosazovat. Tyto konzultantské firmy právě za takovými subjekty jdou s tím, že se jej snaží v jeho postoji podpořit. Jedním ze způsobů, jak lze určit, kterému subjektu má být věnována pozornost, a který by bylo možné přesvědčit, je pomocí desetibodové škály. Tato škála funguje tak, že oba konce škály jsou extrémy, tedy ANO a NE. Z této škály jsou nejvhodnějšími kandidáty na ovlivňování a přesvědčování ty subjekty, které se na škále pohybují na pozicích mezi 4 a 6. Ostatním subjektům by neměla být věnována tak velká pozornost, či by dokonce měly být ignorovány.⁶⁰

Poměrně velké množství definic charakterizuje lobbying jako proces, jehož prostřednictvím dochází k ovlivňování legislativních a rozhodovacích procesů a prosazování speciálních či individuálních zájmů na úkor zájmů ve veřejném zájmu.

Aby bylo dosaženo ideální a co možná nejpřesnější definice lobbyingu, bylo by vhodné tento pojem vymezovat vůči pojmu korupce. Bylo by vhodné zmínit rozdíly v prosazování zájmů prostřednictvím volených zástupců a poukázat na lobbying jako na zdroj informací a odborných expertíz. Dále by pak také bylo vhodné prosazovat myšlenku nezužování skupin aktérů lobbyingu pouze na komerční lobbisty nebo na lobbisty, kteří prosazují jen své vlastní zájmy, ale také by se mělo poukazovat na lobbující skupiny, které lobbují nejen ve vlastním zájmu, ale také v zájmu veřejnosti. V neposlední řadě by se také v ideální definici měly objevovat i nějaké cíle lobbyingu.⁶¹

Výše uvedená kritéria nejlépe splňuje definice, jejímž autorem je odborník na problematiku lobbyingu na evropské úrovni Luigi Graziana. Ten lobbying definoval takto: „*Lobbying je specializovaná a odborná reprezentace prostřednictvím široké škály prostředků,*

⁶⁰ LABOUTKOVÁ, Šárka. *Prosazování zájmů v EU: národní a specifické zájmy jako legitimní prostředek ovlivňující tvorbu a rozhodovací procesy hospodářské politiky v Evropské unii*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2009. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN isbn978-80-86729-53-4. – str. 51

⁶¹ LABOUTKOVÁ, Šárka. *Prosazování zájmů v EU: národní a specifické zájmy jako legitimní prostředek ovlivňující tvorbu a rozhodovací procesy hospodářské politiky v Evropské unii*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2009. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN isbn978-80-86729-53-4. – str. 51

*které v zásadě vylučují korupční výměnu služeb ve své povaze velmi odlišná od obecné nespécializované reprezentace, kterou zajišťují volení zástupci. Jako reprezentant partikulárních zájmů lobbyista dodává informace a technicko-odborné expertízy, které mohou být užitečné a někdy rozhodující při definování legislativní a správní regulace*⁶²

Obecně lze o lobbingu říct, že jeho cílem je transfer zvláštních zájmů na veřejné zájmy. Výsledkem lobbingu je tedy přeměna veřejného bohatství ku prospěchu zájmové skupiny nebo udržení vlastních individuálních výhod či bohatství. Lobbyisté tak musí ovlivňovat politiku, aby jejich klienti měli určitý prospěch, a to buď finanční, nebo legislativní. Úloha lobbyistů tedy spočívá v hlídání zájmů jejich klientů a v případě potřeby své klienty o stavu zájmů informovat.⁶³

3.2 Definování pojmu lobbyista

Pod pojmem lobbyista lze obecně označovat osobu, která provádí lobbing. Nicméně při podrobnější definici tohoto pojmu je zřejmé, že pod pojmem lobbyista je také představována osoba, které byla najata určitou zájmovou skupinou za účelem působení na veřejnou politiku tak, aby byla nasměrována požadovaným směrem. Lobbyista, v tomto podrobnějším pojetí, pro zájmovou skupinu přímo kontaktuje veřejné úředníky, sleduje politickou a vládní činnost, poskytuje užitečné rady v oblasti politické strategie a taktiky a v neposlední řadě podporuje rozvoj lobbyistických úsilí dané zájmové skupiny. V souhrnu lze tedy lobbyistu označit jako subjekt, který představuje určité účelně uspořádané zájmy, jež nejčastěji prezentuje tomu, kdo má dostatečně velkou moc změnit určitou věc ve prospěch zájmové skupiny.⁶⁴

3.3 Definování pojmu lobbovaný

Pod pojmem lobbovaný je představována osoba, s níž je lobbyista v kontaktu a kterou se lobbyista snaží ovlivnit prostřednictvím lobbyistických aktivit tak, aby následné působení lobbované osoby bylo ve prospěch určité zájmové skupiny. Nejčastěji těmito lobbovanými osobami bývají veřejní činitelé, tedy takové osoby, které mají možnost rozhodovat, hlasovat či jinak působit v určitých věcech. Též se ale může jednat o osoby, které pro osoby s mandátem vykonávají asistenční či poradenskou činnost a mohou tak prostřednictvím

⁶² LABOUTKOVÁ, Šárka. *Prosazování zájmů v EU: národní a specifické zájmy jako legitimní prostředek ovlivňující tvorbu a rozhodovací procesy hospodářské politiky v Evropské unii*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2009. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN isbn978-80-86729-53-4. – str. 51

⁶³ "Aktuální problémy veřejné správy ve střeoevropských zemích sdružených v Evropské unii (s akcentem na problém korupce)": II. mezinárodní virtuální vědecká konference 2006, 15. listopad 2006, Kunovice, Česká republika: sborník. Kunovice: Evropský polytechnický institut, 2006. ISBN isbn80-7314-106-x. – str. 101 – 102

⁶⁴ BEDNÁŘ, Petr. *Veřejný zájem, lobbing, korupce a klientelismus*. Plzeň, 2014. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta právnická. Vedoucí práce JUDr. Tomáš LOUDA, CSc. – str. 43

správného usměrňování informací svého nadřízeného ovlivňovat a usměrňovat tak, aby jednal v zájmu dané zájmové skupiny.⁶⁵

3.4 Historie lobbingu

Pojem lobbing se původně objevil v souvislosti s netradičními praktikami zástupců zájmových skupin v americkém Kongresu na konci 19. století. Zde totiž v předsálí (anglicky „lobby“) kongresových budov tito zástupci zájmových skupin čekali na procházející Kongresmany a naléhali na ně, aby hlasovali „pro“ či „proti“. Postupem času se toto pokřikování na chodbách transformovalo a rozvinulo do širších a rafinovanějších souborů aktivit, které se projevují v oblastech od sbírání informací přes zajišťování masové publicity až k poskytování politické či informační podpory.⁶⁶

Lobbing lze v našem prostředí označit za poměrně nový fenomén, jelikož do naší politické scény vstoupil v průběhu 90. let a postupem času se s většími či menšími obtížemi uchytil také v dalších postkomunistických zemích a také i mimo ně. V následujících dvaceti letech po pádu komunismu byl však fenomén lobbingu přijímán společností spíše s neporozuměním. Samotný pojem byl od počátku 90. let užíván spíše v hanlivém pojetí. V české Všeobecné encyklopedii Diderot, ve vydání z roku 1999, je lobbing považován za způsob, jímž dochází k ovlivňování, získávání a korumpování poslanců, aby následně v parlamentu zastupovali a obhajovali určité zájmy.

I v dnešní době je stále lobbing vnímán spíše v negativním smyslu. Přesto, že se situace pomalu mění a vnímání lobbingu v negativním smyslu pomalu ustupuje, stále se celá řada profesionálních lobbistů skrývá za jiná povolání. Zájmové skupiny mají stále snahu své vztahy s politiky či úředníky skrývat a prosazování zájmů je často realizováno spíše neetickou cestou, než aby se zájmové skupiny snažily svůj vliv na politický systém učinit transparentní a srozumitelný. Z důvodu toho, že společnost přijímá lobbing jako negativní, tak paradoxně podporuje nárůst korupce a klientelismu. Nepomáhá ani skutečnost, že samotná ortografická podoba výrazu tohoto jevu není v českém jazykovém prostředí dostatečně ustálena.⁶⁷

⁶⁵ BEDNÁŘ, Petr. *Veřejný zájem, lobbing, korupce a klientelismus*. Plzeň, 2014. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta právnická. Vedoucí práce JUDr. Tomáš LOUDA, CSc. – str. 43

⁶⁶ SCHENDELEN, M. P. C. M. van. *Jak lobbovat v Evropské unii, aneb, Machiavelli v Bruselu*. Brno: Centrum strategických studií, 2004. Evropská politika. ISBN isbn80-903333-2-x. – str. 209 – 210

⁶⁷ MÜLLER, Karel B., Šárka LABOUTKOVÁ a Petr VYMĚTAL. *Lobbing v moderních demokraciích*. Praha: Grada, 2010. ISBN isbn978-80-247-3165-0. – str. 8

3.5 Lobbying a jeho regulace v ČR

První pokusy o přijetí zákona, kterým by byl regulován lobbying, se objevily v roce 2005, ale návrh byl ze strany poslanců odmítnut. Další pokus o úpravu lobbyingu byl obsažen v návrhu legislativního plánu vlády premiéra Topolánka z roku 2007. Avšak v konečně schválené podobě se úprava lobbyingu nakonec neobjevila, i když v programovém prohlášení, v části, která se věnovala boji proti korupci, bylo řečeno, že Vláda připraví právní opatření, které bude regulovat lobbying včetně transparentnějšího systému registrace lobbistů.

Na dotazy a žádosti o vysvětlení, proč v rámci legislativního plánu nebyl lobbying upraven, se politici vládní koalice odvolávali na špatné zkušenosti ze sousedního Slovenska, kde byl zákon, jehož prostřednictvím mělo docházet k regulaci fungování lobbistů, vládou navržen, ale nakonec nebyl v parlamentu prosazen. Například bývalý šéf Legislativní rady a tehdejší ministr Cyril Svoboda k absenci zákona, jež by měl upravovat lobbying, uvedl toto: *„Je otázka, zda takový zákon vůbec mít. Tento problém podle mě nejde uchopit zákonem. Lobbista se může zaregistrovat a vykonávat svou činnost transparentně. A kdo bude chtít dávat úplatky, toho zákon nezastaví. Není možné to vyřešit.“* Na druhou stranu bývalý poslanec Marek Benda zastával názor, že právní úprava lobbyingu vzniknout měla, avšak nebyl stoprocentně přesvědčen o její nutnosti z toho důvodu, že v České republice neexistovaly lobbistické agentury. K této problematice uvedl: *„Já říkám ano, ale není to taková superpriorita, aby se na ní pracovalo ihned. Celý proces by se měl nejdříve otevřít a zprůhlednit. Nedělám si iluze, že by takový zákon k něčemu výrazněji pomohl.“*⁶⁸

V rámci problematiky regulace lobbyingu pomocí zákona je nutné podotknout, že komplexní právní úprava lobbyingu by neměla být úzce zaměřena pouze na jednu konkrétní oblast (lobbying), ale pro lepší zajištění fungování této úpravy by měla být také zaměřena na právní úpravu jevů, které s lobbyingem přímo či nepřímo souvisí. Jedná se například o činnosti v rámci financování politických stran, střetu zájmů, jednacích řádů atd. Lze tedy říct, že aby byla právní regulace lobbyingu funkční a dobře použitelná, musí být komplexní, tedy obsahovat více složek, než jen úpravu samotného lobbyingu. Efektivní právní regulace lobbyingu je také závislá na kompatibilitě s kulturou právní a politickou a také s ústavními zvyklostmi. Není proto možné pouze zkopírovat nějakou právní regulaci z jiné země a očekávat, že bude efektivně fungovat, jelikož obdobně jako u jiných právních či politických

⁶⁸ LABOUTKOVÁ, Šárka. *Prosazování zájmů v EU: národní a specifické zájmy jako legitimní prostředek ovlivňující tvorbu a rozhodovací procesy hospodářské politiky v Evropské unii*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2009. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN isbn978-80-86729-53-4. – str. 75

institucí je také fungování právní úpravy lobbingu závislé na mnoha dalších specifických faktorech souvisejících se socioekonomickou a kulturní povahou.⁶⁹

V návaznosti na problematiku regulace lobbingu v ČR byl za účelem zjištění osloven český politik Mgr. Dominik Feri (TOP 09). Ten v rámci zpřehlednění aktuálního stavu zákonné úpravy lobbingu uvedl, že v aktuální době ještě žádná zákonná úprava neexistuje, nicméně je připravován návrh zákona, který by lobbování a instituty s tímto fenoménem spojené měl upravovat. Jedná se o návrh zákona, který je označen jako Sněmovní tisk 565/0 ze dne 21. 8. 2019. V tento den návrh předložila vláda v zastoupení ministryně spravedlnosti Marií Benešovou. Dne 3. 10. 2019 organizační výbor projednání návrhu zákona doporučil. Dále také v rámci tohoto projednání určil zpravodaje, jímž je JUDr. Jan Chvojka a dále navrhl Ústavně právní výbor jako garanční. Následné první čtení vládního návrhu zákona o lobbování proběhlo na 75. schůzi Poslanecké sněmovny dne 10. 12. 2020. V rámci prvního čtení byl návrh zákona přikázán k projednání výborům a lhůta k projednání byla stanovena na 80 dní. V rámci celého legislativního procesu je poslední stav projednávání návrhu zákona takový, že garanční Ústavně právní výbor doposud návrh zákona neprojednal a stejně tak i Stálá komise pro ústavu České republiky návrh zákona doposud neprojedнала.⁷⁰

V rámci komplexní úpravy lobbování je tedy nutné zmínit, že sjednocená právní úprava, která by problematiku lobbingu upravovala, zatím neexistuje, ale za předpokladu, že aktuální návrh zákona o lobbování projde celým legislativním procesem, je možné předpokládat, že v budoucí době zákonná úprava věnující se lobbingu a institucím s lobbingem spojených, existovat bude.

3.6 Lobbování v EU

Systém prosazování určitých zájmů, pro který se vžilo označení lobbing, byl součástí struktury EU již podle konceptů, které vytvořili zakladatelé neofunkcionalistického paradigmatu, jež byly postaveny na efektu přelévání, nezávislosti národní autority a sítí, které jsou pro samotný lobbing důležité. Právě evropský lobbing byl považován za podmínku funkčnosti víceúrovňového byrokratického systému Evropské unie. Nejvýznamnější roli tato podmínka hrála v období založení EHS. V této době totiž ještě neexistoval žádný opěrný bod pro dnešní sociální dialog. Systém či mechanismus prosazování zájmů je tedy již od samého počátku součástí unijního schématu.

⁶⁹ MÜLLER, Karel B., Šárka LABOUTKOVÁ a Petr VYMĚTAL. *Lobbing v moderních demokraciích*. Praha: Grada, 2010. ISBN isbn978-80-247-3165-0. – str. 74 – 75

⁷⁰ poslední kontrola stavu legislativního procesu provedena na webových stránkách Poslanecké sněmovny dne 5. 2. 2021. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=565>

Prosazování zájmů na úrovni EU je označováno za mladý fenomén, jehož počátky jsou datovány do 80. let 20. století i přes to, že již v padesátých letech dvacátého století vznikl hlavní formalizovaný kanál pro prezentaci zájmových skupin, tedy Hospodářský a sociální výbor. V rámci postupného vývoje došlo ke stabilizování mechanismu vyjednávání s vysokou mírou transparentnosti, přičemž debata o regulaci se začala projevat až na přelomu dvacátého století, kdy jednotlivé orgány EU přicházely s rozdílnými přístupy.⁷¹

V problematice prosazování zájmu v EU se nabízejí dvě hlavní úrovně. Jedná se o úroveň vnitrostátní a o úroveň nadnárodní. K těmto dvěma rovinám je zapotřebí také zmínit rovinu mezinárodní, která v mnoha případech zastává funkci doplňku ve vyjednávání v EU, která má své mezinárodní závazky.⁷²

Lobbing v EU doposud není plošně nijak regulován. Instrukce EU jsou tedy závislé na aktérech a dokonce je podporují. V závislosti na konkrétních podnětech je pak tedy nutné zvážit, zda daní aktéři z vnitrostátní politické roviny jsou spojenci lobbistů, či naopak těmito spojenci nejsou. Tento poznatek je patrný především z toho, že stát zůstává silným protivníkem pouze v těch sektorech, kde suverenita členských zemí není omezena na základě smluv. Například v situaci, kdy položka s uzavřeným počtem vstupů, která se zdá být na národní úrovni neprosaditelná, může být na nadnárodní úrovni prosazena prostřednictvím koalice dalších zemí nebo s využitím vlivu mezinárodních organizací. Nadnárodní struktura může dále pomoci řešit takové situace, kdy se konkrétní skupina například ocitne v „nemilosti“ na vnitrostátní úrovni.

Možností, které přináší jak úroveň národní, tak úroveň nadnárodní, je celá řada. Nicméně je dle mého názoru vhodné podotknout, že zatímco evropský lobbing je především technického charakteru, tak národní lobbing je spíše charakteru politického.⁷³

Lobbování v Evropské unii má i své určité zvláštnosti. Například klíčovým zájmem jakékoliv zájmové skupiny, která působí v EU, je především ovlivnění legislativních procesů. To vyplývá především z charakteru orgánů EU, kde klasické vyhledávání renty je převážně zaměřeno na krátkodobé efekty a velikost rozpočtu ve srovnání s velikostí rozpočtů jednotlivých zemí není „zajímavá“. Z toho pak vyplývá dlouhodobost snah a dopadů. Nositeli zájmů v těchto situacích jsou nejen běžné zájmové skupiny, ale také státy jako celek.

⁷¹ FIALA, Petr. *Evropeizace zájmů: politické strany a zájmové skupiny v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. ISBN isbn978-80-210-4920-8. – str. 79

⁷² FIALA, Petr. *Evropeizace zájmů: politické strany a zájmové skupiny v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. ISBN isbn978-80-210-4920-8. – str. 80

⁷³ FIALA, Petr. *Evropeizace zájmů: politické strany a zájmové skupiny v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. ISBN isbn978-80-210-4920-8. – str. 80

V Evropské unii není vláda jako taková, avšak i navzdory tomu se v ní vládne. Jsou zde, mimo jiné, přijímány normy, které zavazují občany a členské státy. Dále zde není žádné delegování politické moci na vyšší autoritu, která by nesla odpovědnost na evropské úrovni. Hlavním jádrem systému je vztah mezi Radou ministrů a Komisí. Rada disponuje pravomocí rozhodovat. Naproti tomu Komise má monopol k legislativní iniciativě. Ta na tomto monopolu zakládá svou moc a díky tomu se stává nejprivilegovanějším objektem pro lobbisty.⁷⁴

Definice lobbingu podle Evropské unie je následovná: „*Za činnost spočívající v ovlivňování se obecně považuje typická činnost zájmových skupin, která má za cíl ovlivňovat legislativní a rozhodovací proces v EU z pohledu prosazení jejich zájmů, které jsou hypoteticky považovány za odlišné od obecných komunálních zájmů*“.⁷⁵

Obecně lze taktiky evropského lobbingu shrnout do tří skupin pravidel, které jsou označovány jako „tři P“. Jedná se o tyto skupiny:

- Person – zajištění si kontaktů na nejvlivnější osoby;
- Position – osoby v co nejvyšších funkcích;
- Procedures – volba optimálních postupů;

K těmto pravidlům je dále možné připojovat zásadu „*Timing is everything*“, tedy zásadu správného načasování.⁷⁶

Lobbistické taktiky lze rozdělit do tří základních skupin:

- Přímé lobbování:
 - přímý kontakt a informace;
 - veřejné svědectví (výbor, soud);
 - publikování expertíz;
- Celoplošné lobbování:
 - vzdělávací kampaně;

⁷⁴ LABOUTKOVÁ, Šárka. *Prosazování zájmů v EU: národní a specifické zájmy jako legitimní prostředek ovlivňující tvorbu a rozhodovací procesy hospodářské politiky v Evropské unii*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2009. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN isbn978-80-86729-53-4. – str. 55

⁷⁵ LABOUTKOVÁ, Šárka. *Prosazování zájmů v EU: národní a specifické zájmy jako legitimní prostředek ovlivňující tvorbu a rozhodovací procesy hospodářské politiky v Evropské unii*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2009. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN isbn978-80-86729-53-4. – str. 55

⁷⁶ LABOUTKOVÁ, Šárka. *Prosazování zájmů v EU: národní a specifické zájmy jako legitimní prostředek ovlivňující tvorbu a rozhodovací procesy hospodářské politiky v Evropské unii*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2009. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN isbn978-80-86729-53-4. – str. 55

- dopisní kampaně;
- Informační kampaň:
 - Placené kampaně;
 - Občanská neposlušnost;
 - Koalice zájmových skupin.

Na rozdíl od přímého lobbování je nepřímé lobbování cíleno především na zákonnou úpravu a je typické pro neziskové organizace s širokou členskou základnou, ale s malým množstvím materiálních a finančních prostředků. Nepřímé lobbování má malou účinnost tam, kde je pro samotnou kauzu malá podpora ze strany veřejného mínění. Právě z tohoto důvodu je v Bruselu v malé míře využíváno.

V případě přímého lobbování, tedy takového lobbování, které spočívá v navazování osobních vztahů a udržování kontaktů v dlouhodobějším horizontu s cílem přetrvat několik funkčních období, je lobbista představován jako reprezentant, expert či specialista na danou problematiku. Jedná se o techniku lobbování, která je založena na důvěře mezi subjekty. Tato důvěra je základním předpokladem pro udržení takového vztahu. Zrazený kongresman, poslanec či senátor je navždy ztracený přítel.⁷⁷

4 Korupce a klientelismus

Na úvod k této kapitole je dle mého názoru vhodné poukázat na fakt, že pojmy korupce a klientelismus bývají ve společnosti často zaměňovány, nebo jim bývá připisován stejný význam. Toto pojetí těchto dvou fenoménů je však chybné. Je možné z určitého úhlu pohledu považovat tyto pojmy za významově podobné, nicméně je zde řada věcí, které tyto dva pojmy navzájem odlišují. Nicméně společnou vlastností těchto dvou pojmů je to, že ve společnosti jsou označovány za negativní fenomény a poměrně často bývají nejen laickou veřejností spojovány s pojmem lobbying, o němž se již zmiňuje předchozí kapitola.

K řádnému pochopení problematiky korupce a klientelismu je nutné pochopit, co který pojem znamená a jaké jsou jeho dopady na společnost.

⁷⁷ LABOUTKOVÁ, Šárka. *Prosazování zájmů v EU: národní a specifické zájmy jako legitimní prostředek ovlivňující tvorbu a rozhodovací procesy hospodářské politiky v Evropské unii*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2009. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN 978-80-86729-53-4. – str. 55 – 56

4.1 Korupce

V rámci této kapitoly bude práce zaměřena na problematiku korupce. Práce zde tedy bude zaměřena na definování korupce, její druhy, příčiny jejího vzniku, její stádia a na nástroje, jimiž lze s korupcí bojovat.

4.1.1 Definice korupce

Samotný pojem korupce vychází z latinského *corrumpere* – zmařit, zkazit, podplácet, uplácet, avšak v moderní době jednotná definice korupce neexistuje. O definování tohoto pojmu se již v minulosti pokoušela řada různých autorů, z nichž nejznámější je autor Joseph Nye, který korupci definoval takto: „*Chování, které se odchyľuje od „formálních povinností“ veřejné role pro soukromé (osobní, rodinné nebo skupinově orientované) zájmy, pro finanční nebo statusový zisk, a dále jakékoliv chování, které porušuje pravidla za účelem zvýšení soukromého vlivu*“.⁷⁸

Další definicí, kterou je dle mého názoru vhodné zmínit, je definice korupce uváděná prostřednictvím Ministerstva vnitra České republiky. To ve zkratce definuje korupci jako transakci nejčastěji mezi dvěma stranami. Jedná se o situace, kdy jedna strana nabízí nebo poptává určité výhody, které nejsou oprávněné, za rozhodování ve věcech obecného zájmu.⁷⁹

V rámci problematiky korupce je nutné si také uvědomovat, že jakákoliv korupční operace má své negativní dopady i na třetí strany. Jedná se například o zákazníky, pacienty či daňové poplatníky. Právě tyto subjekty korupční jednání nejčastěji pocítí na řadě prvků, se kterými jsou v běžném životě nejvíce v kontaktu. Jedná se například o vzrůst výše daní, nekvalitní poskytování služeb či nárůst cen. Právě toto je podstata největšího nebezpečí korupce.

V souhrnu lze o korupci tvrdit, že se jedná o působení, jehož podstatou je slibování, nabízení či poskytování úplatků s cílem ovlivnit jednání nebo rozhodování určitého subjektu. Dále se také jedná o žádosti, o úplatek či přijetí úplatku samotného.⁸⁰ Avšak ani toto shrnutí nemůže obsáhnout komplexní chápání korupce, jelikož se jedná o pojem s širokým rozsahem a v podstatě zahrnuje jakékoliv nemorální dosahování, přijímání či získání hmotných, duševních nebo jiných nehmotných výhod či zisků.

⁷⁸ "Aktuální problémy veřejné správy ve středoevropských zemích sdružených v Evropské unii (s akcentem na problém korupce)": II. mezinárodní virtuální vědecká konference 2006, 15. listopad 2006, Kunovice, Česká republika: sborník. Kunovice: Evropský polytechnický institut, 2006. ISBN isbn80-7314-106-x. – str. 17

⁷⁹ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Protikorupční manuál pro občany* [Online] 2011, [cit. 2021-02-06]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/protikorupcni-manual-591265.aspx> - str. 3

⁸⁰ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Protikorupční manuál pro občany* [Online] 2011, [cit. 2021-02-06]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/protikorupcni-manual-591265.aspx> - str. 3

Ve společnosti se také můžeme setkat s názory, které považují za korupční jednání i takové jednání, které je v demokratických společnostech běžné. Příkladem může být třeba to, že za korupci je považováno obchodování a zisk ze zprostředkovatelské činnosti, což některé subjekty vnímají jako určitý druh parazitismu. Ve své podstatě takto chápané vymezení korupce podporuje obohacování se na úkor jiných subjektů a společenský systém takové jednání podporuje a také vytváří legitimní základ zisku z určité činnosti. Příkladem takového podporovaného jednání je působení různých právnických subjektů, které nabízejí zprostředkování určitých služeb či činností soukromých nebo podílových subjektů bez státní účasti při získávání zakázek. To následně vede k eliminaci výběrových řízení na dané zakázky.⁸¹

V neposlední řadě je také možné narazit na projevy korupce v souvislosti se střetem zájmů. V případě běžné korupce dochází především k různým formám úplatkářství v oblastech veřejných a soukromých služeb, což lze považovat spíše za rozpor s morálkou než s veřejnými zájmy. Nejvíce patrná je korupce v situacích, kdy se objektem korupce stává veřejný činitel, který má nemalé rozhodovací pravomoci a jehož hmotný zájem nebo zájem, jež byl korupcí usměrněn, se dostane do rozporu se zájmy veřejnými, které by za normálních okolností měl hájit a respektovat. Samotná korupce je za všech okolností považována za nekalé, či až dokonce trestné jednání, avšak střet zájmů sám o sobě nekalý být nutně nemusí, pokud se ale nekalým stane, nastává situace, kdy dochází k přímé souvislosti mezi střetem zájmů a korupcí a obě tyto aktivity se navzájem podporují a umocňují, až v konečné fázi nabydou charakteru trestného jednání.⁸²

4.1.2 Druhy korupce

V rámci problematiky korupce a jejího druhového rozdělení je možné narazit na poměrně velké množství různě definovaných druhů korupce. Je zřejmé, že autoři, kteří se právě druhovým rozdělením korupce zabývali, jej uchopili především dle svého profesního zaměření, což následně vedlo ke vzniku řady různě definovaných druhů korupce. Obecně tedy o druhovém rozdělení korupce platí, že neexistuje jednotná představa toho, jak by druhové rozdělení korupce mělo vypadat.

⁸¹ CHMELÍK, Jan. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha: Linde, 2003. ISBN isbn80-7201-434-x. – str. 11

⁸² CHMELÍK, Jan. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha: Linde, 2003. ISBN isbn80-7201-434-x. – str. 12

Nejjednodušší rozdělení korupce spočívá zřejmě v jejím určení podle „velikosti“ a „rozsahu“. V takovém případě lze pak hovořit o korupci velké nebo korupci malé. Dále lze v obecné rovině korupci rozdělovat také na korupci ve veřejném nebo soukromém sektoru.⁸³

V případě malé korupce se jedná o drobné pozornosti, jejichž poskytování do jisté míry může být považováno i za slušnost a většinou bývají neškodné, avšak ve velkém množství se mohou tyto drobné úplatky stát závažným problémem. Modelovým příkladem malé korupce je například situace, kdy policista zastaví rychle jedoucí vozidlo a chce řidiči udělit pokutu za překročení rychlostního limitu. Řidič však policistovi nabídne určitý finanční obnos za účelem toho, aby jej policista nechal jet dál bez udělení formálního postihu, například ztržení bodů v rámci bodového systému hodnocení řidičů.

Co se týče problematiky velké korupce, tak zde se jedná o situace, při nichž dochází k velkému profitu subjektu, jež nabízí korupční prostředek (například peníze), a velké ztrátě postižených subjektů. Příkladem velké korupce je například situace, kdy dochází k účelnému porušování pravidel a uplácení subjektů se silnými rozhodovacími schopnostmi v rámci výběrových řízení či při zadávání veřejných zakázek.⁸⁴

V souvislosti s problematikou korupce ve veřejném sektoru se jedná o poskytování úplatků právnickou či fyzickou osobou za účelem ovlivnění rozhodování úřední osoby, která pak rozhoduje na základě nesprávných, neúplných či chybějících informací, nebo se nekoná tam, kde by se měla konat. Tímto pak dochází ke zvýhodnění oproti ostatním osobám či jiným subjektům. Dalším z celé řady projevů korupce ve veřejném sektoru je také neopodstatněné urychlení vyřizovací agendy či naopak její neopodstatněné pozastavení a poskytování různých plnění mimo stanovené kompetence.

V rámci korupce v soukromém sektoru se jedná o korupci v oblastech, ve kterých stát uplatňuje zvláštní výkon státního dozoru na základě zákonných prostředků. Může jít například o instituce, jako jsou: pojišťovny, penzijní fondy, stavební spořitelny, investiční fondy. Dále pak jde o oblasti zdravotnictví, telekomunikace, energetiky či oblasti, ve kterých je nakládáno s majetkem státu soukromoprávní cestou.⁸⁵

⁸³ HULINSKÝ, Petr. *Aktuální otázky trestněprávní ochrany společnosti před korupcí*. Praha: Police history, 2008. ISBN isbn80-86477-47-3. – str. 22

⁸⁴ "Aktuální problémy veřejné správy ve středoevropských zemích sdružených v Evropské unii (s akcentem na problém korupce)": II. mezinárodní virtuální vědecká konference 2006, 15. listopad 2006, Kunovice, Česká republika: sborník. Kunovice: Evropský polytechnický institut, 2006. ISBN isbn80-7314-106-x. – str. 18

⁸⁵ BEDNÁŘ, Petr. *Veřejný zájem, lobbying, korupce a klientelismus*. Plzeň, 2014. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta právnická. Vedoucí práce JUDr. Tomáš LOUDA, CSc. – str. 66

Mimo výše uvedené druhy korupce lze rozlišovat celou řadu dalších druhů korupce. Jedná se například o korupci přímou a nepřímou, jednoduchou, ekonomickou, politickou, prostou (též někdy označována jako peněžní), byrokratickou, manažerskou, strategickou, vůdcovskou, mezinárodní, úplatkářství a další.⁸⁶

4.1.2.1 Korupce přímá a nepřímá

Jako přímou korupci je možné označit takový druh korupce, kdy dochází k nabídce či realizaci určité výhody zejména mezi aktivními aktéry, a to bez ohledu na to, kdy pro některou ze stran výhoda vznikne.⁸⁷ Jako příklad přímé korupce je možné uvést financování volební kampaně. Toto lze jako přímou korupci vnímat proto, že zde dochází k přímému poskytování finančních obnosů, které jsou poskytovány formou úhrady nákladů, nebo jsou uskutečňovány formou sponzorství. V takovém případě je nutné si pokládat otázku, co si sponzor prostřednictvím tohoto vřelého poskytování financí kupuje. Může se jednat například o možnost určovat pravidla, rozhodovat o rozdělení různých privilegií, rozdělení projektů nebo se může jednat o koupi přístupu k evropským dotacím.⁸⁸

Korupci nepřímou je také možné označit jako nepřímé úplatkářství. V zákoně číslo 40/2009 Sb. (dále jen trestní zákoník) je definována takto:

„(1) Kdo sám nebo prostřednictvím jiného žádá, dá si slíbit nebo přijme úplatek za to, že bude svým vlivem nebo prostřednictvím jiného působit na výkon pravomoci úřední osoby, nebo za to, že tak již učinil, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

(2) Kdo sám nebo prostřednictvím jiného z důvodu uvedeného v odstavci 1 jinému poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“⁸⁹

4.1.2.2 Korupce jednoduchá

Pod pojmem jednoduché korupce je možné si představit poskytnutí neoprávněné výhody či platby, nebo takovéto neoprávněné výhody či platby přislíbit státnímu zaměstnanci, a to za účelem získání určité individuální výhody. Jedná se tedy o takové jednání, jímž dochází k narušování rovnosti mezi občany. Jako příklad jednoduché korupce je možné uvést

⁸⁶ HULINSKÝ, Petr. *Aktuální otázky trestněprávní ochrany společnosti před korupcí*. Praha: Police history, 2008. ISBN isbn80-86477-47-3. – str. 22 – 25

⁸⁷ "Aktuální problémy veřejné správy ve střeoevropských zemích sdružených v Evropské unii (s akcentem na problém korupce)": II. mezinárodní virtuální vědecká konference 2006, 15. listopad 2006, Kunovice, Česká republika: sborník. Kunovice: Evropský polytechnický institut, 2006. ISBN isbn80-7314-106-x. – str. 18

⁸⁸ KOLACIOVÁ, Klára. *Vliv přistoupení k Evropské unii na korupci v České republice*. Pardubice, 2016. Diplomová práce. Univerzita Pardubice. Fakulta ekonomicko-správní. Vedoucí práce Doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D. – str. 19

⁸⁹ Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník - § 333

řadu případů. Jedná se například o poskytnutí úplatku úředníkovi za účelem vystavení stavebního povolení či poskytnutí úplatku policistovi za neodebrání řidičského průkazu atd.⁹⁰

Dle výše vymezené malé korupce a jednoduché korupce, je dle mého názoru nutné poukázat na fakt, že mezi těmito druhy korupce je zřejmá určitá podobnost. Ve své podstatě se jedná o poměrně běžné druhy korupce, které jak z morálního, tak zákonného hlediska nejsou přijatelné, nicméně v malém množství se jedná o poměrně neškodné druhy korupce.

4.1.2.3 Korupce ekonomická

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále jen OECD) definuje ekonomickou korupci jako stav, kdy dochází mezi podnikatelskými subjekty k narušení jejich rovnosti. Jedná se tedy o takovou situaci, kdy veřejný úředník například v privatizaci rozhodne ve prospěch určitého podnikatelského subjektu na základě úplatku. Dalším příkladem tohoto druhu korupce je například to, že veřejný úředník následně po přijetí úplatku přidělí dotaci či veřejnou zakázku uplácujícímu subjektu. Jedná se také o ekonomickou korupci v případě, kdy veřejný úředník za úplatu vyradí konkurenci cenové podmínky dalších účastnických firem v rámci veřejné obchodní soutěže.⁹¹

V rámci tohoto druhu korupce velmi často dochází k tomu, že rozsah této korupce poměrně často přesahuje hranice jednoho státu.

4.1.2.4 Korupce politická

Při korupci politické dochází k příslibu či poskytnutí výhody, na jejímž základě dochází k narušování rovnosti občanů nebo podnikatelských subjektů v rámci vztahu k voleným zástupcům politické strany, aniž by nutně docházelo k individuálnímu obohacení. Příkladem tohoto druhu korupce může být zajištění významné a finančně výnosné funkce či pracovního místa. Většinou se jedná o zprostředkování těchto pozic osobám z řad dobrých známých či příbuzenstva. Déle se však může také jednat o přidělení veřejné zakázky vládnoucí politické straně za poskytnutí sponzorského daru nebo za poskytnutí jiné protislužby.⁹²

V rámci problematiky tohoto druhu korupce je dle mého názoru také vhodné podotknout, že pokud dojde k odhalení politické korupce, přímým následkem pak může být

⁹⁰ HULINSKÝ, Petr. *Aktuální otázky trestněprávní ochrany společnosti před korupcí*. Praha: Police history, 2008. ISBN isbn80-86477-47-3. – str. 22

⁹¹ HULINSKÝ, Petr. *Aktuální otázky trestněprávní ochrany společnosti před korupcí*. Praha: Police history, 2008. ISBN isbn80-86477-47-3. – str. 22

⁹² BRABCOVÁ, Irena. *Hospodářská kriminalita z pohledu kriminologie*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2001. ISBN 80-7251-071-1. – str. 53

ztráta veřejné důvěry. V okamžiku, kdy se toto stane, je pak každé další korupční jednání, kterého se dopustí i státní úředník na nejnižší úrovni společností vnímáno jako selhání celého státního aparátu.⁹³

4.1.2.5 Korupce prostá (peněžní)

Základem tohoto druhu korupce je poskytnutí či příslib neoprávněné platby nebo jiné výhody státnímu zaměstnanci. Cílem je v rámci tohoto druhu korupce získání určité individuální výhody. Jedná se o jednání, kdy dochází k rozdělení subjektů autorem, přičemž na straně jedné jsou postaveni řadoví občané a na straně druhé jsou postaveni zaměstnanci státní správy. Prostřednictvím tohoto druhu korupce tedy dochází k narušení rovnosti občanů v rámci vztahu k výkonu státní správy. Může se například jednat o úplatu za kladné vyřízení žádosti o stavební povolení či o úplatu policistovi za účelem prominutí dopravního přestupku apod.⁹⁴

4.1.2.6 Úplatkářství

Z určitého úhlu pohledu se v rámci úplatkářství jedná spíše o podskupinu korupce prosté. V rámci úplatkářství se jedná o slib či poskytnutí jakékoli neoprávněné platby či jiných výhod, které jsou směřovány k veřejnému zaměstnanci. Účelem úplatkářství je získání určité individuální výhody v oblasti podnikání, ale i v oblasti občanské. Zde se však nejedná o zaměstnance veřejné správy, a tudíž zde definici OECD nelze použít. Nicméně i zde dochází k narušení principu rovnosti, ať již mezi občany nebo podnikatelskými subjekty.⁹⁵

4.1.2.7 Korupce byrokratická, manažerská, strategická, vůdcovská a mezinárodní

Oproti výše uvedeným druhům korupce je tato podkapitola zaměřena pouze na demonstrativní výčet a charakteristiku dalších možných druhů korupce. Jak již bylo výše naznačeno, rozdělení korupce podle druhů je do určité míry ovlivněno vnímáním a profesním zaměřením autora dané definice, což ve výsledku vede k poměrně velkému množství různých ne moc obsáhlých definic.

Korupce byrokratická – k tomuto druhu korupce je přiřazována především administrativní korupce. Jedná se především o nezákonné poskytování výhod.

⁹³ BEDNÁŘ, Petr. *Veřejný zájem, lobbying, korupce a klientelismus*. Plzeň, 2014. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta právnická. Vedoucí práce JUDr. Tomáš LOUDA, CSc. – str. 67

⁹⁴ BRABCOVÁ, Irena. *Hospodářská kriminalita z pohledu kriminologie*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2001. ISBN 80-7251-071-1. – str. 53

⁹⁵ BRABCOVÁ, Irena. *Hospodářská kriminalita z pohledu kriminologie*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2001. ISBN 80-7251-071-1. – str. 53

Korupce manažerská – zde se jedná o podnikatelskou činnost, která je propojena s pracovníky státní či veřejné správy. Dále může být také propojena s jinými úředními orgány.

Korupce strategická – tento druh korupce bývá většinou spojován s politickou reprezentací. Jde o to, že určitý politický subjekt se v rámci svého volebního období snaží získat značné finanční prostředky, konexe, hmotné zajištění či jiné výhody.

Korupce vůdcovská – tento druh korupce se zpravidla projevuje u vedoucího pracovníka, a to na základě takzvané vůdcovské deformace především v souvislosti s řízením nebo výkonem státní funkce. V rámci tohoto druhu korupce dochází k potlačování principu transparentnosti.

Korupce mezinárodní – ve své podstatě tento druh korupce spočívá především v uplácení zahraničních veřejných činitelů.⁹⁶

4.1.3 Příčiny vzniku korupce

Obecně lze o korupci říct, že základním kamenem podporujícím vznik korupce je lidská touha po penězích, materiálních statcích, kariéře či jiných úspěších. Je to právě ta lidská vlastnost, která společnost v podstatě žene kupředu. Avšak někteří jedinci při výskytu určité situace či šance mohou podlehnout nemorálním pohnutkám a svou touhu po získávání peněz, hmotných statků, kariéře a dalších úspěších se rozhodnou uspokojit i v lepším případě nemorální cestou, v horším případě cestou nelegální, přičemž hranice mezi těmito dvěma pojmy je dosti úzká. Vznik korupce a její výskyt je však dále ovlivňován i celou řadou dalších faktorů. Jedná se například o samotnou kulturu daného společenství, ekonomický faktor, politický faktor, výrazné společenské změny, kvalitu státní správy atd. V dlouhodobém měřítku se však ukazuje, že korupce je spíše problémem jednotlivců, systémů a institucí.⁹⁷

4.1.3.1 Společenské změny

V rámci společenských změn je pro výskyt korupce zásadní intenzita a hloubka těchto společenských změn. Významné společenské změny bývají velmi často ve společné souvislosti s projevy sociální dezorganizace. Toto se dříve či později projeví jak v životech běžných lidí, tak i v orgánech veřejné správy a v orgánech státní správy. Nejpriznivější podmínky pro korupci samotnou vznikají v rámci velkého přesunu vlastnictví, což bývá především spojováno s procesy privatizace a restituce. V okamžiku, kdy dochází k vytváření

⁹⁶ HULINSKÝ, Petr. *Aktuální otázky trestněprávní ochrany společnosti před korupcí*. Praha: Police history, 2008. ISBN isbn80-86477-47-3. – str. 25

⁹⁷ CHMELÍK, Jan. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha: Linde, 2003. ISBN isbn80-7201-434-x. – str. 21

kapitálu, se nezřídka užívají finanční prostředky nabyté nezákonnou cestou. Příkladem oblastí pro získávání takovýchto nezákonných finančních prostředků jsou například nelegální obchody se zbraněmi, daňové úniky či obchody s drogami.⁹⁸

4.1.3.2 Kvalita státní správy

Je zřejmé, že kvalita státní správy je jedním z nejvýznamnějších faktorů, které korupci, její vznik a výskyt velmi ovlivňují. Ve státech, v nichž je státní správa vykonávána v rámci kvalifikované, výkonné, stabilizované a málopočetné byrokracie, v níž jsou zaměstnanci dobře finančně zajištěni, je patrné, že se korupci daří daleko méně, než v těch státech, kde je státní správa slabá, nekvalifikovaná, nestabilní, příliš početná a s nedostatečnou organizací, s nízkou autoritou a nízkou prestiží. V rámci státní správy je tedy příčin korupce celá řada. Její vznik může být zapříčiněn například tím, že úředníci nejsou dostatečně stimulováni a motivováni k výkonu své práce a nejsou za ni dostatečně dobře hodnoceni, ať už finančně nebo prostřednictvím jiných benefitů. Následkem špatně hodnocené práce úředníků může být pak situace, kdy úředník začne preferovat svoje vlastní zájmy před zájmy obecnými.⁹⁹

4.1.3.3 Tradice

V rámci problematiky korupce je také možné narazit na řadu zemí, kde je jisté korupční jednání považováno za zcela normální a poskytnutí úplatku za určité jednání je očekáváno. V takovýchto případech je subjekt vystaven situaci, kdy mu nezůstává jiná možnost než úplatek poskytnout, aby mohl svého cíle dosáhnout. Příkladem země, kde se úplatky v hojné míře vyskytují, je Mexiko. Zde každý policista očekává, že například při projednávání dopravního přestupku bude uplacen.¹⁰⁰

4.1.3.4 Monopolizující efekt

Dalším prvkem, který ovlivňuje vznik korupce a její výskyt, je takzvaný monopolizující efekt. Jedná se o situaci, kdy je trh kontrolován prostřednictvím několika málo firem. Stát samozřejmě v oblastech určitých služeb může mít zájem na tom, aby právě tyto dané služby byly vykonávány pouze omezeným počtem soukromých subjektů. Stát tento postoj může zastávat například z toho důvodu, že čím je větší počet firem, které mohou poptávky státu v těchto oblastech služeb uspokojit, tím větší je pak korupční prostředí, což vede

⁹⁸ HULINSKÝ, Petr. *Aktuální otázky trestněprávní ochrany společnosti před korupcí*. Praha: Police history, 2008. ISBN isbn80-86477-47-3. – str. 37

⁹⁹ HULINSKÝ, Petr. *Aktuální otázky trestněprávní ochrany společnosti před korupcí*. Praha: Police history, 2008. ISBN isbn80-86477-47-3. – str. 37 – 38

¹⁰⁰ HULINSKÝ, Petr. *Aktuální otázky trestněprávní ochrany společnosti před korupcí*. Praha: Police history, 2008. ISBN isbn80-86477-47-3. – str. 38

k předpokladu korupčního jednání, jehož cílem je získat státní zakázku. Avšak je nutné podotknout, že i malý počet firem, které jsou schopny splnit požadavky státu na zajišťování určitých služeb, může vést ke vzniku korupce. Je to z toho důvodu, že když si podnikatelé uvědomí, že v oblasti poskytování dané služby je malá konkurence, začnou odvádět služby a práci méně kvalitně, jejich služby a práce jsou přepláceny a za úplatu jim je i promíjeno nedodržování stanovených termínů. Příkladem takové situace je třeba obchodování s vojenským materiálem, kde významnou roli sehrávají zahraniční partneři.¹⁰¹

4.1.3.5 Široké rozhodovací pravomoci jednotlivců či organizací

Tento problém podporující vznik korupce a její existenci spočívá v nedostatečném množství mechanismů, jejichž úkolem by bylo provádění kontrol a stanovování rovnováhy. V případě, že tyto mechanismy pro kontrolu a rovnováhu neexistují, nebo jsou zastoupeny jen v malém množství, vytváří se příležitosti, jichž představitelé a úředníci systému mohou využívat. To následně může vést ke zneužívání pravomocí za úplatu a tím pádem k podpoře korupčního prostředí.

4.1.3.6 Nedostatek transparentnosti a asymetričnost

Problematika nedostatku transparentnosti spočívá především ve snižování možností kontroly osob, které jsou nadané autoritou. Nedostatek transparentnosti může mít řadu různých příčin. Typicky jde například o úzký okruh jedinců obeznámených s určitým problémem, osoby, které jsou zavázané bankovním tajemstvím, nebo osoby, které jsou nadané speciálními znalostmi a vědomostmi, kterými disponuje jen velmi malý okruh lidí. Právě fakt, že v těchto speciálních kruzích existuje jen malé množství subjektů, které dané problematice rozumí, výrazně ztěžuje jejich kontrolu, jelikož kontrolujícím subjektem by měl být někdo, kdo dané problematice rozumí a je nadán autoritativním postavením. Toho je však v takto úzkých kruzích osob téměř nemožné dosáhnout.

Co se týče problematiky asymetričnosti, tak ta v rámci existence korupce spočívá především v dysfunkci administrativního, právního, politického, kulturního a ekonomického systému.¹⁰²

¹⁰¹ CHMELÍK, Jan. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha: Linde, 2003. ISBN isbn80-7201-434-x. – str. 21 – 22

¹⁰² CHMELÍK, Jan. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha: Linde, 2003. ISBN isbn80-7201-434-x. – str. 22

4.1.4 Stádia korupce

V souhrnu lze rozeznávat čtyři stádia korupce. Jedná se o stádium náhodné korupce, stádium spontánně regulované korupce, stádium organizované korupce a stádium systémové korupce.

V prvním stádiu, tedy ve stádiu náhodné korupce, dochází ke vzniku korupce nesystematicky a nevytváří se systém korupčních pravidel. Korupce je v této fázi považována spíše za náhodný a příležitostný jev a korupční prostředí není v této fázi dostatečně rozvinuto, nelze tedy ještě hovořit o korupčním zisku. V této fázi je korupce poměrně snadno odhalitelná a obecně je zde z celospolečenského hlediska považována za přijatelnou.

Druhé stádium korupce, tedy stádium spontánně regulované korupce, se vyznačuje především tím, že se zde již začínají tvořit korupční normy chování, ty postupně pronikají také do společenského života a korupční jednání a chování se začíná stávat součástí sociálního modelu chování. Zpravidla tato fáze nastupuje v případech, kdy došlo k selhání kontrolních mechanismů a je pro toto stádium typická určitá živelnost nástupu korupčních jednání. V rámci této fáze také dochází k dezorientaci a paralýze kontrolních mechanismů, jejichž snaha zabránit v šíření korupce se v této fázi stává nekoordinovanou. Je zde i patrné, že lidé jsou v této fázi korupce nuceni se korupčnímu jednání přizpůsobovat a tím dochází k tomu, že korupce coby agresivně se rozšiřující jev nabývá masivních rozměrů.¹⁰³

V rámci třetí fáze korupce již dochází ke vzniku organizované korupce, tedy organizovaných korupčních řetězců, které již ne zřídka pronikají také do nejvyšších míst veřejné správy. V rámci této fáze dochází také k poměrně rychlému rozšiřování klientelismu, tedy klientských sítí, které mají poměrně velký podíl na institucionalizaci korupce. Co se týče výnosnosti korupce, tak v této fázi záleží především na obchodních dovednostech a schopnostech jednotlivých aktérů korupce. Mimo jiné je zde možné zaznamenat konkurenční boj a snahu odstranit korupční soupeře.

V poslední fázi korupce dochází k takzvané systémové korupci. Tato fáze korupce se objeví v případě, že v předchozích fázích nebyla nasazena účinná protikorupční opatření. Tato fáze korupce je význačná tím, že korupční cíle se začínají promítat také do legislativní

¹⁰³ CHMELÍK, Jan. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha: Linde, 2003. ISBN isbn80-7201-434-x. – str. 24 – 25

činnosti a korupce se postupně stává součástí státní politiky. V extrémním případě pak následně dojde ke vzniku takzvané korupční formy státu.¹⁰⁴

4.1.5 Nástroje pro boj s korupcí

V rámci problematiky boje s korupcí je v České republice užíván akční plán boje proti korupci (dále jen akční plán) vždy na určité období. V aktuální situaci je připraven akční plán na období od roku 2021 do roku 2022. Tento plán vychází z vládní Koncepce boje proti korupci na léta 2018 až 2022. V té jsou jako hlavní nástroje boje s korupcí na vládní úrovni uvedeny čtyři základní nástroje. Jedná se o: jednoleté akční plány, zhodnocení korupčních rizik v legislativním procesu, zajištění systematického a dlouhodobého sběru a vyhodnocování dat o korupci v České republice a prohloubení angažmá České republiky v mezinárodních strukturách zabývajících se bojem s korupcí.

V případě jednoletých akčních plánů boje s korupcí jde o osvědčené nástroje, na jejichž základě dochází ke konkrétnímu promítnutí záměrů stanovených Koncepcí do praxe. Tyto jednoleté akční plány umožňují reflektovat nové poznatky, momentální politickou situaci společně s modifikacemi některých priorit a také aktuální legislativní vývoj v rámci protikorupčních návrhů. Jednoleté akční plány musí obsahovat konkrétní vymezení úkolů včetně stanovení jednotlivých subjektů, které budou za splnění úkolů odpovědní. Plnění těchto, akčním plánem stanovených, úkolů je každoročně hodnoceno tak, aby vláda měla možnost v případě potřeby identifikovat problémová místa a v návaznosti na to mohla pružně modifikovat své priority. Co se termínů pro splnění úkolů týče, tak ty jsou obecně stanoveny nejpozději s koncem daného roku. Jestliže nastane situace, kdy se jedná o dřívější termíny splnění úkolů, je nutné vycházet z termínů zakotvených v Plánu legislativních prací vlády, usnesení vlády v daném období či Plánu nelegislativních úkolů vlády.¹⁰⁵

Druhým nástrojem je zhodnocení korupčních rizik v legislativním procesu. Jedná se o preventivní nástroj boje s korupcí, jehož cílem je u návrhu právních předpisů posilovat jejich protikorupční efekt či naopak detekovat korupční rizika. K plošnému monitorování korupčních rizik u návrhů právních předpisů dochází ze strany předsedy Legislativní rady vlády v mezirezortním připomínkovém řízení. U vybraných právních předpisů dochází k monitorování následně Radou vlády pro koordinaci boje s korupcí po jejich předložení

¹⁰⁴ "Aktuální problémy veřejné správy ve středoevropských zemích sdružených v Evropské unii (s akcentem na problém korupce)": II. mezinárodní virtuální vědecká konference 2006, 15. listopad 2006, Kunovice, Česká republika: sborník. Kunovice: Evropský polytechnický institut, 2006. ISBN isbn80-7314-106-x. – str. 19

¹⁰⁵ ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Vládní koncepce boje s korupcí na léta 2018 až 2022*. Ministr spravedlnosti a předseda Legislativní rady vlády [Online] 2018, [cit. 2021-02-14]. Dostupné z: <https://korupce.cz/protikorupcni-dokumenty-vlady/na-leta-2018-az-2022/> - str. 4

vládě. Pro důkladné zhodnocení korupčních dopadů předkládaných návrhů právních předpisů předkladatelům slouží Metodika hodnocení korupčních rizik.¹⁰⁶

Koncepce boje proti korupci na léta 2018 až 2022 oproti předchozím koncepcím nově přidala jako nástroj boje proti korupci snahu o zajištění systematického a dlouhodobého sběru a vyhodnocování dat o korupci v České republice. Tento nástroj byl přidán z toho důvodu, že v České republice statistická analýza a syntéza dat z realizovaných šetření, dílčích statistik, průzkumů, analýz a dalších zdrojů relevantních informací dlouhodobě absentuje. To zhoršuje možnosti detekce korupčních trendů a ohnisek a následnou realizaci opatření k eliminaci korupčního chování. Tato koncepce má tedy za cíl vytvořit určitou množinu pravidelně zjišťovaných dat a k tomu vytvořit určitou vhodnou metodiku jejich sběru. Dále má také za cíl nastavit relevantní indikátory v oblasti boje s korupcí tak, aby vláda mohla do budoucna kvalifikovaně reagovat na zjištěné skutečnosti. Za základní kámen pro nastavení těchto nástrojů pro boj s korupcí lze označit sociologická šetření. Účelem těchto šetření je určení míry korupce v jednotlivých sektorech. Aby však tento přístup mohl fungovat, je nutné, aby byla sjednocena metodika sběru statistických dat, které se týkají korupce v oblastech exekutivy a na úrovních orgánů, které jsou činné v trestním řízení.¹⁰⁷

Posledním nástrojem v boji s korupcí je prohloubení angažmá České republiky v mezinárodních strukturách zabývajících se bojem s korupcí. Jedná se o nástroj, jehož potenciál nebyl doposud plně využit. I přesto, že se jedná spíše o doplňující prvek k výše uvedeným nástrojům, tak význam tohoto nástroje je spatřován především ve velkém přesahu do dalších sektorů a následného ovlivňování vnímání České republiky a jejího podnikatelského prostředí jak ze strany mezinárodních organizací a jednotlivých států, tak zahraničních investorů. „Vedle zvýšené spolupráce s tradičními mezinárodními partnery v této oblasti, kterými jsou Evropská unie, Skupina států proti korupci při Radě Evropy (GRECO), Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a Organizace spojených národů (OSN) se nabízí aktivnější přístup k dalším relevantním platformám. Jedná se např. o mezinárodní iniciativu Partnerství pro otevřené vládnutí (OGP), již je Česká republika

¹⁰⁶ ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Vládní koncepce boje s korupcí na léta 2018 až 2022*. Ministr spravedlnosti a předseda Legislativní rady vlády [Online] 2018, [cit. 2021-02-14]. Dostupné z: <https://korupce.cz/protikorupcni-dokumenty-vlady/na-leta-2018-az-2022/> - str. 4

¹⁰⁷ ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Vládní koncepce boje s korupcí na léta 2018 až 2022*. Ministr spravedlnosti a předseda Legislativní rady vlády [Online] 2018, [cit. 2021-02-14]. Dostupné z: <https://korupce.cz/protikorupcni-dokumenty-vlady/na-leta-2018-az-2022/> - str. 4 – 5

členem, či o strukturu Evropských partnerů proti korupci/Evropské sítě kontaktů proti korupci (EPAC/EACN).“¹⁰⁸

4.2 Klientelismus

Koncept klientelismu je ve společnosti nejčastěji chápán dvěma způsoby. První způsob chápání klientelismu spočívá v jeho podřazování pod korupci a je tedy považován za její speciální formu. Druhý způsob chápání klientelismu naopak vychází z přesvědčení, že korupce a klientelismus jsou dvě různé koncepce, kterou jsou pouze mezi sebou navzájem provázané. V každém případě je zřejmé, že klientelismus je s korupcí poměrně úzce související a z toho důvodu je jeho přesné definování obtížné. Dle mého názoru je nejvhodnější klientelismus chápat jako jakousi předzvěst či počáteční stádium korupce.

4.2.1 Definice klientelismu

V obecné rovině lze klientelismus definovat jako zvýhodňování určitých jedinců. Toto zvýhodňování je založeno na přátelských vztazích a k samotnému zvýhodňování dochází prostřednictvím sítě známých. Tyto sítě vznikají především na základě systému společenských vztahů, které jsou založeny především na různých úsluhách mezi jednotlivými subjekty. Jedná se tedy o systém, ve kterém má každý subjekt vůči jinému subjektu určité povinnosti. Do jisté míry lze o klientelismu hovořit jako o speciálním druhu korupce, který byl typický především v dobách „železné opony“ pro socialistické státy. V této době se totiž metoda dobrých styků stala jakýmsi předpokladem pro běžný život.¹⁰⁹ Dle mého názoru je vhodné poukázat na fakt, že klientelismus byl, je a s největší pravděpodobností také bude součástí lidské společnosti v jakékoli době. Vzhledem k charakteru problematiky klientelismu je dle mého názoru poměrně složité klientelistické vztahy mezi subjekty odhalovat a zabraňovat jim. Také v dnešní době je klientelismus poměrně rozšířeným fenoménem a jeho projevy je možné spatřovat v různých oblastech počínaje soukromoprávní podnikatelskou sférou, přes sféru veřejné a státní správy až po sféru politickou.

V rámci problematiky definování klientelismu se v průběhu let objevila řada názorů a definic, zaměřující se na tento fenomén. Někteří autoři, zabývající se problematikou definice klientelismu, se domnívají, že klientelismus je potřeba podřazovat pod korupci, tedy že klientelismus je speciální druh korupce. Naopak jiní autoři se naopak domnívají, že mezi

¹⁰⁸ ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Vládní koncepce boje s korupcí na léta 2018 až 2022*. Ministr spravedlnosti a předseda Legislativní rady vlády [Online] 2018, [cit. 2021-02-14]. Dostupné z: <https://korupce.cz/protikorupcni-dokumenty-vlady/na-leta-2018-az-2022/> - str. 5

¹⁰⁹ DAVID, Vladislav a Alexander NETT. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. Praha: C.H. Beck, 2007. Právo a společnost. ISBN isbn978-80-7179-562-9. – str. 85

korupcí a klientelismem je rozdíl a že se jedná o dvě různé koncepce. Právě takovýto názor zastává například bývalý soudce Evropského soudu pro lidská práva András Sajó. Dle jeho názoru je klientelismus formou společenské organizace, zatímco korupce je jednání jednotlivce ve společnosti. Dále také uvádí, že i přes to, že klientelismus a korupce jsou dvě rozdílné koncepce, tak v kontextu postkomunistické společnosti se tyto fenomény ukazují jako navzájem srostlé.¹¹⁰

Bez ohledu na výše uvedené názory, že klientelismus je poddruh korupce nebo že klientelismus a korupce jsou dva rozdílné fenomény, je zřejmé, že klientelismus je ve společnosti vnímán jako negativní jev, který ze své podstaty narušuje ideál rovnosti občanů a do jisté míry také podkopává důvěru občanů v demokratické mechanismy v zemi. To následně podporuje nechuť a neochotu občanů k podpoře oblastí státních aktivit. Problematika klientelismu je však oboustranná záležitost, jejíž iniciativa pramení většinou u takzvaného „patrona“. Jako demonstrativní příklad je možné uvést situaci, kdy určitý subjekt (patron) chce zvítězit ve volbách. Aby si tento subjekt zajistil potřebné hlasy, uchýlí se ke slibování životních jistot cílených na klienta (voliče). Aby klienta přesvědčil, je „patron“ ochoten slibovat životní jistoty jako například nadstandartní životní podmínky či lepší postavení ve společnosti. Dochází pak k tomu, že voliče většinou nezajímají programy politických stran, ale volí pouze podle osob, o nichž se domnívají, že jsou schopné slibované životní jistoty naplnit. Někdy je však také mohou volit proto, že v budoucnu počítají s jejich pomocí.¹¹¹

Klientelismus společně s dalšími koncepcemi, jako je například nepotismus, může mít poměrně katastrofální dopady na ekonomiku státu, a to především v případě, že se rozšíří do nejvyšších společenských vrstev. To následně vede k tomu, že jako kontrolující subjekty vystoupí rodinné klany, ty pak prostřednictvím skrytých vzájemných konexí kontrolují významné obchodní transakce. To následně vede k takovým situacím, kdy například při rozhodování o veřejných zakázkách či při různých dražbách vyhrávají jen ti, kteří mají konexe a jsou navzájem propojeni, namísto těch, kteří by si výhru zasloužili.¹¹²

V rámci negativního vnímání a vymezování klientelismu je také nutné poukázat na propojenost mezi klientelismem a organizovaným zločinem. V rámci klientelistických vztahů

¹¹⁰ DAVID, Vladislav a Alexander NETT. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. Praha: C.H. Beck, 2007. Právo a společnost. ISBN isbn978-80-7179-562-9. – str. 85

¹¹¹ DAVID, Vladislav a Alexander NETT. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. Praha: C.H. Beck, 2007. Právo a společnost. ISBN isbn978-80-7179-562-9. – str. 85

¹¹² DAVID, Vladislav a Alexander NETT. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. Praha: C.H. Beck, 2007. Právo a společnost. ISBN isbn978-80-7179-562-9. – str. 86

může dojít k institucionalizaci klientelismu jako takového. To znamená, že osobní vztahy se postupně transformují do skupinových vztahů klientských, které jsou již kontrolované a řízené. Nahodilost se postupně transformuje do organizované korupce. To následně vede k tomu, že korupční činnost začne vyžadovat stále vyšší latentnost jednání a odtud pak již není příliš daleko ke korupci coby předpokladu organizovaného zločinu.

Ke klientelismu je také možné podřazovat další koncepce. Jedná se například o favoritismus a prominentismus. Favoritismus, coby podskupina klientelismu, je vnímán jako nadřezování či dávání přednosti, jehož základem je především vázanost a závislost na chránicím subjektu. Jde tedy o stav, kdy nadřezovaný subjekt má z jakéhokoliv důvodu jeden z podřezovaných subjektů více v oblibě než ostatní podřezované subjekty. Podstata favoritismu pak spočívá v tom, že nadřezovaný subjekt upřednostňuje oblíbený subjekt na úkor dalších subjektů. V případě favoritismu se jedná o náznak počínající korupce, tedy o její počáteční stádium. Oproti tomu prominentismus spočívá v tom, že jeden subjekt působí v několika veřejných úřadech najednou. To pak vede k podpoře institucionalizace a systémové korupci.¹¹³

4.2.2 Politický klientelismus

Jak již bylo výše uvedeno, klientelismem se rozumí zvýhodňování určitých subjektů na základě známostí, které vznikají v rámci takzvaných sítí známých. V rámci klasické představy klientelismu je síť známých vykreslována ve smyslu egocentrických vztahů mezi jedním patronem a množstvím na patronovi existenčně závislých a věrných klientů. Klientelismus, stejně tak jako každý systém, prochází postupem času určitými změnami. Řada odborníků začala zpochybňovat anachronismus klientských sítí v rámci dnešní doby a začala upozorňovat na proměnu, kterou klientelismus v moderních společnostech prodělal. Tyto proměny vedly k rozlišování klientelismu na klientelismus starý a nový či tradiční a moderní. Nové klientelistské sítě již nejsou v tak velké míře hierarchizované a soustředěné kolem jednoho patrona. To znamená, že nyní jsou klientelistské sítě daleko více pružné a patroni a klienti se mohou snadněji vyvázat ze vzájemného vztahu nebo své role měnit. V dnešní době post patrona zastávají především politikové, úředníci nebo manažeři, kteří ve svých funkcích nesetrvávají celý život, ale naopak jsou nahrazováni subjekty z řad jejich bývalých klientů. I přes to, že klientelismus prošel určitou transformací, nadále přetrvává jeho

¹¹³ DAVID, Vladislav a Alexander NETT. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. Praha: C.H. Beck, 2007. Právo a společnost. ISBN isbn978-80-7179-562-9. – str. 86

hlavní logika vzájemné výhodnosti, která je ve společnosti vnímána jako nepřijatelná a škodlivá.¹¹⁴

Na výše zmíněnou proměnu patrona navazuje také myšlenka, že v moderní době již patronem nemusí být pouze fyzická osoba, ale také politická strana. Politický klientelismus je pak chápán jako politika specifických zájmů. Jedná se o mechanismus, jehož prostřednictvím politické strany spolu se svými reprezentanty získávají politickou podporu výměnou za příslib selektivního přerozdělení veřejných prostředků.¹¹⁵

Vznik a tvorba klientských sítí v rámci politiky je důkazem proniknutí příbuzenských a přátelských vztahů do sféry právní univerzality a odosobněných pravidel výkonu funkce veřejného činitele. Mezi zkorumpovanými a korumpujícími jsou vztahy důvěry a solidarity posilovány prostřednictvím klientely, dále je jejím prostřednictvím snižováno riziko vzniku nedorozumění a porušování dohodnutých pravidel. Jejím prostřednictvím je tedy poskytována určitá garance platnosti korupčních norem a úspěšné dokonání korupčních transakcí. Klientské vztahy dále umožňují vybudování určitých systémů kontroly, dodržování korupčních pravidel, a to včetně uplatňování sankcí za jejich nedodržování.¹¹⁶

V rámci politického klientelismu je dle mého názoru také vhodné zmínit takzvanou stranickou patronáž. Ta bývá označována jako zvláštní forma politického klientelismu či její poddruh. Podstata stranické patronáže spočívá v tom, že patronem je skutečně pouze politická strana. Stranickou patronáž lze tedy chápat jako moc politických stran, jejímž prostřednictvím tyto strany jmenují své lidi do funkcí ve veřejném sektoru. Právě takovýmto přidělování „trafik“ se politická strana stará o své členy, kteří jsou jí na oplátku věrní a poskytují jí určité služby. Tito stoupenci politické strany pak působí jako takzvaní „gatekeepers“, kteří do obchodování se státem vpouštějí jen politickou stranou prověřené a vybrané plátce úplatků. *„Rozsáhlou stranickou patronáž lze tedy považovat za klíčovou komparativní výhodu v politické soutěži, protože politickým stranám umožňuje vytvářet a využívat korupční příležitosti pro financování jejich aktivit. Bez možnosti obsazovat významné pozice ve veřejné správě a ve státních či polostátních podnicích loajálními členy by politické strany neměly možnost efektivně manipulovat s veřejnými zakázkami a získávat zdroje pro vedení svých*

¹¹⁴ NOVÁK, Miroslav, Lubomír BROKL, Petr DRULÁK, et al. *Úvod do studia politiky*. Druhé vydání, rozšířené a doplněné. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2019. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN isbn978-80-7419-263-0. – str. 859 – 860

¹¹⁵ NOVÁK, Miroslav, Lubomír BROKL, Petr DRULÁK, et al. *Úvod do studia politiky*. Druhé vydání, rozšířené a doplněné. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2019. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN isbn978-80-7419-263-0. – str. 860

¹¹⁶ NOVÁK, Miroslav, Lubomír BROKL, Petr DRULÁK, et al. *Úvod do studia politiky*. Druhé vydání, rozšířené a doplněné. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2019. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN isbn978-80-7419-263-0. – str. 860 – 861

volebních kampaní.“ Klientelismus společně se stranickou patronáží vytváří paralelní finanční infrastrukturu politických stran, která už z podstaty své existence podkopává legitimitu demokratických vlád. Z tohoto důvodu je financování politických stran považováno za centrální problém, jemuž je stranická demokracie vystavována.¹¹⁷

4.2.3 Klientelismus a demokracie

Na klientelismus lze v ideální formě demokracie nahlížet jako na pomyslnou nákazu, která podkopává a narušuje správnou činnost a funkčnost demokratických systémů. Demokracie se od klientelismu liší především svou transparentností a legální existencí. Jedním z cílů demokracie je soustředěné vytváření transparentního rozdělování veřejných prostředků. Politická moc se v demokracii nachází v rukou volených zástupců, jimž voliči dali své hlasy a s nimiž sdílí určité cíle a myšlenky. V rámci demokracie mohou mít občané své politické názory, mohou tyto názory vyjadřovat a mohou se zabývat vlastními záležitostmi. V dřívějších dobách byl klientelismus považován za přežitek minulého režimu a řada odborníků byla přesvědčena, že bude v rámci politické a ekonomické modernizace vytlačen a jeho existence tím zanikne. Avšak toto přesvědčení o zániku klientelismu se nenaplnilo. Naopak od 80. let 20. století je patrné, že klientelistické vazby ve společnosti nadále přetrvávají a že klientelismus jako takový také významně zasahuje do politiky a je propojen se zájmovými skupinami a s demokratickým vládnutím.¹¹⁸

V rámci řešení problematiky klientelismu a jeho propojením s demokratickým systémem vznikly dvě skupiny odborníků, které se ve svých názorech na klientelismus značně rozcházejí.

První skupina nahlíží na klientelismus jako na fenomén, který neutralizuje demokratický systém volených zástupců tím, že do strategických pozic veřejné moci a kontroly jsou dosazováni subjekty, které mají k dosazujícím subjektům kamarádské či jiné obdobné vztahy. Odborníci se domnívají, že toto konání vede k nárůstu nepotřebných pozic, k nadmíře úředníků či náměstků, k obsazování pozic nedostatečně kvalifikovanými jedinci, k manipulaci s veřejnými výběrovými řízeními atd.

Druhá skupina odborníků naopak zastává názor, že klientelismus může být pro společnost prospěšný. Své názory staví například na přesvědčení, že účastníci

¹¹⁷ NOVÁK, Miroslav, Lubomír BROKL, Petr DRULÁK, et al. *Úvod do studia politiky*. Druhé vydání, rozšířené a doplněné. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2019. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN isbn978-80-7419-263-0. – str. 861

¹¹⁸ MANKOVÁ, Magdaléna. *Klientelismus ve veřejné správě*. Brno, 2017. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Ing. Miloš FIŠAR – str. 15

klientelistických vazeb se více soustředí na problémy daných lokalit a snaží se tyto problémy řešit.¹¹⁹

4.2.4 Instituty spojované s klientelismem

V rámci problematiky klientelismu je možné spatřovat jakési „příbuzenské“ vztahy mezi klientelismem a dalšími instituty, jako je například nepotismus, favoritismus nebo prominentismus. Některé z těchto koncepcí již byly zmíněny v předchozích kapitolách. Tato kapitola se jim však bude věnovat lehce podrobněji. Stejně jako v předchozích problematikách, i zde je možné narazit v podstatě na dvě skupiny zastánců rozdílných názorů na tyto instituty. První skupina tyto instituty považuje za poddruhy klientelismu, druhá skupina naopak tyto instituty považuje za samostatné koncepce.

4.2.4.1 Nepotismus

Základem tohoto pojmu je latinské slovo „nepot“, což je překládáno jako synovec. Nepotismus (někdy také označován jako příbuzenská korupce) lze tedy definovat jako stav, při němž dochází k prosazování či upřednostňování příbuzných a oblíbených jedinců do takových společenských či ekonomických pozic, kde je předpoklad poměrně velkého vlivu. Toto upřednostňování je ze své podstaty prováděno za účelem okamžité nebo budoucí protislužby. Nepotismus se v podstatě pohybuje na hraně mezi korupcí a pouhým nemorálním jednáním. V případě, kdy patron prosazuje osoby blízké či příbuzné bez vidiny budoucího zisku nebo jiné protislužby, není toto jednání možné označit za korupční, ale jedná se pouze o jednání proti dobrým mravům. V případě, kdy je za prosazování příbuzných či oblíbených jedinců očekávána nějaká protihodnota, kterou je možné vyjádřit v penězích, pak lze nepotismus označovat jako korupční jednání. V některých případech může však být protislužba v obtížně měřitelných hodnotách. Může jít například o svědectví u soudu ve prospěch korumpujícího. Nepotismus má široké pole výskytu, to znamená, že se vyskytuje jak na úrovni státu, tak na úrovni společnosti či dokonce v nějaké instituci. Žádný stát není vůči tomuto jevu imunní. V zásadě se tedy jedná o princip neslučitelný s demokratickými zájmy a s demokracií samotnou.¹²⁰

¹¹⁹ MANKOVÁ, Magdaléna. *Klientelismus ve veřejné správě*. Brno, 2017. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Ing. Miloš FIŠAR – str. 15 – 16

¹²⁰ DAVID, Vladislav a Alexander NETT. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. Praha: C.H. Beck, 2007. Právo a společnost. ISBN isbn978-80-7179-562-9. – str. 84

4.2.4.2 Favoritismus

S tímto pojmem je úzce spojený pojem favorit, tedy oblíbený či preferovaný subjekt. Pod pojmem favoritismus je možné si představit určité nadřování či poskytování přednosti určitému subjektu. Jedná se o situaci, kdy je určitá osoba upřednostňována v rámci určitého postavení, jehož obsazování a výkon je závislý na upřednostňujícím subjektu, tedy na ochránci. Na favoritismus, coby samostatný princip, lze nahlížet jako na prvotní fázi korupce, tedy jako na zárodečný stav předpovídající vznik korupce jako takové.¹²¹

4.2.4.3 Prominentismus

S tímto principem je možné se setkat především ve Francii. Typickým znakem pro tento princip je, že jedna osoba působí v několika veřejných úřadech najednou. To pak vede k podpoře institucionalizace a systémové korupci.¹²²

¹²¹ DAVID, Vladislav a Alexander NETT. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. Praha: C.H. Beck, 2007. Právo a společnost. ISBN isbn978-80-7179-562-9. – str. 86

¹²² DAVID, Vladislav a Alexander NETT. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. Praha: C.H. Beck, 2007. Právo a společnost. ISBN isbn978-80-7179-562-9. – str. 86

5 Praktická část

V této kapitole jsem se zaměřil na zjištění vnímání veřejného zájmu ze strany veřejnosti, jinak řečeno jsem se v rámci této kapitoly zaměřil na zjištění, jak veřejnost chápe pojem „veřejný zájem“ a jak v celku vnímá problematiku veřejného zájmu. Za účelem získání potřebných dat, která mně později sloužila k vyhodnocování výzkumu, jsem vytvořil dotazník, který obsahoval deset otázek, týkajících se problematiky veřejného zájmu. Tento dotazník je přiložen v příloze. Dotazník jsem rozeslal prostřednictvím e-mailových služeb a také jsem jej zveřejnil na sociálních sítích Facebook a Instagram. Z celkového počtu zobrazených dotazníků bylo patrné, že na odkaz poskytnutý prostřednictvím sociálních sítí reagovalo znatelně více respondentů, než na odkaz poskytnutý prostřednictvím e-mailových služeb. Konkrétně se jednalo o odpovědi v poměru 1:6, tedy jeden dotazník vyplněný prostřednictvím odkazu poskytnutého prostřednictvím e-mailových služeb ku šesti dotazníkům vyplněným prostřednictvím odkazu poskytnutého prostřednictvím sociálních sítí. Z tohoto je patrné, že ochota potencionálních respondentů odpovídat na dotazníky sdílené prostřednictvím elektronických odkazů je na sociálních sítích výrazně vyšší než ochota reagovat na odkazy sdílené prostřednictvím e-mailových služeb. Jednou z příčin tohoto jevu může být například negativní zkušenost s podvodnými e-maily, jejichž prostřednictvím mohou být počítačová zařízení napadena viry. Z tohoto důvodu je pochopitelné, že respondenti k vyplňování dotazníků preferují více sociální sítě než e-mailové služby, jelikož v rámci sociálních sítí mají pocit lepšího zabezpečení a také jsou zde ochotnější ke sdílení různých informací. Tento poznatek jsem si ověřil nejen vlastní zkušeností, ale také odbornými články, které se této problematice věnují a jichž je na internetu a v odborných publikacích poměrně velké množství. Celkový počet zobrazení dotazníku byl roven 475, zodpovězených dotazníků bylo však pouze 199, z těchto hodnot je patrné, že návratnost dotazníků se pohybovala kolem 42 %.

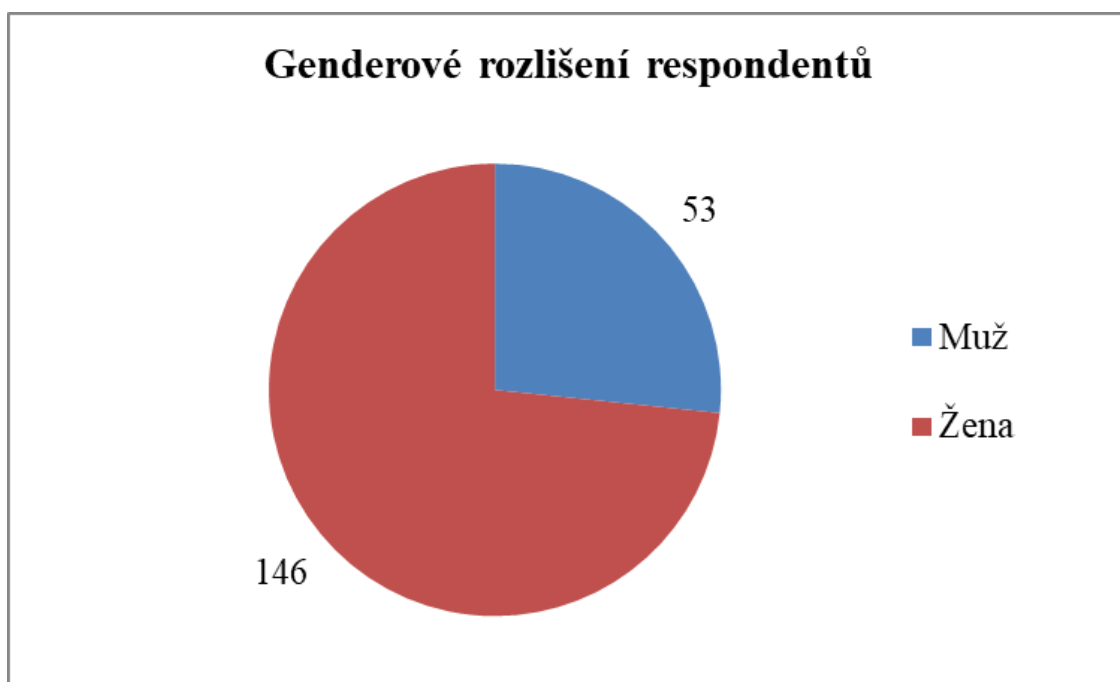
Nicméně hlavním cílem mého výzkumu bylo získání informací o obecném pohledu běžných lidí na problematiku veřejného zájmu, a zhodnocení jednotlivých odpovědí. Následně pak vytvoření přehledného souhrnu odpovědí na jednotlivé otázky a zodpovězení výzkumné otázky „Co si v praxi lidé pod pojmem „veřejný zájem“ představují?“.

5.1 Genderové rozlišení respondentů

Otázka č. 1: „Pohlaví“

Cílem této otázky bylo zjistit, v jakém poměru je zastoupené mužské a ženské pohlaví v rámci reakcí na dotazník. Grafické znázornění této otázky je uvedeno níže.

Graf 1: Genderové rozlišení respondentů

Zdroj: vlastní výzkum

Z celkového počtu 199 respondentů 53 respondentů uvedlo, že jsou mužského pohlaví, To je tedy rovno 27 % z celkového počtu respondentů. Ženské pohlaví bylo v tomto případě zastoupeno 146 respondenty, tedy 73 % z celkového počtu respondentů.

Z výše uvedených odpovědí je patrné, že ženské pohlaví je v rámci celého dotazníku zastoupeno ve značně větším poměru než pohlaví mužské. Konkrétně se jedná o poměr 1:3, tedy na jednoho respondenta mužského pohlaví připadají 3 respondenti pohlaví ženského.

Z těchto získaných dat lze tedy usuzovat, že ochota reagovat na dotazníky poskytované prostřednictvím e-mailových služeb či sociálních sítí je u ženského pohlaví vyšší než u pohlaví mužského. Z těchto poznatků lze usuzovat, že ženy mají větší zájem o obsah informací či odkazů, které jsou prostřednictvím e-mailových služeb či sociálních sítí poskytovány.

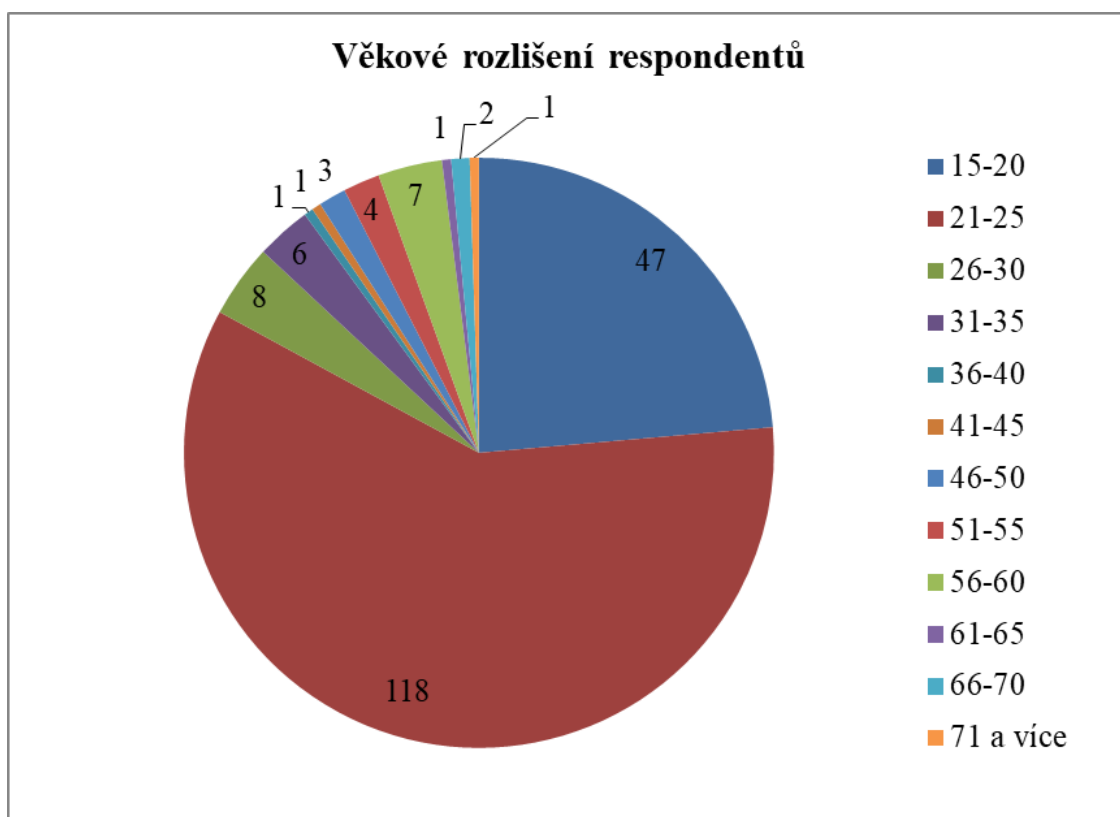
5.2 Věkové rozlišení respondentů

Otázka č. 2: „Věk“

Cílem této otázky bylo zmapování věkového rozložení potenciálních respondentů na internetu jako takovém. Můj osobní předpoklad zastoupení byl takový, že nejvíce bude na internetu, tím pádem na sociálních sítích či e-mailových službách, zastoupena věková skupina

odpovídající mladé generaci, tedy generaci ve věku od patnácti do třiceti let. Grafické znázornění této otázky je uvedeno níže.

Graf 2: Věkové rozlišení respondentů

Zdroj: vlastní výzkum

Samotná otázka byla koncipována tak, že věkové rozložení bylo rozděleno do dvanácti odpovědí. První odpovědí byla věková kategorie od 15 let věku do 20 let věku, druhou odpovědí byla kategorie od 21 let věku do 25 let věku, a tak dál až k předposlední odpovědi, která byla od 66 let věku do 70 let věku a poslední odpověď již zahrnovala veškeré respondenty ve věku 71 let věku a vyšší.

Můj osobní předpoklad zastoupení mladé generace na internetu jako takovém byl tímto výzkumem potvrzen, jelikož dvě nejvíce zastoupené věkové kategorie byly od 15 do 20 let věku a od 21 do 25 let věku. Konkrétně nejvíce zastoupenou věkovou skupinou byla odpověď kategorizovaná do věkového rozmezí od 21 do 25 let věku. Tuto odpověď uvedlo dohromady 118 respondentů z celkových 199. Tento počet odpovídá přibližně 59 % z celkového počtu respondentů.

Druhou nejvíce zastoupenou věkovou skupinou byla věková kategorie v rozmezí od 15 let věku do 20 let věku. Tato kategorie byla v tomto případě zastoupena 47 respondenty, což je přibližně 27 % z celkového počtu respondentů.

Třetí nejvíce zastoupenou skupinou je věková kategorie ve věkovém rozmezí od 26 let věku do 30 let věku. Tato kategorie byla zastoupena osmi respondenty. Ta již oproti dvěma předchozím kategoriím není zastoupena v tak velkém počtu, nicméně z procentuálního hlediska je tato kategorie zastoupena přibližně 4 % z celkového počtu respondentů.

Další věková kategorie, která má v rámci tohoto výzkumu poměrně velké zastoupení, je věková kategorie od 56 let věku do 60 let věku. Tato kategorie je zastoupena sedmi respondenty a odpovídá tak přibližně 4 % procentům respondentů z celkového počtu.

Následující věkovou kategorií je skupina ve věkovém rozmezí od 31 let věku do 35 let věku. Tato kategorie je zastoupena šesti respondenty, což je v rámci celkového počtu respondentů rovno přibližně 3 % respondentů.

Dvěma posledními více zastoupenými věkovými skupinami jsou kategorie od 51 let věku do 55 let věku a od 56 let věku do 60 let věku. Obě tyto kategorie představují přibližně 2 % respondentů z celkového počtu. Konkrétně se v případě věkové kategorie od 56 let věku do 60 let věku, jednalo o 4 respondenty a ve věkové kategorii od 51 let věku do 55 let věku se jednalo o respondenty 3.

Zbývající věkové kategorie již z celkového počtu respondentů reprezentují přibližně pouze 1 % respondentů. Jedná se o věkové kategorie: 36 – 40 let, 41 – 45 let, 61 – 65 let, 66 – 70 let a 71 let a více.

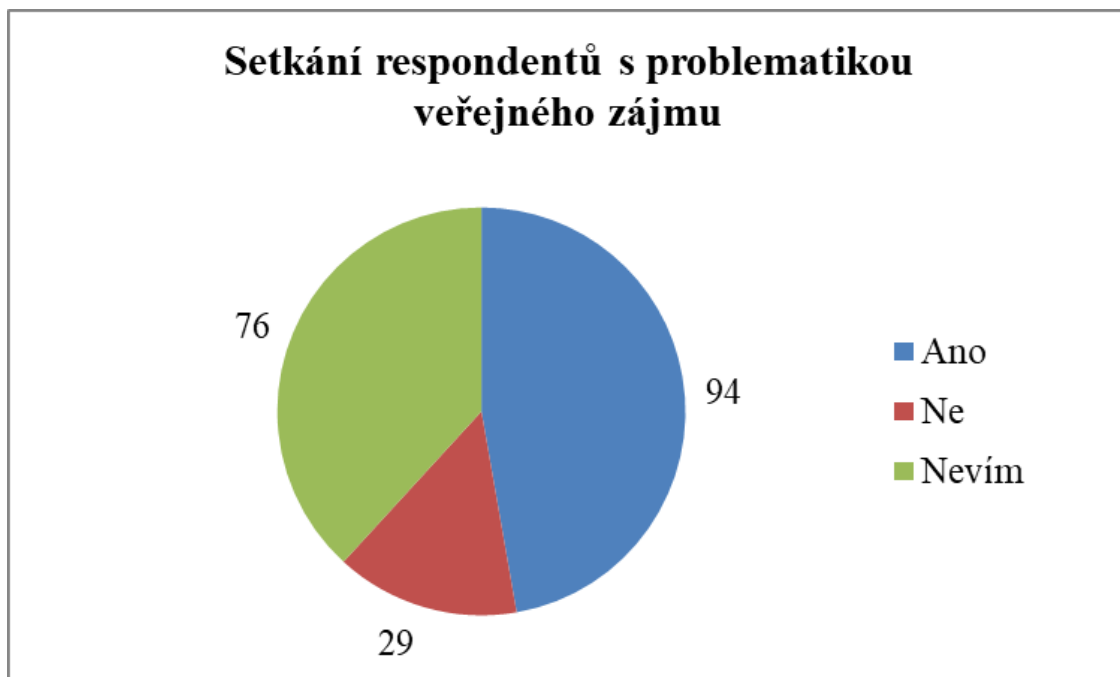
Z výše uvedených získaných dat je zřejmé, že největší podíl na vyplňování dotazníku má mladá generace ve věkovém rozmezí od 15 let věku do 25 let věku. Zajímavým úkazem jsou však věkové kategorie v rozmezí 26 let věku až 30 let věku a 56 let věku až 60 let věku. Tyto dvě kategorie byly zastoupeny téměř ve stejném počtu respondentů, avšak jejich věkový rozdíl je znatelný. Dalším zjištěním, vyplývajícím z této otázky je to, že ochota respondentů odpovídat na dotazníky poskytnuté prostřednictvím internetu od určitého věku klesá. Avšak v rámci výzkumu jsem zjistil, že ochota respondentů reagovat na dotazníky poskytnuté prostřednictvím internetu opět od určitého věku, i když nepatrně, opět stoupá. Nejnižší ochotu na vyplnění dotazníku jsem zaznamenal u věkových kategorií ve věkovém rozmezí od 36 let věku do 45 let věku. Poté následoval mírný nárůst reakcí na dotazník, a to až do věku 60 let, následně pak zájem respondentů opět upadá.

5.3 Setkání s problematikou veřejného zájmu

Otázka č. 3: „Setkal/a jste se již s problematikou veřejného zájmu?“

Prostřednictvím této otázky mělo být dosaženo zjištění, zda se již respondenti s problematikou veřejného zájmu setkali. Dalším cílem této otázky bylo získání dat, která by ukázala, jak velká část respondentů se s problematikou veřejného zájmu setkala. Grafické zpracování této otázky je uvedeno níže.

Graf 3: Setkání respondentů s problematikou veřejného zájmu

Zdroj: vlastní výzkum

Z celkového počtu 199 respondentů jich 94 uvedlo, že se již s problematikou veřejného zájmu setkalo. Tento počet je roven přibližně 47 % respondentů z celkového počtu. Naopak 29, tedy přibližně 15 %, respondentů uvedlo, že se problematikou veřejného zájmu doposud neseťkalo. Zbývajících 76 respondentů jako reakci na tuto otázku uvedlo, že si nejsou vědomi toho, že se s touto problematikou kdy setkali. Tato odpověď z procentuálního hlediska byla zvolena 38 % respondentů z celkového počtu.

Z výše uvedených dat lze usuzovat, že v laické společnosti je jev problematiky veřejného zájmu poměrně častým úkazem a že samotná laická veřejnost má určitou představu o tom, co to vlastně veřejný zájem je. Nicméně povědomí o tom, co to vlastně veřejný zájem je, není až tak ve velké míře rozšířené, jelikož poměrně velké množství respondentů uvedlo, že o svém setkání s problematikou veřejného zájmu neví. Z toho lze usuzovat, že samotná existence veřejného zájmu a jeho projevy jsou ve společnosti v poměrně velkém množství

zastoupeny, ale obecné vnímání jeho projevů je nižší, než by bylo vhodné. Tento problém lze vysvětlit tím, že samotný pojem veřejného zájmu je obtížně definovatelný a i řada odborníků přesně neví, co si pod tímto pojmem představit. Z toho plyne, že laická veřejnost se může s problematikou veřejného zájmu setkávat daleko častěji, než si vůbec sama uvědomuje.

5.4 Obecná představa veřejného zájmu

Otázka č. 4: „Co si obecně pod pojmem „veřejný zájem“ představujete?“

Prostřednictvím této otázky byl v rámci výzkumu sledován cíl, jehož účelem bylo zjištění konkrétních představ respondentů v souvislosti s výrazem „veřejný zájem“. Jednoduše řečeno se jedná o otázku, jejímž cílem bylo zjistit, co si respondenti konkrétně představí pod pojmem „veřejný zájem“.

Mezi nejčastější odpovědi na tuto otázku patří odpovědi, které byly formulovány přibližně v těchto formách: „*Něco, co je ku prospěchu všech*“, „*Něco, co je lepší pro společnost*“, „*Něco, co je v zájmu občanů*“, „*Něco, co by mělo být prospěšné pro celou nebo alespoň většinu společnosti*“, atd. Avšak dle mého názoru nejzajímavější definicí od jednoho z respondentů je tato definice: „*Pod veřejným zájmem si můžeme představit takový zájem, který je důležitý pro široký kruh lidí. Zájem, který převyšuje zájem jednotlivce. Veřejným zájmem může být například ochrana životního prostředí, zachování veřejného prostranství či kulturní památky. Veřejným zájmem může být ale i výstavba pozemní komunikace, školy a podobně*“.

Z celkového počtu 199 respondentů si tedy převážná část respondentů pod pojmem „veřejný zájem“ v souhrnu představuje něco, co je obecně prospěšné pro celou společnost nebo alespoň větší skupinu subjektů. Tento názor zastává z celkového počtu respondentů 130 respondentů, tedy přibližně 65 % z celkového počtu respondentů.

Ze zbývajících respondentů je další poměrně početná skupina tvořena respondenty, kteří zastávají názor, že veřejný zájem je něco, o co jeví populace zájem. Tento názor zastává 25 respondentů, což odpovídá přibližně 12,5 % z celkového počtu respondentů.

Zbývajících 22,5 % respondentů je složeno z respondentů, kteří uvádějí, že si pod pojmem „veřejný zájem“ nic nepředstaví, nebo uvádějí jednotlivé případy vlastních představ veřejného zájmu, které jsou převážně vázané na fyzické využívání hmotných veřejných statků, jako jsou například lavičky v parku. Konkrétní počet respondentů, kteří uvedli, že si v souvislosti s veřejným zájmem nic nepředstaví, je roven 9 respondentům.

V rámci této otázky a získaných dat určených k výzkumu je možné tvrdit, že převážná většina respondentů má ustálenou a poměrně výstižnou představu veřejného zájmu, a to i navzdory tomu, že se jedná o pojem, jehož přesná definice neexistuje. Nicméně v rámci vlastních zkušeností a poznatků založených na tomto výzkumu bych osobně veřejný zájem definoval jako skupinový zájem, který přesahuje zájem jednotlivce.

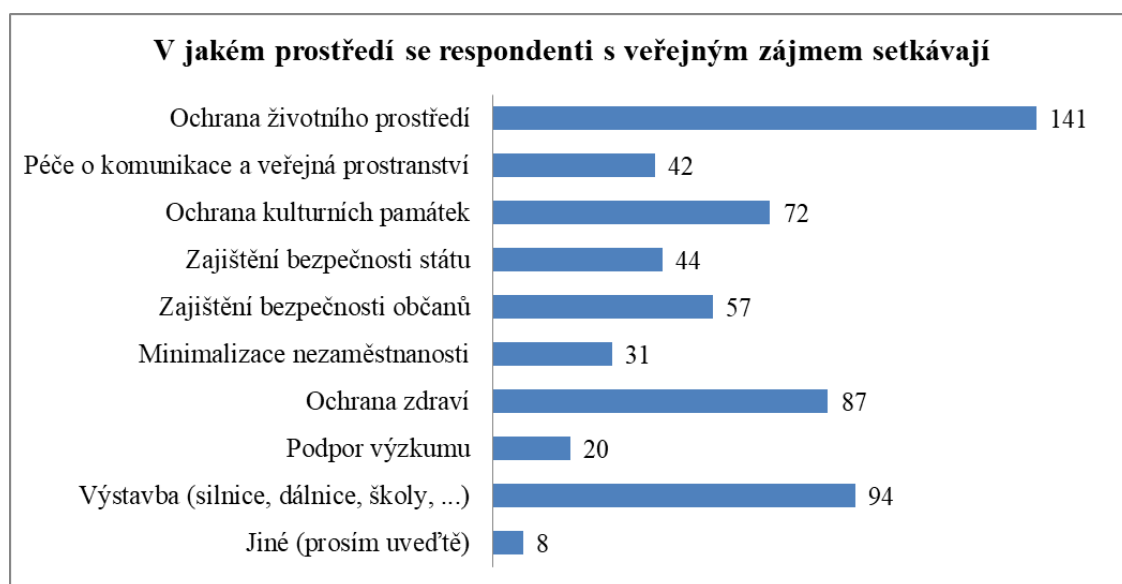
5.5 V jakém prostředí se respondenti s veřejným zájmem setkávají

Otázka č. 5: „V jakých oblastech jste se s veřejným zájmem setkal/a?“

Cílem této otázky bylo zjistit, v jakých oblastech se respondenti nejčastěji s problematikou veřejného zájmu setkávají. Respondenti měli v dotazníku možnost vybírat z devíti předepsaných odpovědí, přičemž možnost zaškrtnutí vícero odpovědí byla omezena na maximálně tři odpovědi. V případě, že by si respondent nebyl schopný vybrat některé z uvedených odpovědí, byla mu v dotazníku dále poskytnuta možnost uvedení jiné odpovědi.

Jednotlivé možnosti odpovědí je možné nalézt v níže uvedeném grafickém vyhodnocení této otázky.

Graf 4: V jakém prostředí se respondenti s veřejným zájmem setkávají

Zdroj: vlastní výzkum

V rámci tohoto výzkumu byly čtyřmi nejčastěji volenými odpověďmi vybírány možnosti: ochrana životního prostředí, výstavba, ochrana zdraví a ochrana kulturních památek. První z těchto uvedených oblastí, kde je možné se s problematikou veřejného zájmu setkat, tedy ochrana životního prostředí, byla vybrána jako odpověď 141 respondenty. To znamená, že tuto oblast, coby prostor, ve kterém se respondenti nejčastěji setkávají s problematikou veřejného zájmu, vybralo přibližně 71 % respondentů z celkového počtu.

Vzhledem k tomu, že dotazník byl vyplňován převážně respondenty ve věkovém rozmezí mezi 15 až 25 lety, je tedy patrné, že mladá generace projevuje poměrně velký zájem o ochranu životního prostředí, což je dle mého názoru poměrně pozitivní zjištění a do jisté míry se také může jednat o předpoklad k tomu, že právě tato generace se v rámci veřejného zájmu v oblasti ochrany životního prostředí bude angažovat.

Druhou nejčastěji volenou oblastí, v jejímž rámci se respondenti setkávají s problematikou veřejného zájmu, je oblast výstavby. Tato odpověď měla představovat především projevy veřejného zájmu v oblastech výstavby objektů a statků, které jsou společností ve velké míře využívány. Tato oblast byla zvolena celkem 94 respondenty, což odpovídá přibližně 47 % z celkového počtu respondentů.

Třetí nejčastěji volenou odpovědí je oblast veřejného zájmu v rámci ochrany zdraví. V této oblasti se s problematikou veřejného zájmu setkala 87 respondentů, tedy přibližně 44 % z celkového počtu respondentů. Důvodem, proč je v rámci veřejného zájmu v oblasti ochrany zdraví možnost se s touto problematikou setkat, je dle mého názoru mimo jiné zapříčiněno i aktuální epidemiologická situace COVID-19.

Čtvrtou nejčastěji volenou oblastí byla oblast ochrany kulturních památek. V rámci této oblasti se s problematikou veřejného zájmu setkala 72 respondentů, tedy přibližně 36 % respondentů.

Pátou vybíranou odpovědí byla oblast zajištění bezpečnosti občanů. Tu jako svou odpověď uvedlo celkem 57 respondentů. V procentuálním znázornění se jedná přibližně o 29 % z celkového počtu respondentů.

Šestou v pořadí byla vybírána oblast zajištění bezpečnosti státu. Ta je v rámci výzkumu v souvislosti s tázanou otázkou zastoupena 44 respondenty, což činí přibližně 22 % respondentů z celkového počtu.

Následující sedmou vybíranou odpovědí je oblast péče o pozemní komunikace a veřejná prostranství. Tuto odpověď zvolilo celkem 42 respondentů (21 % z celkového počtu).

Osmá v pořadí byla oblast minimalizace nezaměstnanosti. Ta byla uvedena jako odpověď celkem 31 respondenty (16 % z celkového počtu).

Poslední, tedy devátá odpověď, která byla poskytnuta respondentům, je oblast podpory výzkumu. V rámci podpory výzkumu se s problematikou veřejného zájmu setkalo pouze 20 respondentů (10 % z celkového počtu).

Možnost vyplnění vlastní odpovědi, která sloužila respondentům, kteří si pod pojmem „veřejný zájem“ nepředstavují žádnou z výše uvedených možných odpovědí, využilo 8 respondentů. Ti zde buď uvedli, že si nejsou vědomi svého setkání s problematikou veřejného zájmu, nebo zde uváděli, že se s danou problematikou setkávali v rámci právního řádu České republiky.

Z výše uvedených informací je zřejmé, že nejvíce zastoupenou oblastí, ve které se lze setkat s veřejným zájmem, je oblast životního prostředí. Naopak oblastí s nejnižším výskytem veřejného zájmu je dle tohoto výzkumu oblast podpory výzkumu.

5.6 V jakém prostředí je podle respondentů veřejný zájem nejvíce uplatňován

Otázka č. 6: „V jakých oblastech se podle Vás nejvíce uplatňuje veřejný zájem?“

Pravidla pro zodpovídání této otázky byla totožná s pravidly u otázky uvedené v předchozí podkapitole. To znamená, že i v této otázce bylo možné vybírat z devíti možností, či vyplnit odpověď vlastní. Dále, obdobně jako v předchozí otázce, i zde byla možnost výběru odpovědí omezena na maximální tři odpovědi. Co se týče samotných odpovědí, tak v této otázce se jedná o totožné oblasti jako v otázce předchozí.

Cílem této otázky bylo zjistit, v jaké oblasti se podle názoru respondentů nejvíce veřejný zájem uplatňuje. Vyhodnocení této otázky je znázorněno v grafu níže.

Graf 5: V jakém prostředí je podle respondentů veřejný zájem nejvíce uplatňován

Zdroj: vlastní výzkum

Z výše uvedeného grafu je patrné, že mezi tři nejčastější odpovědi byly v tomto případě vybrány oblasti výstavby, ochrany životního prostředí a ochrana zdraví. Na základě výše uvedeného grafu je možné předpokládat, že většina respondentů se domnívá, že nejčastěji je veřejný zájem uplatňován právě ve výše uvedených třech oblastech. U první oblasti, tedy u oblasti výstavby, se celkem 95 respondentů domnívá, že se nejvíce uplatňuje veřejný zájem právě zde. Tento počet respondentů odpovídá 48 % z celkového počtu respondentů.

Druhá odpověď, tedy oblast ochrany životního prostředí, je zastoupena 91 respondenty (46 % z celkového počtu)

Třetí v pořadí je odpověď reprezentující oblast ochrany zdraví. Tuto odpověď zaškrtnulo celkem 86 respondentů (43 %).

Následující oblastí je zajištění bezpečnosti státu. Jak je již z grafu patrné, tato oblast byla čtvrtou nejvíce vyplňovanou oblastí v pořadí a jako svou odpověď tuto oblast označilo celkem 65 respondentů (33 %).

Následnou, v pořadí pátou oblastí, je zajištění bezpečnosti občanů. Tato oblast byla v rámci dotazníku v souvislosti s touto otázkou vyplněna celkem 60 respondenty (30 %)

Pozice šestá a sedmá reprezentují oblasti péče o pozemní komunikace a veřejná prostranství a ochranu kulturních památek, přičemž více zastoupenou oblastí je péče o pozemní komunikace a veřejná prostranství. Tato oblast je zastoupena 53 respondenty (27 %). Druhá z těchto dvou oblastí je ochrana kulturních památek. Ta je zastoupena 46 respondenty (23 %).

Poslední dvě oblasti, tedy oblasti minimalizace nezaměstnanosti a podpora výzkumu, jsou dle výše uvedeného grafu zastoupeny stejnou měrou, Obě tyto oblasti zvolilo 20 respondentů (10 %) jako oblasti, ve kterých je dle jejich názoru nejčastěji veřejný zájem uplatňován.

Co se týče respondentů, kteří zvolili možnost uvést jinou odpověď, tak těchto respondentů bylo pouze 5 a jejich převažující odpověď byla, že nevědí, v jaké oblasti se veřejný zájem nejvíce uplatňuje.

Na rozdíl od předchozí otázky je z grafu patrné, že nejčastěji vybíranou odpovědí byla oblast výstavby, avšak oproti předchozí otázce jsou zde již rozdíly mezi jednotlivými vybíranými oblastmi více rozložené. Není zde převaha jedné oblasti nad ostatními oblastmi. Je zde tedy zřejmé, že názory respondentů se v rámci této otázky liší, což v konečné fázi

hodnocení této otázky vedlo k rozloženějšímu množství odpovědí. Naproti tomu v předchozí otázce bylo patrné, že se větší množství respondentů shoduje v množství oblastí, ve kterých se s veřejným zájmem již setkali.

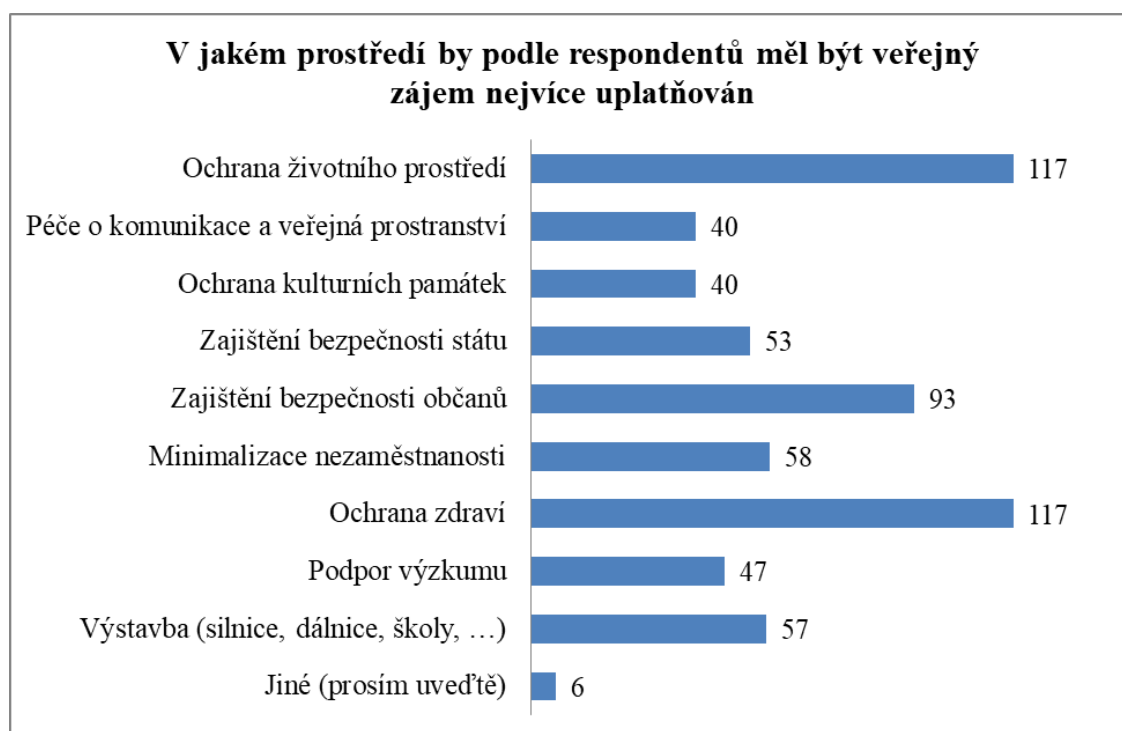
5.7 V jakém prostředí by podle respondentů měl být veřejný zájem nejvíce uplatňován

Otázka č. 7: „Na jaké oblasti by se podle Vašeho názoru měl veřejný zájem nejvíce orientovat?“

Obdobně jako předchozí dvě otázky z dotazníku, i tato byla koncipována stejným způsobem. To znamená, že opět měli respondenti na výběr devět možných odpovědí, avšak maximálně tři odpovědi najednou, nebo mohli uvést jinou odpověď, která nebyla v uvedeném výběru. I zde byly jako odpovědi uváděny oblasti, které byly totožné s oblastmi v předchozích dvou otázkách.

Cílem této otázky bylo zjistit, na jaké oblasti by se dle názorů respondentů měl veřejný zájem nejvíce orientovat. Grafické vyhodnocení této otázky je uvedeno níže.

Graf 6: V jakém prostředí by podle respondentů měl být veřejný zájem nejvíce uplatňován

Zdroj: vlastní výzkum

Z výše uvedeného grafu je patrné, že nejvíce respondenti směřovali své odpovědi do oblastí ochrany životního prostředí a do oblasti ochrany zdraví. To znamená, že dle respondentů by právě do těchto dvou oblastí měl být veřejný zájem nejvíce cílený. Každá

z těchto oblastí byla vybrána celkem 117 respondenty, tedy přibližně 59 % respondentů zahrnuje tyto oblasti do svého výběru odpovědí. V rámci těchto dvou oblastí je dle mého názoru vhodné se domnívat, že provázanost mezi těmito dvěma oblastmi není zanedbatelná, jelikož zdravé životní prostředí značně přispívá k dobrému zdraví, a to nejen pro lidskou populaci.

Dále je z výše uvedeného grafu patrné, že další nejvíce zastoupenou oblastí je zajištění bezpečnosti občanů. Dle 93 (47 %) respondentů by se veřejný zájem měl orientovat právě do této oblasti.

Jako čtvrtou oblast, do které by se veřejný zájem měl nejvíce orientovat, uvedlo 58 respondentů, tedy přibližně 29 %, oblast minimalizace nezaměstnanosti.

Dle grafického znázornění této otázky, je pátou oblastí výstavba. Tuto odpověď, coby oblast, do které by se veřejný zájem měl orientovat, uvedlo 57 respondentů (29 %).

Šestou oblastí je zajištění bezpečnosti státu. Tuto oblast v rámci této otázky vybralo celkem 53 respondentů (27 %).

Jako sedmou v pořadí respondenti vybrali oblast podpory výzkumu. Domněnka, že by se veřejný zájem měl orientovat právě do této oblasti, je zvolena celkem 47 respondenty (24 %).

Poslední dvě oblasti, které mohli respondenti zahrnout mezi své odpovědi, jsou oblast péče o pozemní komunikace a veřejná prostranství a oblast ochrany kulturních památek. Každá z těchto oblastí byla zahrnuta mezi odpovědi celkem čtyřiceti respondenty. To znamená, že obě tyto oblasti mají v rámci procentuálního hodnocení uvedených odpovědí zastoupení přibližně u 20 % respondentů.

Co se týče respondentů, kteří zvolili možnost uvedení jiné odpovědi, tak počet těchto respondentů je roven šesti. Těchto 6 respondentů uvádí, že veřejný zájem by se měl nejvíce orientovat například na oblast veřejné hromadné dopravy, politiky zaměstnanosti nebo na právo na přístup k informacím.

Z výše uvedených poznatků je zřejmé, že dle respondentů by se veřejný zájem měl orientovat především do oblastí ochrany životního prostředí a do ochrany zdraví. Vzhledem k faktu, že dotazník byl vyplňován převážně mladými lidmi, lze z výše uvedených výsledků usuzovat, že mladé generaci výrazně záleží na stavu životního prostředí a na svém vlastním zdraví. Do jisté míry může být příčinou zájmu o zdraví a příznivé životní prostředí aktuální

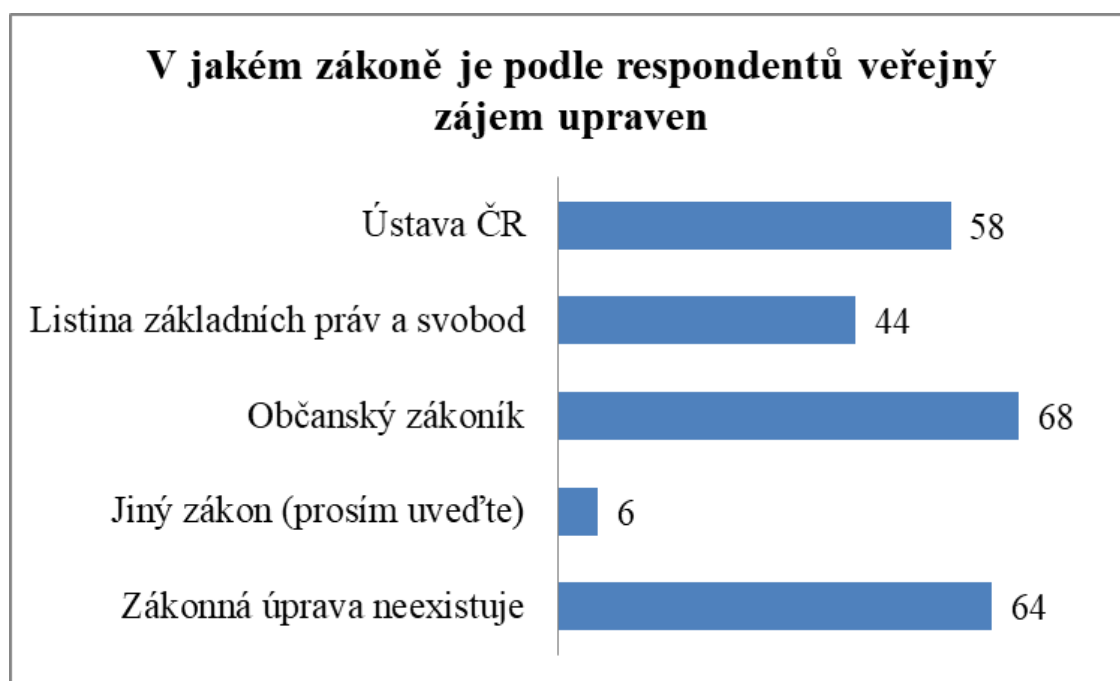
epidemiologická situace COVID-19, díky níž řada lidí začala sledovat svůj zdravotní stav bedlivěji než dříve. Také narostlo množství lidí, kteří se vydávají do přírody, kde si mohou všimnout kladných či záporných dopadů lidské společnosti na životní prostředí. Naopak, pomíneme-li oblasti, které nebyly uvedeny ve výběru a byly dopsány samotnými respondenty, je zřejmé, že dle názoru respondentů by se veřejný zájem měl nejméně orientovat do oblastí ochrany kulturních památek a péče o pozemní komunikace a veřejná prostranství.

5.8 Zákonná úprava veřejného zájmu

Otázka č. 8: „Jakým zákonem je podle Vás veřejný zájem upraven?“

V rámci této otázky bylo cílem zjistit, zda mají respondenti představu o stavu zákonné úpravy ve vztahu k veřejnému zájmu. Výsledky zpracování této otázky jsou patrné z níže uvedeného grafu.

Graf 7: V jakém zákoně je podle respondentů veřejný zájem upraven

Zdroj: vlastní výzkum

Z uvedeného grafu je patrné, že poměrně velké množství respondentů se domnívá, že problematika veřejného zájmu je upravena buď Občanským zákoníkem, tedy zákonem č. 89/2012 Sb., nebo je upravena Ústavou České republiky. Největší zastoupení v rámci tohoto výzkumu měl Občanský zákoník. Ten jako svou odpověď uvedlo celkem 68 respondentů z celkového počtu 199 respondentů. Ve srovnání se zastoupením Občanského zákoníku měla Ústava České republiky sice zastoupení nižší, avšak rozdíl v počtu respondentů, kteří se domnívají, že veřejný zájem je upravován Ústavou a respondentů, kteří

se domnívají, že je veřejný zájem upravován Občanským zákoníkem, je pouhých deset respondentů.

Další hojně zastoupenou variantou odpovědi je tvrzení, že zákonná úprava či zákonná definice veřejného zájmu neexistuje. Tuto možnost jako svou odpověď zvolilo celkem 64 respondentů, což je o 6 respondentů více než u varianty odpovědi zaměřené na Ústavu České republiky, ale o 4 respondenty méně, než varianta odpovědi zaměřené na Občanský zákoník. Je tedy zřejmé, že volba odpovědi zmiňující neexistenci zákonné úpravy veřejného zájmu je v podstatě zastoupena přibližně ve stejném množství jako dvě výše uvedené odpovědi.

Pomineme-li fakt, že i zde měli respondenti možnost uvést jinou zákonnou úprav, než tu, která již byla respondentům nabídnuta, byla zde nejméně zastoupenou možností varianta odpovědi zacílená na Listinu základních práv a svobod. Tu jako svou odpověď uvedlo celkem 44 respondentů.

Jak již bylo výše zmíněno, i zde v rámci pokládané otázky měli respondenti uvést jinou zákonnou úpravu či jiné vyjádření. Tuto možnost zvolilo celkem 6 respondentů. Zákonná úprava, kterou zde respondenti uváděli, byla například: zákon o vyvlastnění, stavební zákon, správní řád či zákon o veřejných zakázkách.

Z výše uvedených poznatků je patrné, že obecná představa týkající se zákonné úpravy veřejného zájmu je v podstatě dělitelná na dvě skupiny subjektů, a to na subjekty, které se domnívají, že žádná zákonná úprava neexistuje, a na subjekty, které se naopak domnívají, že veřejný zájem zákonem zakotvenou úpravu má, avšak už si již nejsou jisti, jestli je tato zákonná úprava obsažena v Ústavě České republiky nebo v Občanském zákoníku. V celkovém součtu odpovědí na tuto otázku je však patrné, že názor o existenci zákonné úpravy převažuje nad názorem reprezentujícím neexistenci zákonné úpravy. Tento poznatek poukazuje na chybnou představu fyzických osob v rámci zákonného zakotvení veřejného zájmu, jelikož jak již bylo v předchozích kapitolách uvedeno, zákonná úprava veřejného zájmu v podstatě neexistuje. Avšak zde je nutné podotknout, že přesvědčení fyzických osob o existenci zákonné úpravy veřejného zájmu může být zkreslena řadou jednotlivých zákonů, jelikož je v nich pojem veřejného zájmu hojně využíván. Nicméně, žádný z těchto zákonů jeho přesnou definici neobsahuje.

5.9 Problematika totožnosti veřejného zájmu a společenského zájmu

Otázka č. 9: „Jsou podle Vás pojmy „veřejný zájem“ a „společenský zájem“ totožné?“

Tato otázka byla zaměřena na zjištění, zda respondenti považují pojem „veřejný zájem“ a pojem „společenský zájem“ za totožný. Níže uvedený graf znázorňuje poměr odpovědí respondentů v souvislosti s výše uvedenou otázkou.

Graf 8: *Názor respondentů na totožnost pojmů „veřejný zájem“ a „společenský zájem“*

Zdroj: vlastní výzkum

Z výše uvedeného grafu je patrné poměrně překvapivé zjištění, a to takové, že převážná část respondentů považuje pojmy „veřejný zájem“ a „společenský zájem“ za zcela odlišné pojmy. Konkrétně 133 respondentů se domnívá, že mezi těmito dvěma pojmy je zásadní rozdíl. Naopak 66 respondentů uvedlo, že mezi těmito dvěma pojmy žádný rozdíl není.

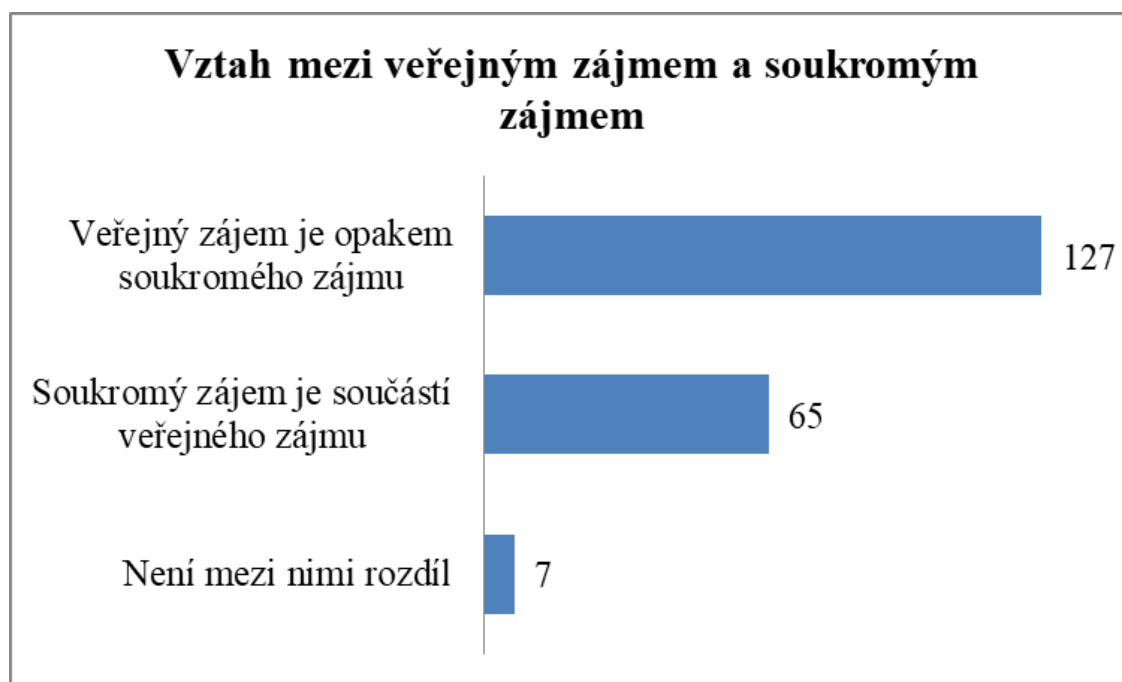
Dle mého názoru rozdíl mezi těmito dvěma pojmy v zásadě není, jelikož pojem „veřejný“ a pojem „společenský“ považuji za pojmy provázané a vzájemně se doplňující. K tomuto názoru mě také vede fakt, že v řadě pokusů o definování veřejného zájmu je pojem „veřejný zájem“ a „společenský zájem“ užíván jako synonymum.

5.10 Vztah mezi veřejným zájmem a soukromým zájmem

Otázka č. 10: „Jaký je podle Vás vztah mezi veřejným zájmem a soukromým zájmem?“

Cílem této otázky bylo zjistit, jaký vztah vnímají respondenti mezi veřejným zájmem a soukromým zájmem. Vyhodnocení této otázky je graficky znázorněno níže.

Graf 9: Vztah mezi veřejným zájmem a soukromým zájmem

Zdroj: vlastní výzkum

Z uvedeného grafu je patrné, že převážná většina respondentů považuje veřejný zájem za opak zájmu soukromého. Tento názor uvedlo celkem 127 respondentů z celkových 199. Naproti tomu 65 respondentů se domnívá, že soukromý zájem je součástí zájmu veřejného a pouze 7 respondentů si myslí, že mezi těmito pojmy není žádný rozdíl.

Z výše uvedených poznatků je zřejmé, že většina respondentů se orientuje ve významech pojmů „veřejný“ a „soukromý“ avšak patrně se najde i menšina subjektů, kteří se ve významech těchto pojmů neorientují.

5.11 Souhrn dotazníkového šetření

Cílem této kapitoly bylo zodpovězení mé výzkumné otázky. Výzkumná otázka byla: „Co si v praxi lidé pod pojmem „veřejný zájem“ představují?“. Za účelem zjištění odpovědi na tuto otázku bylo provedeno dotazníkové šetření, jehož prostřednictvím respondenti projevovali své vnímání veřejného zájmu. Z celkového hlediska bylo v rámci výzkumu zjištěno, že v praxi se s problematikou veřejného zájmu poměrně velké množství respondentů již setkalo a že si pod výše uvedeným pojmem lidé nejvíce představují něco, co je prospěšné pro společnost či její určitou část a přesahuje to zájmy jednotlivce. Dále pak bylo zjištěno, že i přes to, že obecně v praxi mají lidé představu o tom, co to veřejný zájem je, jejich představa o zákonném zakotvení tohoto pojmu již není tak jednoznačná. Je sice pravda, že poměrně velké procento lidí má přehled o tom, že přesná zákonná úprava a definice tohoto

pojmu neexistuje, avšak v praxi převažuje názor, že je tento pojem upraven a definován buď v Ústavě České republiky, nebo v Občanském zákoníku.

Dalším poměrně zajímavým zjištěním bylo, že v rámci veřejného zájmu poměrně velké množství respondentů projevuje zájem o životní prostředí. Značná část respondentů se domnívá, že by se veřejný zájem měl nejvíce projevovat právě v této oblasti. Do jisté míry by se tento jev dal označit za jakýsi fenomén moderní doby, kdy je zájem o životní prostředí a jeho ochranu na vzestupu.

Závěr

Tato diplomová práce je zaměřena na problematiku veřejného zájmu, lobbingu, korupce a klientelismu. Je v ní zpracováno pojednání o provázanosti těchto jednotlivých konceptů se společností jako takovou.

Tato práce je rozdělena na dvě části, a to na část teoretickou a část praktickou. V části teoretické se nalézá poměrně podrobné zpracování jednotlivých konceptů výše zmíněných problematik. Je zde možné nalézt popis definic daných problematik, jejich druhy a příčiny vzniku, jejich provázanost s politickou sférou, historický vývoj a výskyt jak v naší společnosti, tak ve společnosti nečlenských států. Konkrétně v kapitole věnující se veřejnému zájmu je zpracována jeho historie, vymezení, provázanost tohoto pojmu s veřejným sektorem a veřejnou politikou, je zde také zmíněna problematika neurčitosti a prostorová a časová dimenze tohoto pojmu. Dále je práce zaměřena na územní stránku veřejného zájmu a příklady oblastí, ve kterých se veřejný zájem projevuje. V návaznosti na kapitolu věnující se veřejnému zájmu je zde kapitola věnující se zájmovým skupinám. Tato kapitola zahrnuje možné definice zájmových skupin, jejich vznik a oblasti působení, dále pak zahrnuje roli zájmových skupin ve společnosti a jejich vztah vůči politickým stranám. Po prvních dvou kapitolách následuje kapitola věnující se lobbingu. Tato kapitola zahrnuje definici lobbingu, definici pojmů lobbista a lobbovaný, historii lobbingu, možnosti jeho regulace v České republice a problematiku lobbování v Evropské unii. Poslední kapitola v teoretické části této práce je věnována dvěma problematikám, a to problematice korupce a problematice klientelismu. Je rozdělena na dvě části, přičemž první část je věnována korupci a druhá část je věnována klientelismu. V rámci problematiky korupce je kapitola zaměřena na definování korupce, druhy korupce, příčiny vzniku korupce, stádia korupce a nástroje pro boj s korupcí. V rámci problematiky klientelismu je kapitola zaměřena na definování klientelismu, politický klientelismus, klientelismus ve vztahu k demokracii a na instituty, které jsou s klientelismem spojovány.

V praktické části jsem učinil výzkum, který byl zaměřen na problematiku veřejného zájmu a jehož cílem bylo zodpovězení mé výzkumné otázky, která zněla takto: „Co si v praxi lidé pod pojmem „veřejný zájem“ představují?“. Výsledkem výzkumu bylo zjištění, že převážná část respondentů si pod pojmem „veřejný zájem“ představuje něco, co je prospěšné pro společnost či její určitou část a přesahuje to zájmy jednotlivce.

Resumé

The goal of this thesis is to create a comprehensible summary of the most important points regarding public interest, lobbying, corruption and clientelism. This work is therefore about the interconnectedness of these individual concepts within society.

This thesis is divided into two parts. The first one is focused on the theoretical summary of the already aforementioned public interest, lobbying, corruption and clientelism. The second one is then focused on practical research of public interest. The first chapter of the theoretical part explores public interest itself. As such, it includes the history of public interest, its definition, the relationship it shares with the public sector and public policy, the unclear meaning of the concept and its space and time dimensions, the territorial aspect of public interest, and examples of sectors in which it may exert influence. The following chapter focuses on interest groups. This chapter provides details on various definitions of interest groups, their formation and areas of operation, furthermore, this chapter also highlights the role of interest groups in society and their relation to political parties. The third chapter is dedicated to lobbying. This chapter consists of the definitions of lobbying, lobbyists and lobbied, the history of lobbying, the options for its regulation in Czech republic, and lobbying in the EU as a whole. The last chapter of the theoretical part of this thesis is concerned with two topics, those being corruption and clientelism. It is divided into two parts. The first one is dedicated to corruption and the second one to clientelism. The part exploring corruption includes its definition, types, causes, stages and tools meant to fight corruption. The part about clientelism includes its definition, political clientelism, its relation to democracy and institutes, that are associated with clientelism.

The second part of this thesis is dedicated to practical research. The focus of this research was public interest, and the goal was to answer my question which was: „What do people actually imagine under the term „public interest“?“. The result of my research showed that the majority of respondents sees „public interest“ as something that is beneficial to society or its part, as opposed to individuals.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

- *"Aktuální problémy veřejné správy ve středoevropských zemích sdružených v Evropské unii (s akcentem na problém korupce)": II. mezinárodní virtuální vědecká konference 2006, 15. listopad 2006, Kunovice, Česká republika: sborník.* Kunovice: Evropský polytechnický institut, 2006. ISBN isbn80-7314-106-x.
- BEDNÁŘ, Petr. *Veřejný zájem, lobbying, korupce a klientelismus.* Plzeň, 2014. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta právnická. Vedoucí práce JUDr. Tomáš LOUDA, CSc.
- BEJČEK, Josef, ed. *Veřejný zájem v obchodním právu: sborník příspěvků z VI. mezinárodní vědecké konference pořádané katedrou obchodního práva.* [Brno]: Masarykova univerzita, 2008. ISBN isbn978-80-210-4574-3.
- BRABCOVÁ, Irena. *Hospodářská kriminalita z pohledu kriminologie.* Praha: Vydavatelství PA ČR, 2001. ISBN 80-7251-071-1.
- DAVID, Vladislav a Alexander NETT. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém.* Praha: C.H. Beck, 2007. Právo a společnost. ISBN isbn978-80-7179-562-9.
- FIALA, Petr. *Evropeizace zájmů: politické strany a zájmové skupiny v České republice.* Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. ISBN isbn978-80-210-4920-8.
- HULINSKÝ, Petr. *Aktuální otázky trestněprávní ochrany společnosti před korupcí.* Praha: Police history, 2008. ISBN isbn80-86477-47-3.
- CHMELÍK, Jan. *Pozornost, úplatek a korupce.* Praha: Linde, 2003. ISBN isbn80-7201-434-x.
- KALNÝ, Miroslav. *Soukromý zájem ve veřejném prostoru.* Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. ISBN isbn978-80-261-0707-1.
- KOLACIOVÁ, Klára. *Vliv přistoupení k Evropské unii na korupci v České republice.* Pardubice, 2016. Diplomová práce. Univerzita Pardubice. Fakulta ekonomicko-správní. Vedoucí práce Doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
- LABOUTKOVÁ, Šárka. *Prosazování zájmů v EU: národní a specifické zájmy jako legitimní prostředek ovlivňující tvorbu a rozhodovací procesy hospodářské politiky v Evropské unii.* Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2009. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN isbn978-80-86729-53-4.
- MALÝ, Ivan. *Problémy definování a prosazování veřejného zájmu.* Brno: Masarykova univerzita, 1999. Sborník prací Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-2236-1.
- MANKOVÁ, Magdaléna. *Klientelismus ve veřejné správě.* Brno, 2017. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Ing. Miloš FIŠAR
- MÜLLER, Karel B., Šárka LABOUTKOVÁ a Petr VYMĚTAL. *Lobbying v moderních demokraciích.* Praha: Grada, 2010. ISBN isbn978-80-247-3165-0.

- NOVÁK, Miroslav, Lubomír BROKL, Petr DRULÁK, et al. *Úvod do studia politiky*. Druhé vydání, rozšířené a doplněné. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2019. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN isbn978-80-7419-263-0.
- POTŮČEK, Martin. *Veřejná politika*. Upr., dopl. a aktualiz. vyd. v českém jazyce. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2005. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-50-2.
- SCHENDELEN, M. P. C. M. van. *Jak lobbovat v Evropské unii, aneb, Machiavelli v Bruselu*. Brno: Centrum strategických studií, 2004. Evropská politika. ISBN isbn80-903333-2-x.
- ŠTIČKA, Michal. *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě*. Praha: Transparency International - Česká republika, 2008. ISBN isbn978-80-87123-04-1.

Právní předpisy

- Sněmovní tisk 565/0 Vládní návrh zákona o lobbování
- Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník

Internetové zdroje

- DOTACEEU.CZ. *NUTS II* [Online] 2020, [cit. 2021-01-09]. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/ostatni/dulezite/slovník-pojmu/n/nuts-ii>
- IURIDICTIONUM. *Veřejný zájem* [Online] 2017, [cit. 2021-01-07]. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Veřejný_zájem
- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Protikorupční manuál pro občany* [Online] 2011, [cit. 2021-02-06]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/protikorupcni-manual-591265.aspx>
- ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Vládní koncepce boje s korupcí na léta 2018 až 2022*. Ministr spravedlnosti a předseda Legislativní rady vlády [Online] 2018, [cit. 2021-02-14]. Dostupné z: <https://korupce.cz/protikorupcni-dokumenty-vlady/na-leta-2018-az-2022/>

Seznam grafů

Graf 1: Genderové rozlišení respondentů	52
Graf 2: Věkové rozlišení respondentů.....	53
Graf 3: Setkání respondentů s problematikou veřejného zájmu	55
Graf 4: V jakém prostředí se respondenti s veřejným zájmem setkávají.....	57
Graf 5: V jakém prostředí je podle respondentů veřejný zájem nejvíce uplatňován.....	59
Graf 6: V jakém prostředí by podle respondentů měl být veřejný zájem nejvíce uplatňován	61
Graf 7: V jakém zákoně je podle respondentů veřejný zájem upraven.....	63
Graf 8: Názor respondentů na totožnost pojmů „veřejný zájem“ a „společenský zájem“	65
Graf 9: Vztah mezi veřejným zájmem a soukromým zájmem	66

Přílohy

- Dotazník:

Vážený respondent,

tento dotazník doplňuje mou diplomovou práci na téma „Veřejný zájem“. Na základě Vašich odpovědí hodlám provést analýzu výsledků s cílem porovnat je s odpověďmi ostatních respondentů a vytvořit tak statistické srovnání zaměřené na oblast veřejného zájmu. Rád bych Vás proto poprosil o chvilku Vašeho času na jeho vyplnění.

S díky

Josef Rajnoch

--

ZČU, FPR, VS

Veřejný zájem - dotazník

1. Pohlaví:
 - Muž
 - Žena
2. Věk:
 - 20 – 25
 - 26 – 30
 - 31 – 35
 - 36 – 40
 - 41 – 45
 - 46 – 50
 - 51 – 55
 - 56 – 60
 - 61 – 65
 - 66 – 70
 - 70 – 80
3. Setkali jste se již s problematikou veřejného zájmu?
 - Ano
 - Ne
 - Nevím
4. Co si obecně pod pojmem „veřejný zájem“ představujete?
5. V jakých oblastech jste se s veřejným zájmem setkali?
 - Ochrana životního prostředí
 - Péče o pozemní komunikace a veřejná prostranství
 - Ochrana kulturních památek
 - Zajištění bezpečnosti státu

- Zajištění bezpečnosti občanů
 - Minimalizace nezaměstnanosti
 - Ochrana zdraví
 - Podpora výzkumu
 - Výstavba (silnice, dálnice, školy, nemocnice, parkoviště,...)
 - Jiné (uveďte)
6. V jakých oblastech se podle Vás nejvíce uplatňuje veřejný zájem?
- Ochrana životního prostředí
 - Péče o pozemní komunikace a veřejná prostranství
 - Ochrana kulturních památek
 - Zajištění bezpečnosti státu
 - Zajištění bezpečnosti občanů
 - Minimalizace nezaměstnanosti
 - Ochrana zdraví
 - Podpora výzkumu
 - Výstavba (silnice, dálnice, školy, nemocnice, parkoviště,...)
 - Jiné (uveďte)
7. Na jakou oblast by podle Vašeho názoru měl být veřejný zájem nejvíce orientován?
- Ochrana životního prostředí
 - Péče o pozemní komunikace a veřejná prostranství
 - Ochrana kulturních památek
 - Zajištění bezpečnosti státu
 - Zajištění bezpečnosti občanů
 - Minimalizace nezaměstnanosti
 - Ochrana zdraví
 - Podpora výzkumu
 - Výstavba (silnice, dálnice, školy, nemocnice, parkoviště,...)
 - Jiné (uveďte)
8. Jakým zákonem je podle vás veřejný zájem upraven?
- Ústava ČR
 - Listina základních práv a svobod
 - Občanský zákoník
 - Jiný zákon (uveďte)
 - Zákonná definice neexistuje
9. Jsou podle Vás pojmy „veřejný zájem“ a „společenský zájem“ totožné?
- Ano
 - Ne
10. Jaký je podle Vás vztah mezi veřejným zájmem a soukromým zájmem?
- Není mezi nimi rozdíl
 - Soukromý zájem je součástí veřejného zájmu
 - Veřejný zájem je opakem soukromého zájmu